

André Kautokeinolainen, by Laura Kieler

The Project Gutenberg eBook of André Kautokeinolainen, by Laura Kieler This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: André Kautokeinolainen Kertomus perimmästä Pohjolasta

Author: Laura Kieler

Translator: Antti Tervo

Release Date: April 25, 2010 [EBook #32130]

Language: Finnish

Character set encoding: ISO-8859-1

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK ANDRÉ KAUTOKEINOLAINEN ***

Produced by Tapio Riikonen

ANDRÉ KAUTOKEINOLAINEN

Kertomus perimmästä Pohjolasta

Kirj.

LAURA KIELER

Suomalaisen asun antoi Antti Tervo.

Tampereella, Emil Hagelberg'in kustannuksella. Emil Hagelberg'in ja Kumpp. kirjapainossa, 1882.

JOHDELMA.

Pieni näytelmä, joka seuraavassa kertomuksessa lukijan silmään eteen tuodaan, tulee varmaan usealle näyttämään jokseenkin haaveelliselta, melkeinpä, niin sanoakseni, luonnottomalta, mahdottomalta pääjohteellensa; mutta se ei kuitenkaan sisällä yhtäkään tapausta, ei yhtäkään luonnetta, eik' ainoatakaan olosuhdetta, joll' ei olisi todellisuudessa ollut vastattavata kuvaansa, vaikk'ei juuri kaikki olekaan tapahtunut Kautokeinossa, niin on Ultima Thule kuitenkin ollut näyttämönä kaikelle, samoin kuin -- itse kapinaan katsoen -- *ei niin ainoata* lausumaa ole käytetty, jok' ei sanasta sanaan olisi lappalaisten itsensä puhumaa.

Kun minä tänä norjalaisen Finmarkenin historian kauhuaikakautena olin vaan lapsi, niin on minun, tosiasioita tutkaillessani, täytynyt neuvoja etsiä samoista lähteistä, joihinka historiallisten romaanien kirjoittajat alinomaa saavat turvautua -- useimmiten sill' edulla, että myöhempi sukupolvi arvostelee asioita tarkemmin ja tasapuolisemmin kuin saman aikainen, ja että sellaiset olosuhteet, jommoiset tässä on esitetyt, Ultima Thulen seutujen kaltaisina, usein näkyvät kirkkaimmin etäämmältä katseltuina.

Mutt' eipä kuvaus kuitenkaan ole sen vähempää saanut eläkettä siltä valtaavalta vaikutukselta, jonka lapsensielu sai tuona unhoittumattomana talvi-iltana, jona hirmusanoma salaman nopeudella ja mahdollilla saapui Tromsö'hön vanhempaini kotihin, johon se ensin ehti, piispan ja piirinamntmanin isälläni vieraisissa ollessa, ja levitti hätää sekä hirmua herätti jokaiseen mieleen; jonka tuottamasta, tuimasta hermotäristyksestä minun äitini pian kolmivuotinen sairaus on alkuansa, ja joka vaikutus sentähden on minua siit' alkain aina seurannut, synkeänä ja unhoittumattomana muistona.

Perimmäinen Pohjola tarjoaa suurimmassa mitassa jotakin seikkailun tapaista ja elämässä tavatonta, joka usein voittaa fantasiian (mielikuvimon) rohkeimmatkin luonnokset.

Päähenkilön suhteen on minun erittäin muistutettava, ett' alkuperäinen, originaali, jonka minä tunsin, isinensä ja äitinsä olivat henkilöitä, todellisuuden lihaa ja verta, jonka ne harvat norjalaiset, mitkä olivat persoonallisessa tuttavuudessa heidän kanssansa, voivat kyllin kyllä todistaa, eroitus originaalin ja kopian välillä on siinä tosiasia: originaalin (alkuperäisen) runoelmat eivät koskaan edemmäksi ennättäneet kuin hänen omihin kätköihinsä, jota vastaan hänen elämänsä oli paljo seikkailusempi ja vieläkin romanttisempi kuin kopia onkaan uskaltanut hänet esittää, aivan pelkästä pelosta, ett' ehkä kertomuksen luotettavuus tehdään epäilyksen alaiseksi.

Nämä todet tapahtumat ovat kumminkin, niin paljo kuin mahdollista, käärityt runon verhoihin, mutta tähän on vaatinut kunnioitus vielä eläviä henkilöitä kohtaan. Erityiset ajankohdat ovat muutetut ja sovitetut niihin vaatimuksiin, joihin runon supistettu muoto välttämättä pakoittaa.

Suomalaiset, nuo skandinaavilaisten ja venäläisten maiden alkuasukkaat, ovat aikojen kuluessa jakautuneet moniin pienempiin heimokuntiin, jotka kaikki, aina itsistä Suomenmaan suomalaisista Pohjolan kääpiöihin, lappalaisiin (samilaisiin) ovat kauas eroitettut ja lienevätpä vienossa vihollisuudessakin toistensa kanssa. He ovat kirjallisessa suhteessa -- etenkin Norjassa -- harvoilla poikkeuksilla, yhtä viljelemätön vainio kuin itse pohjoisnavan seutumaat, joku sielutieteellinen terra incognita (nimensä ilmoittamaton maa), ja minä olen päättänyt uhrata osan heikkoja voimiani pienelle koetukselle, valaistakseni heidän elämänsä kohtia.

Jos nyt tämä minulle edes joinkin onnistua vois, niin olis tuo jonakuna sydämen kiitoksena minun puolestani Ultima Thulelle, jonka taivahan alla minä ensin valon näin, jonakuna tervehdyksenä sille kansalle, jota minulla, vaiherikkaan elämäni ajalla, on niin usein ollut syy oppia tuntemaan ja myötätuntoisuuden lämpimyydellä rakastamaankin. Se on myöskin jonakuna rukouksena niille kristityille, olkootpa he sitten norjalaisia, ruotsalaisia tai suomalaisia, jotka järjestävät kauppapalatsia ja säättävät laitoksia puutetta kärsiväin ihmisten paraaksi, ett'eivät *kokonaan* unhoittaisi heitä, heitä jotka Ultima Thulen tundrilla, viluisilla vaeltelevat.

Jokainen, ken oppii tuntemaan näitä pohjoisnapaseudun poikia ja tyttöjä, on aivan varmaan havaitseva heidät sekä armeliaisuutta että rakkautta ansaitseviksi.

Laura Kieler.

Köpenhavn, Huhtikuussa, 1879.

---

1. LUKU.

Maapakolaisella, tuolla perimmässä Pohjolassa, joka kantaa norjalaisen Finmarkenin nimeä, on vivahdus viehättäväisyyttä ja suloutta, kaiku huolirunoisesta runollisuudesta, jonka joku sokea sattuma on tuonne korkealle Jäämeren rantamia vasten viskannut, ja jonne se sitten on jäänyt kätkeytyksi ja -- unhoitetuksi.

Kiiruhtakaammepa tuonne yläkö maisemalle, nyt kun kesä on vielä: sillä Ultima Thulen (perimmän Pohjolan)[1] kesä on onnistunein kuva ihmiselämästä. Sehän on sangen lyhyt. Se on verrattava liljahan, joka tänään kukoistaa, mutta huomenna pätsiin heitetään.

Roima saappaat vedämme jalkoihimme ja kiiruhdamme Nordlandenin kolean ja alastoman louhikko rannikon ohitse, jonka tuhannet vuonot viileskelevät kaitaisiksi kaistaleiksi, ja jota sataiset saaret seppelöivät ja jäisen meren vaahdot valelevat, ohi Nordlandenin, jonka monet monituiset, oudot asiantuntemattomat Finmarkeniksi luulevat.

Sen meripeikkojen ja aavetten ohi kiiruhdamme, ohitse sen einehittömiksi hartaudellisesti kieltäytyneiden kallioiden ja hirmuttavan jylheyden, me riennämme Pohjolahan!

Tunturiryhmät muuttuvat täällä vähitellen laakeammiksi ja eheämmiksi, ne laskeutuvat laaksoihin vähittäin viettävinä ja kauniimmin kaartavan muotoisina. Hongat kohisevat harvemmassa, sammalien valtakunta alkaa nyt.

Valkoinen jäkälä levitäkseni auringon paisteessa niinkuin viti Finmarkenin tundrilla[2], muuramet kutovat keltaisen, vedeltä välkkyvän vaipan, ja hernekasvien tuoksun täyttämä ilma virtaa meitä vastaan.

Olemme nyt ylähällä Pohjolan kehäkkeessä!

Vastenmielisesti kääriytte levätteihinne ja ajatuksissanne alatte jo jäätyä.

"Olemmehan ylähäll' iijäisessä jäässä ja ikuisessa lumessa!"

Ei, eipä toki! Ettepä kenties koskaan ole etäämmäll' olleet totuutt' aavistamatta.

Finmarken ei ole ikuisen jään eikä sadunsankarien maa. Siell' ovat laveat tasangot, joita syvät vuonot ja lohirikkaat joet yhdistävät, siell' on Bardo ja tuo kaunis Monselven, jossa vehreät niityt, aarnio hongikot, hyvin rakennetut talonpojan talot, kypset mansikat ja viinamarjat matkustajan saavat hämmästyneenä mykäksi; siell' on kahden-, kolmenkymmenen penikulman pituisia laaksoja, joita pitkillä piustoilla

haaksikululle kelpaavat Alten- ja Tenojoet vettävät, ja joiden rehevät ruohokot ja lehdekkäät lehtimetsät aaltoilevat.

Joka kesä tulee monenvärisiä muuttolintuja ylähälle Finmarkeniin. Nämä kirjavat vieraat ovat tulleet tänne kesää viettämään Englannista, Saksasta, Ranskasta, Ameriikasta, onpa Hispaniasta ja Itaaliastakin joukkohon joutunut. Laulavin, kaakottavin ja pakinoivin parvin asettuvat nämä jokien äyräille ja ylängöille.

Kesän kuluttua palajavat nämä kuitenkin takaisin -- alas etelään päin. Jokien varret jäävät autioiksi, ja tunturitasangot ovat tyhjinä, mutta heidän iloisen laulunsa, pakinansa ja naurelunsa kaiku on jäljelle jäänyt. Tunturit ovat sen säilyttäneet ja uskollisesti kertovat sitä.

Tässä kaukaisessa maassa tulvailee vuoden kolmena kuukautena monta kansallisuutta, ja juuri sentähden, että se on tuoll' etäällä ja niin eroitettuna. Näyttääpä siltä kuin tämä ei kuuluisikaan "maailmaan" ja juuri sentähden "maailma" etsii sitä.

Finmarkenin rannikoita vastaan vuosittain taittavat kuohuvan ja metelöitsevän maailman meren hyöteet ja joka kerta hyökäyksen takaisin taittuessa, on se heittänyt yhtä ja toista, huonoa ja hyvää ylös näille rantamaille.

Maaailman suuren soittokunnan saattama kaiku yhtämittaa kajahtelee tuonn' ylös Ultima Thulehen. Kansa siell' on puoliks erakoita, puoliks yhteiselämän ihmisiä, ja täss' ilmiöss' on juuri sen suur' omituisuus.

Kiittää tulee edellämainittua keskuuselämän vaikutusta, joka kalastajille samall' antaa selkeämmän ja laveamman ajatuspiirin kuin luuliskaan.

Finmarkenissa poreilee sampanja, jot'ei missään muualla Skandinaaviassa; se kumpuaa ja -- vaahdoten ylitsevuotaa. Täm' on se maa, miss' "aikoinansa norjalaisitta ruhtinassuvuill' oli olopaikkansa," eläen ylöllisyydessä ja ylpeydessä, vaikkapa vaan perikato olikin oven edessä, ja tämmöinen ulkomaan loisteliaisuus on takistainnut tämän maan kuorettomiin kiviin.

Sinertävillä Alten- ja Tenojo'illa finmarkenilaisen valkoiset venhepurjeet liehuvat niinkuin kalalokin siivet!

Auringon helteiset laaksot, koivukumpuen koreilevat ja peitetyt pehmoisilla sammalvaipoilla niinkuin sametilla!

Riemuitsevat linnut ja tuoksuvat kukkaset, kuik' olette tulleet tänne näin korkealle?

Hämmästyneinä kysäisette Te:

"Kuinka on mahdollista kaikki tämä pohjoisen leveyden 70 asteella? Mik' ihme on luonut tämän?"

Ja vastaus on; "Golf-merivirta!"

Mutta kesä rientää, niinkuin tuulen liekki kaislistossa, ja talvi tulevi sijahan.

---

2. LUKU.

"Meidän täytyy eritä, Andreas."

"Eritä!"

Norjalainen katsoi kainulaisvaimoansa, jok' oli ovehen päin vetäinnyt. Hän katsoi ja seisoi kädet ristissä rinnoilla. Tuhkanväriset hiukset laskeusivat vaimon hartioille, ja kamala tuli leimahti hänen mustissa, syväll' olevissa silmissään. Vaikka ruma, oli hän kumminkin hurmaava hulluuteen asti, tämä pohjolaista valkotukka mustalainen. Hän oli huikaiseva, tenhomainen rumuus.

Hiljaisuus vallitsi tuossa matalassa majassa; ainoa kuuluva ääni huoneessa oli nukkuvan lapsen hengitys. Tämä nukkui vanhempainsa keskellä pienoisessa sängyssään.

Andreas Thorsen katseli ainoastaan tuota valkoista päänalaista ja lapsen päätä, jota valaisi talikynttilän himmeä valo. Ikäänkuin sumuss' erotti hän ainoastaan himmeästi sen olennon, joka tuoll' oven suussa seiso; ne sanat, mitkä hän oli puhunut, tuntuivat hänestä kauhealt' unelmalta, -- "hän ei, oi Jumalani, ollut niitä sanonut, hänell' ei ollut sydäntä niitä sanomaan!"

"Anna minulle vapaus, Andreas."

"Vapaus? -- Antaa sinulle -- vapaus? -- En."

"Mutta mä menen kuitenkin."

Thorsen kapsahti seisolleen, ikäänkuin käärme olisi häntä pistänyt.

"Minne, Aina?"

"Ulos, maailmalle."

"Kenenkä kera, Aina?" huudahti hän sielunsa tuskissa.

"Se tulee jäämään minun salaisuudekseni," vastas Aina lyhyesti.

"Oletko koskaan rakastanut minua?" kysyi Thorsen.

"Tuota toivoin, mutt' eipä siitä mitään tullut."

"Mutta -- siitä ei mitään tullut," uudisti hän. Tämä päätös ratkaisi hänen elämänsä onnen kohtalon. "Mutt' eipä siitä mitään tullut?" Hänen toivonsa, hänen pyrintönsä, työskentelemisensä, hänen rakkautensa kärsivällisyys voittaaksensa tämän viljelemättömän sielun, vaimonsa sielun, taivuttaaksensa tämän omansa kaltaiseksi, miten hän oli toivonut silloin, kun hän kuusi vuotta sitten hänet sylhinsä sulki ja Ainallensa anoi Herran siunausta -- täst' ei tullut mitään! Kaikki, kaikki tyyni näki hän nyt olevan rikottuna jalkainsa edessä.

Horjahdellen käveli hän tuon pienen sängyn luo, hän tarttui lapsehen, samoin kuin hukkuva epätoivossaan kiinni ottaa pelastuspolahan, ja kieppoi lapsen ylös. "Aina!" huudahti hän. "voitko jättää lapsesi?"

"Voin kyllä."

"Etkös rakasta häntä?"

"En"

"Lapsi, lapsi, katso äitihis! Hän ei tiedä, mitä hän itse sanoo."

Tuo pienokainen, joka peljästy iäidin, julmuutta kuvaavia kasvoja, purskahti itkemään ja painoi päänsä isän rintaa vasten.

"Niin, siinä näet sä," naureli Aina ivallisesti, "velka velasta. Hän ei rakasta minua, hän on isänsä lapsi. Anna minulle vapaus, Andreas, anna minulle vapaus. Viis vuotta olen ollut elävältä haudattuna Kautokeinosssa. Naimisiin menit kanssani sulkeakses minut tänne lukkarinvirkataloos, kirjojes keskelle. Minun tulis lukea, miten sinäkin, käydä koulua ilmaisen ikäni, minun tulis olla vakava, minun tulis olla siveä. Minä vihaan kirjojas, minä vihaan sinua, sinä kirjakoi, sinä naatistunut nyökkäpää! Mä olen nuori, tahdon tanssia, mä tahdon elää, minä tahdon mennä."

Tuo luonnonlapsi näytti kesyttömältä eläimeltä, jonka vaisto vaatii vapautta; juur kuin eläin vaappui hän varpaillansa murtautuaksensa ulos vankeudestansa.

Tuimaa tuskaa ilmaisevilla, mutta samalla armahtavaa rakkautta vakuuttavilla silmäyksillä Andreas katseli häntä. Hän ymmärs Aionon aivoituksen, hän ties, että tämä sen, minkä hän häneltä kieltää, on varmaankin varastamalla hankkiva itsellensä. Parempi siis, kymmen kertaisesti parempi sekä hänen ett' Andreaan tulevaisuudelle, jos hän nyt vapaalla tahdolla Ainalle antoi sen, mitä hän halusi.

"Lapsoseni," sanoi hän surkumielisesti, "no mene ja tanssi itses väsyksiin!"

"Anna minulle täys vapaus, Andreas! Eritkäämme, niin jään minä sitten tänne siks, kunnes ero säännöllisesti suoritetaan."

"En," vastasi Andreas. "En minä tahdo olla valapatto Jumalan edessä, en sinun enkä itseni puolesta. Viimeistä turvaas en sinulta tahdo ryöstää."

Andreas auttoi häntä päällysvaatetta yllensä asettaessa.

"Sinä menet kait äitis luo?"

"Niin; kun otan sukset, niin tunniss' olen siellä."

"Huomenna lähetän tavaras sinne."

Poikanen nousi sängyss' istualleen ja ihmetellen katseli heitä.

"Meneekö äiti ulos?" kysyi tämä.

"Niin -- äiti menee ulos," vastas isä.

Aina silmäs ympäri huonetta, katsahti lasta, käännähti kiireesti pois päin. Olipa jotakin petomaista hänen silmissänsä, samalla kun hän ahmaisi kaikki yhdell' ainoall' arastavalla silmäyksellä.

Thorsen otti kynttilän ja saattoi häntä ulos etehisen avoimelle ovelle.

Paljo lunt' oli tullut, ja korkealla mäen kukkulalla seisovan kirkonakkunat kimaltelivat kuun hopeavalossa.

Mies katseli vaimoansa.

"Kun, lapseni, olet vaeltanut itses väsyksiin," sanoi hän tyynesti, "niin tiedät, minne voit kääntyä takaisin levähtämään. Ja vaikka kuinka paljon olet minua vastaan rikkonut, niin olen minä kuitenkin sinun aviomiehesi ja sinä minun vaimoni. Onhan kotoni niin Jumalan kuin ihmistenkin silmissä sinun ja se on ain'ijan sinulle avoinna. Rakkauteni on riittäväinen sekä sinulle että minulle ja tämä pelastaa meidät molemmat."

Hän kumartui ja kiinnitti sukset jalkoihinsa.

"Jää hyvästi, Andreas."

Ylevänä ja suorana seisoivat Aina miehensä edessä kainulaisen kovuuden ja hillimättömän uskalaisuuden elävänä kuvana.

Andreas ojensi hänelle kätensä.

"Jos sä joskus maailmassa apua tai suojelusta tulet tarvitsemaan -- tai -- jos joku olis häijy sinua vastaan, niin tiedät sä, että minä olen se suojelija, jonka Jumala sinulle antanut on. Tahtoisin sydänvereni antaa edestäs, jos vaan sitä pyytäisit."

Hän syösti sompasauvan lumehen.

"Jää hyvästi, Andreas."

"Jää hyvästi, lapseni! Herra valistakoon kasvonsa sinulle ja olkoon sinulle armollinen, Herra kääntäköön kasvonsa sinun puolehes ja antakoon sinulle rauhan!"

Kun Andreas väräjävin äänin lausui tuota israelillista siunausta, niin Aina jo hihteli hitaisesti vastamäkeen.

Andreaan silmäykset seurasivat matkaajaa. Hän ennätti ylös harjulle, ja hänen solea vartalonsa näkyi selkeästi tähtitaivasta vasten.

Kotvasen vielä seisoivat Andreas etehisen avoimella ovella heikosti toivoen, ett'eikö hän kääntyisi ja näkisi hänen siellä seisovan kynttilä kädessä, ja että hän huomaisi miehensä odottavan häntä.

Mutta hänep' ei katsahtanut taaksensa. Hän hiihtoi verkalleen pitkälle ulottuvan säilöhuoneen nurkkauksen ohitse, ja varjonsa seurasi häntä.

Andreas huo'ahti syvän, tuskallisen huokauksen. Täm' oli kipua, juur kuolon kamppauksen kaltaista. Hän astui matalaan majaan; lapsi itki täällä katkerasti. Hän oli jätettykin pimeään yksinänsä.

Andreas meni ja asetti kynttilän akkunalle. Ainan tuli nähdä tämä, meni sitten minne meni; tämän tuli sädehtiä läpi laakson, ja jos hän hetkenkään olis kahden vaiheella, silmänräpäyksenkään -- oi Jumalani, yhden ainoankaan silmänräpäyksen katu tahtois, niin on hän näkevä tuikkivan tulosen, joka takaisin kutsuu häntä.

Sitten hän lasi polvilleen lapsen sängyn viereen ja kietoi käsivartensa tuon peljästyneen poikasen ympärille.

"Herra Jesus Kristus," rukoili hän, "suo hänen takaisin tulla ja johdata hänet oikealle tielle!"

Lapsi nukahti. Kynttilä sädehti ulos Kautokeinin laaksoon, -- tämä yksinäinen, uskollinen kynttilä voi nähdä virstan matkan, -- ja Andreas odotteli.

Mutt' yön hetket kuluivat hitaisesti, kynttilä kului jalkaan asti, eikä -- ei ketäkään tullut.

Kynttilä sammui. Lopuksi valaisivat ainoastaan taivaan tähdet, peittämättömäin akkunain kautta, hyljättyä miestä, miestä, joka kärsi ja taisteli maltteliaisissa hiljaisuudessa. Ainoastaan silloin tällöin joku katkaistu älähdys.

Uskollinen sydän vaikeroitsi kuolon kilvoituksessa.

* * * * *

Muutamia viikkoja senjälkeen, kun Andreas Thorsenin vaimo jätti miehensä, olivat jotkut lappalaiset nähneet Ainan talvikäräjillä Karasuannossa; tässä katosivat jäljet, eikä niit' enää löydetty.

Monet kesät, talvet kului, mutta -- hänp' ei tullutkaan.

"Kyllä hän viimein tulee," sanoi Andreas Thorsen, "hän ei *saata* olla tulematta, hän tulee *varmaan*."

Hän työskenteli, opetti, luki ja tutkiskeli, miten ennenkin; hänen elämänsä kulku kävi entistä ykstoikkoista rataansa, ikäänkuin ei olis mikään sitä kohdannut tai häirinnyt.

Kautokeinon seurakunta ei nähnyt hänen surustansa muuta kuin hänen hiustensa joutuisamman harmaantumisen ja selkänsä kiireemmän koukistumisen, kuin myöskin, että jokaisena iltana, niin kauan kun Pohjolan talvi kesti, sytytetty kynttilä seisoi yhdell' akkunalla.

Tämä usein paloi sangen myöhäiseen yöhön, samalla kun hän kumaruksissaan istui kirjojensa ja paperiensa ääressä ja kuunteli jokaist' ääntä, jokaisen askeleen narahdusta lumessa.

Mutt' askeleet eivät koskaan olleet Ainan.

Ja ilt'illalta meni Andreas Thorsen levolle, yhäti uudella pettyneellä toiveella ja alati yhtäläisellä rukouksella:

"Herra Jesus Kristus, johdata hänet oikealle tielle!"

---

3. LUKU.

Norjan ja Venäjän välisen valtarajan, jona jonkun piustan on Tenojoki, mutta sitten oikullisesti taivutuksen Jakobselvenin satunnaisten mutkien mukaan, ylitse voidaan helposti kulkea ja useammassa kuin yhdessä merkityksessä *ylikäydä*, mutt' onpa se kuitenkin kireillä kielloilla ja valtaliitoilla saatu ylitsepääsemättömäksi, niinkuin muuri.

Samalla kun puut mätänevät kenellekään ihmiselle hyötyä tuomatta tuossa asumattomassa venäläisessä maassa ulompana rannikosta, kärsii esim. köyhä kalastajaväestö norjalaisella rannikolla polttopuiden ja rakennustarvetten puutetta; kun jäkälä tiheänä aaltoa Inarin porolaitumilla, kuolevat norjalaiset porot useinkin nälkään kaltauilla tunturisyöttiöillensä, samoin kuin suomalaiset porot tämän salpuun tähden, ikävöiden jäämeri kylpyjänsä, kuihtuvat pois.

Kiittää tulee juuri tätä vaarallista valtarajaa -- ja sen epävarmuudesta todistavat ne monet puuristit, joita venäläiset joko taikauskossaan tai voitonhimosta ovat aikain kuluessa pystyttäneet pitkin Finmarkenin rannikkoa jossa he ovat pitkiä kaistaleita norjalaista aluetta itsellensä anastaneet -- ett'ei Finmarken kuitenkaan enää ole lainrikkojain ja onnettomain tutkintokandidaattein maan-pakopaikkana. Siellä vaaditaan kelvollisia lakimiehiä, kelvollisia jumaluusoppineita ja kelvollisia opettajia ja kasvattajia. Venäjän välitön läheisyys on antanut poliittilisen ja -- tämän seurauksena -- samalla jonkunmoisen diplomaattisen merkityksen.

Tuskin voitaneen maapallolla mainita yht'ainoata pälkärettä, jossa niin vähäisellä ja kaitaisella maan kaistaleella, kummoinen norjalainen Finmarken on, asuu kolme, samojen lakien suojelemaa, samaa uskontoa tunnustavaa ja saman esivallan hoitoon kuuluvaa, niin erilaista kansaa kuin norjalaiset, lappalaiset ja kainulaiset ovat.

Luonteiden erilaisuus kahden ensinnä nimitetyn välillä ilmautuu parhaiten vesillä. Lappalainen ja norjalainen, näette sen, ei koskaan saata soutaa yhdessä; tämä kumminkin on käytännöllinen tosiasia, jot' ei kenenkään

auta kieltää. Lappalainen ottaa lyhyitä, nopeita airauksia, samalla kun norjalainen pistelee pitkiä ja voimakkaita vedähtyksiä; samoin edellisen käyntikin on keveästi teputteleva, mutta jälkimmäisen sitä vastaan raskas ja mietitty.

Tuo kolmas rotu, nimittäin Suomenmaasta tänne muuttaneet kainulaiset -- varsinaiset suomalaiset, -- ovat jäykkää, väkevää, teollista ja vireätä kansaa, urhoollisia ja sitkeitä sotureita, uutteria ja tyytyväisiä, mutt' alkuhamasta perineet sitkeän vastustamishengen, jota norjalaiset aikain kuluessa, ajattelemattomasti tehdyillä hyökkäyksillä kainulaisten taikauskoisuutta ja isien tapain käyttämistä vastaan, ovat yhä vaan kiihoittaneet.

Kainulaisella on kielen oppimiskyky, kestävyys ja voimakkaisuus, mutta hänellä sen ohessa on ylpeyden ja jäykkämielisyyden haltijatar, joka hänet helposti houkuttelee törkeyteen ja itsekköön. Lappalaiseen verraten on kainulaisen ruumiin rakennus pitkä ja voimakas. Paikoillaan pysyvänä työmiehenä ja samalla hyvänä maanviljelijänä, on hänellä niin siveellisen kuin ruumiillisen voimansa tunto. Tämä itsentunto olisi tiedolliseksi ja siveelliseksi eduksi, joll'ei se niin usein turmeltuis ylpeydeksi.

Kainulaiset ovat ymmärryksen ja tahdon kansa, jota vastaan lappalaiset ovat hellämielisyyden ja haaveksivan eli fanttasiian. Eroitusta näiden kahden heimon välillä on, ei ainoastaan luonteessa, vaan myöskin heidän kielessänsä, vaikkapa oletetaan, että nämä kielimurteet 2,000 vuotta sitten ovat olleet aivan yksi.

Lappalaiset "tuo äärimmäisenä asuva kansa" -- jota Norjassa Finmarkenin mukaisesti nimitetään "finniksi" (suomalaiseksi), samoin kuin suomalaista sanotaan "kväniksi" (kainulaiseksi) -- on taas itse luonto omalla kädellään jakanut kolmeen eri joukkoon, nimittäin tunturi-, joki- ja merilappalaisiin. Ensimmäisen joukkion olo ja elo riippuu poroista Finmarkenin tundralla, toinen parvikunta saa elatuksensa sen jokien lohista ja kolmas osinko taas Jäämeren kaloista. Näillä viimeisillä on kalastuksen ohessa hitunen maanviljelystäkin ja vieläpä, vaikka kohtakin vähän vaurastuneella kannalla, hiukka karjanhoitoa.

Näistä kolmesta nimitetystä ryhmästä ovat tunturilappalaiset pääparvi ja kaikissa suhteiss' ovat etevämmät kaikkia muita samaan kansastoon kuuluvia.

Suuremman varallisuutensa ja kenestäkään riippumattoman paimenelämänsä tähden nauttivat tunturilappalaiset suurempaa kunnioitusta norjalaisiltakin.

Paimentolaisina juuri valtarajalla ovat tunturilappalaiset, näette sen, suuremmasta merkityksestä norjalaiselle valtiolle. Jos poronpaimentajat häviävät, niin samalla häviää välttämätön liikenteen välittäjäkin ja yksi Ftnmarkenin olemisen ja vaurastumisen tärkein ehto. Finmarkenin merkitys ylimalkaan ja sen asumisen ehto suurimmaksi osaksi riippuu paimentolaisista, ja paimentolaisia luonnonlakien mukaan täytyy tunturilappalaisten olla, niin kauan kun poroparvet ja jäkälä ovat olemassa, ja niin kauan kun jäkälän uudesta kasvaminen vaatii viistoista vuotta ja laitumia sentähden täytyy alinomaa vaihettaa.

Aution lumisaloon lapsi on kokonansa Jumalan vapaan luonnon ja tunturitasankojen oma. Siell' on hän syntynyt, siell' elää ja siellä kuolee hän. Pohjoisnapa taivaan teltiss' on kyllin kyllä sijaa hänen vapaalle fanttasiiallensa (mielikuvitteellensa), joka on niin vapaa kuin se myrsky, tuisku, jota vastaan taistellen hän ponnistaa eteenpäin, ja voimakas, miten luonnonelementit, jotk' ovat hänen kanssasyntyneet vihollisensa. Nordlandeniilaisen ja finmarkeniilaisen kehuttu kuvituskyky ei ole mitään lappalaisen kuvituskykyyn verraten; korkeintaan on se pieni kipinä hänen ilmitulensa suhteen.

Fanttasiia on lappalaisen veressä. Tuo ihmeellinen, ärtyisä tunteellisuus, jota lappalainen itse nimittää sanalla keuvot (hermoheikkous tai kuumuus veressä) ja jonka tuottaa ykstoikkoisuuden ja kuolon hiljaisuuden vaikutus, kiihoittaa hänet intoon ja raivoon. Tämä tekee hänet tuliseksi ja kiivaaksi. Juuri kuin ärsytetty eläin käännäksensä lappalainen sitä tai niitä vastaan, jotka ovat peljästyttäneet häntä, ja jos hän joutuu kuumeeseen, niin hän useinkin mielikuvittelulla kiusaa itsensä kuoliaaksi.[3]

Rehellisenä, sanansa pitävänä, myöntäväisenä ja kunniallisena omaa lappalainen avosydämisyden ja uskollisuuden, joka on ihmeellinen vastakohta norjalaisen talonpojan salamielisyydelle ja luulevaisuudelle.

Ne juonet, joita hän, miten sanotaan, usein käyttää karttaaksensa ja kiertääksensä maan lakia eivät suinkaan millään muotoa perustu luonteen taipumukseen, mutta näkyvät olevan pakollisia hätäpuolustuskeinoja, joita pieni, heikko kansa, jonka oikeuksia poljetaan ja halveksitaan, tavallisesti käyttää jotakuta vahvempaa vastaan. Viekkas on sen ainoa sota-ase.

Mutt' yhtä hyvin vedetään tämä "vinous" useinkin lappalaisen syntiluetteloon, yhteen juoppouden, jota hän viiskymmentä vuotta sitten itse pohjoismatkaajien kanssa harjoitti, ja viattoman itseviisauden kanssa, jonka aina joka suuremmassa tai vähemmässä määrässä kasvattaa vapaa luontonelämä, ja josta kokonaan tai puoleksi sivistymättömät kansat elävät.

Luonnonlapsia ylimalkaan voipi yleisten sielutieteellisten olettamisien mukaan arvostella yhtä vähä kuin heitä saattaa sivistyneiden verralle vetää.

Jos etsii aineellista, -- se on, jos nimityksellä "aineellinen" tahdotaan merkitä jokapäiväisluonteita; joiden ajatus on hilpeä ja tunto raitis, jos yli summaan etsii sielun raittiutta ja henkistä älyä, niin älköön mentäkö lappalaisiin.

Finmarkenin tunturilla tulevina päivinä, miten tänäänkin, vielä vaeltavat kärsimyksistä ja intohimoista luodut Shakespeariset haahmot -- olkootpa hyviä tai pahoja.

Lumiaavikon juhlallinen surumielisyys, tämä yksinäisyyden suuruus avartaa äärettömyyden rajat, siks kunnes taivas ja maa tunturilappalaisen silmissä sulautuvat yhdeksi.

Tässä pyhässä yksinäisyydessä on lappalainen ainoastaan Jumalansa ja taikauskonsa kanssa. Omaten tuntehiikkaan, kaikkia uskonnollisia ja runollisia vaikutuksia vastaanottavan mielen ja helposti liikutuksiin tulevan, jopa pian peljästyvän kuvailuvoiman, on hänessä merkillisesti miehuus ja lapsuus yhdistettynä. Yksinkertaisessa ja hurskaassa uskossa "rakkaasen Isä Jumalaan" antaa hänen suruttomuutensa kullakin päivällä olla kyll' oman surunsa.

Hänen luonnollisuutensa on rakastettava, hänen kunniantuntonsa ankaran jyrkkä ja hänen kiittolisuutensa jokaisesta kunnianosoituksesta viaton ja liikuttava.

Syytöstä, joka monien muiden mukana on tehty lappalaista vastaan, ett'ei hän esim. tunne mitään häpeää vankeudessa oltuansa, vaan omaistensa luo palattua pidetään häntä vääryyttä kärsineenä marttiirana, ei saa pitää kunniantunnon puutteena, ei, vaan pikemmin luontaisena kansallisrohkeutena sortajaa vastaan ja syvälle jumittuneena, omaan katkeraan kokemukseen perustettuun epäluuloon heidän lakiensa kohtuullisuudesta ja oikeudesta.

Lapinkieli norjalaisessa Finmarkenissa lienee vanhin, ja on alkuperä kaikille suomalaisille kieliryhmille[4] sointuvaa ja sulon pehmeää paremmin kuin monet muut, on se kaikuna lappalaisen luonteen lempeydestä.

Uskonnollinen, runollinen henki, lempeä, harras rukous, täynnä ylevyyttä ja ylevää innostusta liikkuu lappalaisessa. Vuosisadat oltuansa poissuljettuna kaikesta ulkonaisesta vaikutuksesta, puuttuu suomalaislappalainen kieli lausumia, joita taiteen, tieteen ja keksintöjen maailmoissa vaaditaan, se ei ole seurannut aikaansa, mutta sitä vastaan omaa se paimentolaisen viehättävän luontaisuuden ja raamatullisen kuvausrikkauden. Sen hehkuva väriloisto, sen paisunut runsaus täysin ilmaisee sen itämaista alkuperää.

Onpa jotain vanhan testamentillistä ja profeetallisesti innostunutta tunturilappalaisten kielessä, ja heidän uskonsa raikkaus muistuttaa hebrealaisesta.

Merkkillinen ikänsä vuoksi niinkuin kivettymä alkumaailmasta, astuu jälleen esille Finmarkenin tundralla, tällä lavealla tuhansien lappalaisten kirkkomaalla, jolla nämä kumottujen pulkkainsa alla makaavat kuolon unta ja odottavat tuomiopasuunan ääntä ja ylösnousemusta.

Tämä ihmeellinen maa omituisine, kääpiömäisine alku-asukkainensa saapi monta vuoden kuukautta olla sähkövalaistuksessa. Tämä hullunkurinen maa, jossa laivanvajoja ja kumollensa käännettyjä veneitä usein käytetään kiinteinä asumuksina; tämä satumaa, jonka revontulten hopeoitsemilla tuntureilla Stalloon (vuorenhaltija) mustassa puvussansa vaeltelee, ja puukko kädessä kehoittaa tunturilappalaisparkaa jokapäiväiseen, vuosien pituiseen taisteluun elämästä ja kuolemasta!

Ja kun kesä on, levittäytyvät uivat metsät Finmarkenin rantoja pitkin. On, huomaatte, haaroilevia sarvia, jotka kimaltelevat puoliyöauringon paisteessa. Tuhannen tuhannet ja taas tuhannet porot, joita tunturilappalaiset ajavat alas ylängöiltä Jäämereen kylpemään.

Mutt' alkuasukasten, miten porojenkin luku vähenee vuosi vuodelta.

Heitä sortavat norjalaiset lait, jotka uudisasukkaita suojelevat paimentolaisten kustannuksella, vaikka suurin osa sitä maata, joka jälkimmäisten hallussa on, nähtävästi on viljelykseen kelpaamatonta, ja heitä sortaa tuo ihmisydetön, v. 1852 annettu venäläis-norjalainen asetus, joka kumosi humanisen (säyseän) tanskalais-ruotsalaisen valtasuostumuksen vuodelta 1751 ja kielsi laitumia vaihtelemasta valtarajan kahden puolen, ovat kyllä saattaneet aikain kuluessa pakoittaa tunturilappalaisen itsekostoon ja raivoisaan epäilykseen. Mutta kuitenkin vai'eten kärsivät he kaiken tämän. Eivät he loukkaa ketään, mutt' ovat aina myöntöväisiä ja väistyvät nöyrästi, sävyisästi askel askeleelta, siks kunnes tulevat piiritetyiksi ja hävitetyiksi puutteella ja näljällä. Jonkun ajan kuluttua ei heille suoda jalankaan leveyttä maata tässä maailmassa, ei edes noilla asumattomilla, autioilla tunturitasangoilla.

Vainousjärjestelmä jatkuu vaan ehkäisemättä valistuksen, viljelyksen ja sivistyksen nimessä, ja tässä säännön ja lain mukaisessa sorross' unhoittaa kuitenkin Norja omat etunsa.

Tunturilappalaisia enää nykyään on vaan noin 988 henkeä. Maailma luonnollisesti kerran, ilman yhtäkään säälin huokausta huoahamatta, on saava kuulla puhuttavan näiden puolisivistyneiden lappalaisten täydellisestä hävittämisestä.

Mutta kuitenkin on tästä tuleva yhteiskunta-rikos, yhdeksännentoista vuosisadan häpeäpilkku, jota historia turhaan koee pois pestä, sentähden että vuosisadan armottomat, kohtuuttomat lait ovat samilaisten (lappalaisten) murhaajat olleet.

Venäläisten, suomalaisten ja norjalaisten on tuomiopäivänä vastattava tuosta viattomasta poronpaimentajasta. Kaikkien kädet ovat hänelle ojennetut, ja Jumala on hänet vaativa hänen veljeinsä käsistä.

---

4. LUKU.

Vuoteen 1825 lepäsi Finmarkenin tunturi vielä lakkaamattoman hengellisen yön peitossa.

Vaikka lappalaiset jo aikoja sitten olivat kastetut, eivät he kuitenkaan lakanneet puoliksi pakanoina olemasta.

Vieläkin vallitsivat Radien Attschje (isäinen isä) ja Maderakka (kaikkein kappalten äiti) Ultima Thulen tunturitasangoita, ja ottelivat kristittyjen Jumalan kanssa vallasta, yhä vaan löi Horagales (ukoksen jumala) voimallisella vasarallansa kallioihin, ja vielä vaan, Bieggales (tuulen jumala) naureli pohjantuudessa, joka luminielokset kokohon lakaisi.

Lappalaisten kehutut loitsutaiturit hengittivät vielä täydellä uholla ja sitä voimassa pitivät nämä poppamiehet, jotka samall' olivat heidän pappejansa, neuvonantajiansa ja lääkäreitensä.

Taikalaulut kaikuivat läpi talviöitten, jokaista harvinaiseen muotoon sukeunutta kiveä, jonka luonnon käsi on sinne tänne lumiaavikolle viskannut, palveltiin jumallisina olentoina ja niin pian kun kastettu lapsi tuotiin kirkosta kotiin, kiiruhtivat vanhemmat Sarakka'alla (luomisen äidillä) mitättömäksi teettämään tuon kristityn kasteen.

Bon Vesten oli tosin vuonna 1714 julaissut kristinopin lapinkielellä, mutta hänen hautaan mentyensä kielsi hallitus; sillä "lappalaiset olivat aikaa voittaen muutettavat norjalaisiksi."

Suurin osa lappalaisista eli ja kuoli niinmuodoin yht'ainoata norjalaista sanaa ymmärtämättä, ja kuitenkin kaikki nämä kastettiin, ripille laskettiin ja vihittiin tässä kovassa, vieraassa kielessä, jota puhumaankin heidän kielensä oli liian kankea.

Jo lapsuudest' alkain kiellettiin heidät rukoilemasta Isämeidän rukousta ja Uskonkappaleita äidinkielellänsä lukemasta. Katoliikiläisten tapaan latelivat he sanoja, joit' eivät lainkaan ymmärtäneet.

Koko Finmarkeniss' ei löytynyt yht' ainoata pappia, jok' osasi lapinkieltä, ei lappalaisia opettajia, eikä lapinkielisiä kirjoja. Raamattua, virsikirjaa, eik' edes katkismusta, sitä vähemmin koulukirjoja oli olemassa tuon tietoja himoavan lappalaisen luettavaksi.

Mitä he saivat Jumalan Sanasta, saivat he sen kirkkotulkkien suusta palasittain ja vaillinaisesti. He eivät tunteneet Jumalaa, Hänest' oli aavistus vaan, ja tässä aavistuksessa kuvailivat he Hänet salaperäiseksi, mystilliseksi -- haaveelliseksi, fantastiseksi, mutta kiitollisuudesta rakasti usea Häntä sydämestänsä, tätä "rakasta Isää Jumalaa, jok' antoi aurinkonsa paistaa yöt päivät, kun Hänen aikansa tuli."

Lappalaisten sydämet olivat avoimet jokaiselle hengen leuhahdukselle, jok' oli tuleva ja muuttava uskon kipinä valtavaksi liekiksi.

Yhtähyvin vaelsivat he vielä unelmissa, ymmärtämättä ja päästäksensä muiden ymmärrettäviksi, juuri kuin selittämättöminä arvoituksina jokaiselle, jok' ei heidän kieltänsä tuntenut, aivan kuin selittämättöminä arvoituksina jokaiselle, joll' ei ollut älyä heidän runollisen luonteensa perijuurta käsittämään, ja valitust' ansaitsevina, tuimain tuomioiden ja armottomain arvostelujen esineinä.

Lappalaisten lapsellisen, mielinkielin olevan, puoliks neapolitaanisen olennon tekevät usein, lappalaisia halveksivat silmät orjien ryömiväksi nöyryudeksi. Etelämainen, huomaatte sen, sopii pohjannavan elementtiin yhtävähän kuin tuli sopii vettä vastaan, ja nähtiinpä taas todistus niin usein tunnustetusta ja oletetusta lausumasta, että siellä miss' ei sielun sukulaisuutta ole, voipi kaksi ihmistä ja kaksi kansaakin elää vierittäin toistensa kanssa koko ikänsä, kuitenkaan tulematta tuntemaan toisiaan tai ymmärtämättä toistensa sisällisiä sielun salaisuuksia.

Paimentolaiset odottivat kuitenkin, jonkun Herran enkelin tulevan kahleita päästämään.

Finmarkenin tunturit olivat hämärän hunnussa, ja salaiset voimat kuohuivat, ja näidenpä tuli pian murtaa ja raivata tie.

* * * * *

Kautokeino ulottuu ylös aina valtarajaan asti. Sen naapureina ovat ruotsalainen Karasuanto ja suomalainen Muonionniska.

Finmarkenin suuri ja lavea kauppa Ruotsin ja Venäjän kanssa käy Kautokeinon kautta, jonka vuoksi tätä tunturipitäjistä lapinkielellä sanotaan "keskitiell' olevaksi."

Aina vuoteen 1744 kuului Kautokeino Ruotsiin, ja sen kirkko, joka seisoo korkealla mäellä, on ruotsalaisten, v. 1701 rakentama. Niin vuosiluku kuin rakennusmestarin nimikin ovat kirkon oven yläkamalaan hakatut.

Vaikka Kautokeinon lappalaiset (jokilappalaisia) samoin kuin Karasjoenkin ovat kainulaisilta paljo sekoitetut, on kuitenkin ensin mainittujen luonne samoin kuin heidän ulkonainen olentonsakin vähemmin voimakas ja jyrkästi merkitty. Heidän kasvojensa piirteet eivät ole niin jyrkät, ja silmät ovat soikeammat. Likaisemmat ja koreuteen taipuvammat, eivät he sitä vastaan ole niin uteliaita, ja ovat enemmän suopeita.

Kautokeinon tunturiseutu, jok' ei läheskään ole niin kaunis kuin Karasjoen, on kaikkein tuulten käytävänä, yksuotoisten vuorenselänteiden ympäröimänä, vesakkoa kasvavana ja paljaina hiekkamäkinä. Sen ainaisina koristeina ovat juonikkaat, pauhaavat virrat, jotka vierivät Andreas Thorsenin asumuksen ohi. Sammalta ja katajapensaita kasvavalla huoneen katon harjalla istui useimmiten noina valoisina öinä valkoinen kissa ja lämmitteli puoliyöauringon paistehessa.

Tämä pienoinen, vaatimaton, melkeinpä köyhä koti oli varmaankin joku rakkauden temppeli, Jumalan kunniaksi rakennettu, aivan niinkuin ei halvinkaan ihmisen sydän ole liian halpa Pyhän Hengen asunnoksi.

Jos vaan jostakusta ihmisestä rohkenee sanoa: "hän on kasteensa liiton pitänyt, eikä koskaan tietensä vilpistynyt lapsen suhteestansa taivaalliseen isäänsä", niin saattoi varmaankin tämän sanoa Kautokeinon kanttorista, Andreas Thorsenista.

Nimismiehen kanssa oli kanttori ainoa vakinaisesti asuva norjalainen koko tuossa tunturipitäjässä. Matkustavaiset nimittivät häntä leikitellen, mutta samalla osoittaen syvää eikä koskaan epäiltävää kunnioitusta: "Kautokeinon erakoksi", lappalaisten katsellessa hänehen kunnioituksella ja rakkaudella niinkuin johonkuhun "jumalanmieheen".

Kun pappi vuoden parina kolmena kuukautena tuli Kautokeinoon jumalanpalvelusta pitämään oli Thorsen, virkansa mukaisesti, hänen tulkkinansa kirkossa. Seisoen kuorissa käänsi hän saarnat ja evankeliumit noille jännitetyllä tarkkaavaisuudella kuunteleville lappalaisille.

Niin monena vuoden kuukautena, joina julkista jumalanpalvelusta ei pidetty, oli kuitenkin kanttori lappalaisten pappina, hänen kotinsa oli heidän kirkkonsa, ja harvoinpa lienekään uskon ja ilmestyksen Sana lämpimämpänä lähtenyt jonkun ihmisen suusta kuin Se nyt hänen suustansa läksi, harvoin lienee löytynyt enemmän isoovaisia ja janoovaisia sanankuulijoita kuin nämä hänen ympärillensä kyyrysisään istuvat lappalaiset, nämä täyskasvuiset luonnonlapset, joille hän yksinkertaisesti ja lohdullisesti puheli "suuresta Lastenystävästä", Jesuksesta Kristuksesta, jok' oli sanonut: "Ell'ette käännä ja lapsiksi tule, niin ette pääse taivaan valtakuntaan".

Andreas Thorsen oli lappalaisten ystävä, neuvonantaja, lohduttaja ja opettaja; hän otti osaa heidän suruihinsa ja kiitti Jumalaa heidän iloistansa. Kaikki ja jok'ikinen heistä pitäytyi aina tuohon "rakkaasen pappia kanttoriin" lukemattomilla kysymyksillensä, epäilemisillensä ja rukouksillansa, eikä miesmuistiin tiedetty kenenkään apua saamatta hänen luotansa lähteneen.

Andreas Thorsen saarnasi armahtamista ja rakkautta, ja samalla kun hän apostolin sanat: "vaan nyt pysyvät usko, toivo ja rakkaus, nämät kolme, mutta rakkaus on suurin niistä", teki omiksansa, myönsi hän ihmisellisellekin oikeutensa, ja rakasti, koska sekin kerran oli luotu Jumalan kuvaksi.

Thorsenin kasvatus, miten hänen säätynsä ja syntyperänsäkin oli halpa, oli ollut aivan puutteellinen, mutta hänen luontainen tietohalunsa kuitenkin -- olevaisten olojen kiusaksi -- oli tiennyt itse hankkia itsellensä

hengen eläkettä.

Ne vähäiset säästövarat, mitkä hän, useinkin yhden tai toisen persoonallisen tarpeen uhraamalla pienestä, raskaasti ansaitusta tulostansa säästi, oli hän aikain kuluessa käyttänyt kirjojen oston, ja kun hän omalla kireällä työllään ja Finmarkenissa matkustavain ulkomaalaisten tulkkina oli hankkinut itsellensä ihmeteltävän kielitaidon, täytyivät näin hänen hyllynsä vähitellen jumaluusopillisilla, historiallisilla, luonnonhistoriallisilla ja tähtitieteellisillä kirjoilla, sekä yhdellä ja toisella alkukielisellä runollisella teoksella.

"En ymmärrä tosin kaikkea, mitä luen", sanoi hän, "mutta minä tunnen kuitenkin, että se kokonaisuudessaan on jotakin todellista, jotakin kaunista".

Erakon maailma oli näillä koruttomilla, höylätyillä hyllyillä, jotk' olivat lappalaisten, melkeinpä taikauskaisen kunnioituksen esineinä. Maailmaa, nimittäin semmoista, jommoisena oikeastaan maailmaa mainitaan ei hän saattanut tuntea; tämä ei ollut luotu häntä varten. Maailman säveleet, joita hän matkustavaisilta satunnaisesti sai, lensivät hänen korviensa ohi, ohi hänen sydämensäkin, myötätuntoisuutta siellä löytämättä. Niitä ei hän ymmärtänyt, ja niin pian kun hän elämässä joutui johonkin tai tapasi ihmisluonteen, jota ei hän ymmärtänyt, seurasi hän luottavaisesti käsky: "älkää tuomitko, ett'ei teitä tuomittaisi".

Ikäänkuin yhteisen sopimuksen mukaan eivät lappalaiset koskaan maininneet hänen vaimoansa tai koskeneet kanttorinsa läsnäollessa hänen katoamisasiaansa. Helleyttä ja arkatuntoisuutta harjoittavat, melkeinpä sivistymättömät paimentolaiset, jotka kenties vastahakoisemmin kuin heidän sivistyneet veljensä tahtovat "murehduttaa sitä, jota rakkaana pitävät". Kerran ainoastaan tiedettiin tämän säälin tyyneyden unhoittuneen, silloinkun eräs nuori lappalainen unhoittaen itsensä oli sanonut:

"Ehkä hän on kuollut".

"Hän ei ole kuollut", vastasi Thorsen. "Joku salainen ääni sydämessäni todistaa minulle, että saan hänet kumminkin vielä kerran nähdä, ennen kuolemaani".

Ja koko Kautokeinon seurakunta uskoi tämän vakuutuksen yhtä lujasti kuin hänkin. Lappalaiset olivat osallisina hänen ikävöidesssä ja hänen lohdullisekkaassa viisaudessansa: "sillä", sanoivat he, "sisällinen aavistava ääni ei valhettele koskoinkaan".

Thorsen vartoi vaimoansa vuosi vuodelta mutt' eipä kuitenkaan unhoittanut kutsumuksensa tähden työskentelemistä, ja täten hän tekikin uskollisesti, ja kun Finmarkenin apostoli, pastori Stocksleth, aloitti innokkaasti lapinkielen opettelemisensä, voidaksensa sen aikain kuluessa lappalaisille lahjoittaa takaisin kielipillisesti järjestettynä kirjoitus kielenä, antautui Andreas Thorsen tähän suureen keräystyöhön kuumeentapaisella innolla. Tämän jälkeen ikävöitsi hän sitä aikaa, jolloinka lappalaiset pääsisivät oman kirjallisuuden onnellisuuteen, ja jolloinka Jumalan Sana kirkoissakin heidän omalla kielellensä kaikuis.

Andreas Thorsenin rakkaus lapseensa oli uhraukseks ja rajaton, hellä ja lempeä, aivan äidin rakkauden kaltainen.

Poikaa, jonka nimi isänsä mukaan oli Andreas, puhutteli yks ja toinen ulkomainen matkustaja nimellä André, ja pian sai hän tämän lyhennetyin nimen kantaa kaikkialla, meni minne meni.

Hänen koulupenkinänsä oli isän polvi, ja kirja, josta hän opetteli tavaamaan ja lukemaan, oli uusi Testamentti. Jo nelivuotiaana tuns André Pietarin, Jaakopin ja Johanneksen, kun nämä seisoivat hänen edesssä kuva Raamatun puupiirroksissa, ja Vapahtajan päätä ympäröivästä kunniasätehiköstä oppi hän kaikkialla löytämään Jesuksen.

Kun on yö, unelmiss' ollaan. Kautokeinon hiljaisess' yksinäisyydessä kasvoi pojan fanttasiia ja sukeutui

suureksi hänen itsensä kanssa, tämä korkeni kaikkivoipaiseksi ja saadutti luovan voiman, paljoa ennenkun hänen ajatuksensa alkoivat selkeään tajuntohon tulla.

Kun André vielä oli aivan pienoinen piimäsuu, asutti hän aivoissansa koko Kautokeinon apostoleilla ja profeetoilla, ja "kalansaalis" tapahtui ain'ijan Karasjoen rannoilla. Aina suuremmaksi ja suuremmaksi tultua, muuttuivat kuitenkin nämä pyhät miehet Haugfolk'iksi ja Huldreiksi (joiksikin sadunasukkaiksi). Meni hän minne meni, oli aina hänen takanansa joku, jolla hän tunsi olevan voittamattoman halun hänehen tarttumaan, mutta katsahdettuansa taaksensa, oli tämä joka kerta poissa. Tämä näkymätön joku pukeutui aina siihen muotoon, minkä hän viimeksi oli isänsä kirjastossa löytänyt.

Kumminkin väistyivät vähitellen kaikki nämä hiljaiset hahmot, yks toistansa seuraten, niin pian kun talv'illat tulivat, sillä silloin saattoi André, tehtyänsä kädellensä varjon silmillensä, nähdä Stalloonin, joka ylähällä tunturilla kuutamossa seisoen katseli alas laaksoon.

Ja silloin alkoivat lappalaisten alkeishenget (jumalaisolennot) liikkua ja lappalaisjumalat hiljaa kuiskailla yöllä. Jokaisella sammaltuneella kivellä, jokaisella lehdettömällä pensaalla, kullakin tuikkivalla tähtösellä, kullakin heijailevalla hopeapilvell' oli oma Inuansa (sisällä asuva henki), joka heräs elohon Stalloonin käskyllä kovalla.

Ja alkeishenget kertoivat hänelle siitä tunturilappalaisesta, joka kerran vihollisten Norjaan karatessa tuli pakoitetuksi karjalaisille tietä näyttämään yli tunturin.

Tunturilappalainen lensi niinkuin salama suksillansa, palava tulisoitto kädesssä.

Ikäänkuin joku äänetön manalan henki kiiti hän tietänsä, pois tuonne lumipeitteisille syvänteille.

Lappalainen liekutteli tulisoittoa, hän viskasi sen alas syvyyteen, soitto sammui lumessa, karjalaiset kiiruhtivat jäljessä, ja kaikkien kappalten Inua kuiskasi:

"Siellä lepäävät he vielä tänäpäivänäkin."

Joll'ei André'n suoniss olis virrannut norjalaista verta, joka kykeni vastustamaan, ja kainulaista verta, jok' ei peljännyt mielenhuumahdusta, niin olis lappalainen veri varmaan hänet tämmöisinä hetkinä heittänyt mielettömäksi.

Tämä hänen fanttasiamaailmansa oli kuitenkin hänen oma salaisuutensa. Hän piti tämän tarkasti suljettuna kaikilta, jop' isältänsäkin, mutta juuri sentähden, ett'ei sitä muut kuin hän itse tienneet, kasvoi se niin suureksi ja -- -- niin todelliseksi.

Hänell' oli kumminkin yks uskollinen.

Kun André oli täyttänyt yhdeksännen ikävuotensa, istui hän eräänä kuumana kesäpäivänä kivellä, jok' oli keskellä jokea. Avojalansa oli hän työntänyt alas veteen.

"Ohoi, André!" kajahti ääni joen oikeanpuoliselta rannalta.

André vilkas ylöspäin ja huomasi itsensä ikäisen lappalaispojan, joka, kädet housun taskuissa, katseli häntä veitikkamaisesti, uteliaalla silmäyksellä viisaissa kasvoissansa.

"Pötki tiehes," sanoi André.

"Mä silmäilen vaan sinua," vastasi Lamik Rikkut.

"Sitäp' et saa tehdä," selitti André, "sillä minä katoan silloin. Minä olen Ahti, näkki, vedenhaltija."

"No, mikä se Ahti on sitten?"

"Se asuu tässä virrassa ja itkee yhtämittaa."

"Minkä tähden?" kysyi Lamik Rikkut, jonka silmihin tuota pikaa kyyneleet herahtivat, -- hänen tuli sääli Ahti parkaa.

"No sentähden, ett'ei hänell' ole mitään sielua," selitti André.

Kiiluvat kyyneleet Lamik Rikkut'in silmissä täysin todistivat, että lappalaisen fanttasiia oli oitis valmis onkeensa ottamaan.

"Onpahan sitten hänen sielunsa rakkaan Isä Jumalan luona," lohdutteli hän itseänsä.

Ja aivan tästä hetkest' olivat André ja Lamik Rikkut eroamattomat ystävät. Rikkut seurasi Andréta uskollisuudella ja nöyryydellä, täydesti tuntien André'n kansallisen paremmuuden. Lappalainen pääsi haltijatarten valtakunnan jäseneksi, ollen onnellinen saadessaan olla ainoastaan palvelijana; ja istua ovensuussa, samalla kun André ylimmillä kunniaistuimilla istui.

"Nyt käymme kirkkohon, Lamik," sanoi André viikko viimeisen kokouksen jälkeen. "Minä olen pappina, ja sinä olet lukkarina, ja sinun on sanominen: amen."

"Mutta miss' on seurakunta?" kysyi Rikkut.

"No, etkö nyt sitä voi nähdä?"

Rikkut vilkuili arasti ympärillensä.

"En näe ketäkään," virkkoi hän.

"No täällä sinun ympärilläshän nuo istuvat," vakuutti André.

Rikkut tuns itsensä hyvin hämilliseksi, mutta tarttui kuitenkin virkahansa tavallisell' alammaisuudella.

André saarnasi, kimahutteli kivehen, jok' oli olevanansa saarnastuolina, hän elämöitsi, huusi "anathema," ja Rikkut vastas "amen."

Tämän tapahduttua ratkesivat he molemmat itkuun. Omien juhlallisten tunteittensa käsittämänä ja valloittamina tarttuivat he sylin toisihinsa ja kuuluvasti itkien kyynelöitsivät.

"Nyt se on ohi!" sanoi Lamik Rikkut.

Seuraavana päivänä pitivät he suurkäräjiä (valtiopäiviä), mutta tässäpä kävi niin ohrasesti, että sitä, minkä oli määrä kuvata edustuskunnallista kiistelöä, ei Lamik Rikkutin päähän saatettu mitenkään saada. Useiden uudistettujen koetusten tehtyä näkyi olevan todistettu tosiasia, ett'ei häntä saatu käsittämään muuta suhdetta kuin se, mikä papin ja hänen lukkarinsa välillä olemass' on. Joka kerta, kun André oli pitänyt puheen Finmarkenin asuttamisen tärkeydestä, lausui Lamik Rikkut, vastustamisen sijasta, ain'ijan kohta ja säntillensä hänen hyväksyntänsä ja vahvistamisensa "amen'ella".

André raivostui ja polki kenttää niin että tömisi samalla, kun lappalaispoika katseli hänehen lempeillä

sillillensä, nosti kätensä ylös ja rukoili, "ett'ei hän vihastuis."

Vähitellen André opetti hänet puhumaan ja lukemaan norjankieltä, ja tällä opettajatoimellansa voitti hän Lamik Rikkutin sydämessä niin suuren siveellisen vaikutusvoiman, että hän todellakin Raamatun historiasta muistettavan sadanpäämiehen tavoin saattoi sanoa: "tule," ja hän tuli, "mene" ja hän meni.

Kun André oli kymmenen vuoden vanha, oli hän isänsä kirjastosta enemmän osuuden läpi kyntänyt; mutt' ei luonnollisesti ymmärtänyt enempää kuin puolet sen sisällöstä. Tämän kypsymättömän ja sulattamattoman luettavan ja lukemisen seurauksia aavistamatta, antoi Andreas Thorsen lupansa tähän aivan avoimell' ilolla. Pojan opinhalu oli, tiedämme, tyydyttävä, eikähän niissä kirjoissa, jotka hänen hyllyillensä olivat, löytynyt, hänen vakuutuksensa mukaan, mitäkään roskaista, joka hänen poikaansa saastuttaa saattais.

Puhtaalle on kaikki puhdasta, ja puhdas on viaton tiedonpuu hedelmien, hyvän ja pahan suhteen. Runollisuus ja tie Andreas Thorsenin ajatuksiss' olivat ainoastaan uusia ilmestyksiä Jumalasta.

André'n rakkaus isäänsä, miten hänen luonteensakin oli kiihkeä ja innostunut, mutta myöskin raivokas ja väkivaltainen, aivan kuin luonnekin. Isän puutetta kärsivästä uhraavaisuudesta ei vielä jälkeäkään näkynyt; tähän saakka oli hän pikemmin osoittanut enemmän taipumusta ottamiseen kuin antamiseen.

Tämä määrällinen taipumus sai voimakkaan ja ajatteluttavan ravinnon niist' olevist' oloista, joissa hän kasvoi.

Kymmenennestä ikävuodestansa alkain oli hän, huomaatte sen, tulkkina niille matkustajille, jotka Vesisaaresta tekivät matkustuksia Finmarkenissa ja Ruotsin-Lapissa.

Täm' oli isän selvin sanoin lausuttu toivomus ja käsky, pojan tuli saada tilaisuutta kielien oppimiseen, niinkuin isä häntä ennen oli saanut opetella.

Vähän ajan kuluess' oli Andrésta näin tavoin yht'äkkiä kohonnut koko suuri mies, kerrassaan huomattava henkilö. Aivan niinkuin hän oli lappalaisten suosikas ollut, niinpä pääsi hän nyt matkustavaistenkin; hän opetti heille lohenpyynnin salaisuudet sekä tuon suuren lappalaisten taidon, ohjata poroa yhdell' ainoalla suitsivarrella.

Talven kestäessä lateli hän suorastaan noille hartaasti kuunteleville lappalaisille, milloin hauskoja, milloin surullisia historioita, aina sen mukaan kuin "henki antoi hänen puhua." André istui keskellä maamajan permantoa ja lappalaiset ryömivät kokoon ja tunkeutuivat ahdinkoon hänen ympärillensä. Surullista kuullessansa huokailivat ja vohkivat he kuuluvasti, ja kyyneleet valuivat heidän kasvoiltansa; iloista ja hauskaa kuullessansa he taas kapsahtelivat ylös, nauroivat täyttä kurkkua, pyörähtelivät kantapäillensä, hyppelivät ympäri majaa kaikki yhtenä miehenä ja lävähyttelivät käsillensä polvihinsa melkein kuin mielettömät.

"Mist' olet saanut tämän tietää, André? Mist' olet saanut tämän tietää?" huusivat he melkein kuin hourioss' olevaiset.

"Niin, missäkö olen saanut tämän tietää?" sanoi André.

"Onko tuo nyt totta, André? Onko tuo totta?" kyselivät samilaiset.

"On, varmaan on se totta," vakuutti André, samassa kun hän kynnäpäillensä tölmien raivasi tien heidän välitsensä ja puikahti ulos.

"Jumalakin häntä uskonee!" tuumivat lappalaiset päitähän punalellen.

Niin pian kun kesä tuli, muuttui André tulkiksi, vappukseksi (tienosoittajaksi) ja palvelijaksi.

Finmarkenilainen talonpojanpoika, uljas, ylpeä englantilainen laivapoika ja notkea, neuvokas pariisilainen katupoika yhdessä ainoassa persoonassa, viskeli hän sukkeluuksia ympärillensä, oikealle ja vasemmalle; tuop' oli kokonainen leikkituloitus. Raketit räätisivät ranskaksi, engelskaksi ja venäjäksi -- ja kiitos olkoon kainulaisen taipuvalle kielelle.

Samall' aikaa toimitteli hän sangen omituislaatuista taskuvarkauksia. Hän, huomaattekos, varasteli niitä kirjoja, joita hän matkustavaisten taskuissa tapasi, ja luettuansa ne toimitti takaisin jälleen.

Matkailijain ruokailuaikoina piti hän varansa. Seljällensä tai vatsallensa venyttäneenä ruohostolle taikka hietakolle, nieleskeli hän romaaneja tusinoittain.

Tuoll' ylhäällä Varangin-tunturilla loikoillen hän, jok' ei koskaan kotoa ulkona ollut, retkeili näin tavoin mielikuvinnon aladdinlampun avulla Pariisin salongeissa, Kreikanmaan myrttilehdoissa ja Rooman katakombeissa. Alussa luuli hän näitä saduiksi, mutt' ei kuitenkaan kauaa kestänyt, ennenkun hän ymmärsi paremmin.

Vuoden parin kuluttua haasteli hän yhdellä henkäyksellä George Sand'ista, Honoré Balzac'ista, vedenhaltijasta Tenojoessa, Mooseksesta ja Jehovasta, Johanneksen ilmestyksestä ja seitsenpäisestä pedosta. Hänen aivonsa olivat joku sekasorto.

Näin tavoin kasvoi André norjalaisten, lappalaisten, kainulaisten, ranskalaisten, englantilaisten ja venäläisten keskellä, siks kunnes hänestä tuli täydellinen kosmopoliitta, jommoisia ainoastaan norjalaisessa Finmarkenissa löytyy. Näillä, näette sen, ei isänmaan rakkaus ole erittäin tulinen.

Tuo kolminaisesti sekoitettu rotu on tunnettu kauneudestaan, mutta se saattaa samall' olla raukkamainenkin.

André'n leveähköt kasvot, mustine, syvällä kiiluvine silmineen, rohkeataipeiset silmäripsit ja tuhkankarvaiset hiukset, jotka valuivat leveälle otsalle, osoittivat täydellisesti hänen äitinsä kainulais-lappalaista sukuperää. Hän oli täydellinen kuva äidistänsä, ja ehkäpä juuri tämän tähden isänsä häntä rakasti vielä tulisemmin ja vieläkin huolehtivammalla hoinnolla.

Äidin ponteva, kainulainen uhmeus oli Andréssa sekaisin äidinäiden samilaisen fantasiian soinnukkaan lauhkeuden ja isän norjalaisen kaihtivaisuuden sekä järkevän aprikoimisen kanssa, joka viimeksi mainittu kaikissa tapauksissa toisinansa ja joissakuissa suhteissa tukahdutti molemmat ensinmainitut.

Tämä vallankumouksellinen, epäsointuisa kolmen kansallisuuden sekoitus, mit' yhä enemmän teroittivat nuo erilaatuiset vihmapiisarat, joit' yhteiselämä muiden ulkomaalaisten kanssa siihen tihmoeli, loivat tässä perikuvan, jommoist' ei missäkään muualla maapallolla löydy.

André oli perinyt isänsä tavottomat luonnonlahjat yhdessä hänen tietohalunsa kera, mutt' äidin luonto oli antanut tälle tietohalulle voimaperäisyyden jok' oli palava ja hillimätön.

Hän hurmutui tuossa keveässä, puoliksi ulkomaisessa kesäelämässä, ja ajatteli viimein kauhulla ja salaisell' inholla talviyön murhaavata ykstoikkoisuutta. Paimentolaisveri äidin suonissa virtaava, virtasi myös hänen suonissaan. Hän halusi pois ja tahtoi liikkua elämässä.

Ja kun pohjoisimman kesä oli hyvästinsä ottanut, kun jokien äyräät olivat autioina ja vuorten päällitasangot tyhjenivät, silloin saattoi André ikävöiden huudahtaa halunsa, päästäksensä ulos maailmaan.

Jospa hän edes kerran pääsisi Sulitelman huipulle! Täältä hän kumminkin voisi nähdä koko maailman yli

ympäri!

Kautokeinoss' oli sivistyneitä ihmisiä ainoastaan isä ja nimismies. Lauhkeamielinen, harteava nimismies suurine korvinensa, lempeine, säveine silminensä ja kömyräkourinensa -- noine karhunkämmeninensä, joista hän toisen tapansa mukaan laski André'n pään päälle samalla kun hän aina ystävällisesti yrähteli: "Sinä lapsukainen!"

Andreas Thorsen huomasi pojan mielihalun ja oli osaa ottavaisena hänen nuoruutensa toivehessa. Oliko hänkin muinoin samaa toivonut?

Illoin aamuin rukoili hän Jumalaa siunaamaan hänen pyrintönsä, saada André ulos maailmaan; ulos, oppimaan sitä, mit' ei isä ollut oppia saanut, ulos, valmistautumaan Jumalan valtakunnan aseenkantajaksi ja ihmisten, etenkin Finmarkenin siunaukseksi. Andrésta oli tuleva jotakin suurta ja jotakin hyvää! Ne voimat, jotk' äidiss' olivat hukkahan menneet, piti pojassa rehoittavan runsaasti ja jalosti kehitettämän.

Thorsen katseli kaikkea tätä hengessä ja oli luja uskossa niinkuin patriarkka Abraham; mitä Jumala lupaa, sen Hän vahvana pitää, aivan niinkuin Hänen sanansa on: niin ja amen.

Lapsellisessa luottamuksessa pani sentähden kanttori vuosi vuodelta rahoja säästöön; mutta milloin oli summa niin suureksi tuleva kuin sen piti tuleman? Ja André oli jo viidentoista vuoden vanha.

"Jumala on kyllä keinon keksivä ja lähettävä ihmeen ajan tullessa," sanoi Andreas Thorsen.

Tämän elämän ja tämän yhteisen palveluksen seurausta pitivät matkustajat jonakuna tavattomana ilmiönä ja lappalaiset taas jonakin suurena, jok' oli kaikkein heidän omaisuutensa, varmoina siitä, että heill' on joku oikeutettu vaatimus kaikkeen heidän jakamattomaan etuhunsa, niin, jopa isän uhraavan rakkaudenkin seurauksena, kasvoi siellä jo lapsuudesta André Kautokeinolaisen kanssa eräs varjo, varjo hänen oman röhkeytensä, määrättömän, kaikkea vaativan olentonsa kasvattama. Tämä varjo oli kainulaisen raivokas, maltiton tarkoituksettomuus, joka myöhemmin, miehuullista luontoa parhaiten osoittavan itsekkäisyyden muodossa, oli pahana henkenä elämän läpi häntä seuraava.

Kun lappalaiset noina pitkinä talv'-iltoina istuivat kokountuneina laattialla Andreas Thorsenin ympärillä takkavalkean loisteessa, joka laskeutui heidän kasvoillensa, ja kuuntelivat noita suloisia sanoja Jesuksesta Kristuksesta, joka kuoli ristillä, silloin sai André kiusahengen kiroamaan tätä Jesus-nimeä, joka hänen käsityksessään tuli merkitsemään kaikkea ahdasmielistä, suljettua ja ikävystyttävää.

Hän ei kuullut isänsä ääntä, vaan ainoastaan lappalaisten yht'äänisen äkinän: "Jesus, rakas Jesus!" Hän syöks' ulos revontulten valaisemaan yöhön ja kuunteli noita iloisia, virkistäviä, vieraita ääniä, jotk' olivat hiljennäin.

André'n täytyi liikkua ja saada ilmaa. Hän astui suksille ja läksi hiihtää hilpottelemaan noita lumipeitossa uinailevia laaksoja poikin pitkin ja huurteisten, timanttikiiluisten tasankojen yli, joss' ei kenenkään silmä yht' ainoata ihmisjälkeä keksinyt.

Vähän kumarruksissaan, jokainen hermo kiinnitettynä, jokainen jänne pinnistettynä, sauva kädessä, suu puoliaks ammollaan ja poskin punoittavin hiihtää hivutteli hän, ajaen omaa varjoansa, niin että lumi tuprusi hänen ympärillensä pilkkailevassa pyörretanssissa.

Nuorukaisen uhkeudella, ylpeästi vaativin äänin, huudahti hän: "minä menen!"

Valkoiset, mustasilmäiset riekot (metsikanat) peljätettyinä pyrähtelivät ylös lumesta.

Tuhannet porot seisovivat tunturitasangoilla ja ihmetellen kuuntelivat; ja näiden suuret sarvet hopeisilta

hohtelivat kuun paistehessa.

"Miksi olet kulkeilla?" kysäsi Lamik Rikkut, joka ryömi ulos isänsä maamajasta.

André syösti vaan sompasauvansa lumehen vauhtia vähentääksensä ja napahutti häntä sauvallansa sivutse kiittäessään.

---

5. LUKU.

Ainoat matkailut, joita Andreas Thorsen vuoden kuluessa teki, olivat talvi- ja kesäkäräjille. Ei kaupan innoss' eikä uutisten halussa kuitenkaan näille matkoille antautunut, vaan sentähden, että häntä joka kerta sinne houkutteli salainen toive -- edes hiukan saada vihiä kadonneesta vaimostansa. André seurasi isäänsä, ja nämä kärjäretket olivatkin hänen riemujansa ja salaisia toiveitansa.

Oli Heinäkuun ensimmäinen päivä. Vesisaari, joka nyt on Finmarkenin etevin kauppapaikka, oli silloin pahanpäiväinen kalastajapaikka, jonka norjalainen asukkaisto tuskin nousi 200 suurempaan lukuun.

Lippujen liehunta ja kanuunan laukaukset ilmoittivat jo amtmannin (virkamiehen) tuloa silloin, kun Kautokeinon matkalaiset ehtivät kauppapaikalle. Kanuunan laukaukset tekivät Andréssa saman vaikutuksen kuin vaskitorven räikkävä ääni ratsumiehen hevosessa.

Ensi laukauksella korvit, varikset ja kalakaijat parkasivat pahat säveleet, toisella uudistivat he samat säveleet, mutta kolmannella muuttui tämä yhdeks ääniseksi, korvia halkaisevaksi lintujen konsertiksi, joka kajahteli kauas yli Varanginvuonon.

Aurinko paistoi noille turpeisille ja ruohopeittoisille miniatyyribastioneille (pienoiskuva-vallinsarville), mitk' ympäröivät Vesisaaren hökkeleitä, joita ne suojasivat ikäänkuin nämä olisivat arkkusiss' olleet, ja valaisi kalansuomujakin, jotka koristivat pakkahuonetta ja rantasiltoja.

Lappalaisten siniset, ruskeat, tulipunaiset ja vehreät mekot, jotka selvästi eroitti valkoisista sarkahousuista, kilpailivat naisten kirjavain, pitseillä koristettuihin myssyjen kanssa.

"Diervan! diervan! burist! burist!" äänelivät lappalaiset, samalla kun he syleilivät toistansa toisin käsin. Lapset naurelivat ja itkivät pienissä sammalilla vaatetetuissa komseissansa,[5] jatk' olivat kiinnitettyt äitien hartioille.

Suomalaisia Haapajärveltä, karjalaisia Pää- ja Kuitojärvien rannoilta ja pohjoismatkaajia, muodostaen heleämpunaisten huippulakkiansa kanssa sekasotkuisen sekasorron, jossa venäläisiä kauppiaita Kuolasta ja laivureita Valkealtamereltä pitkin partoinensa, korkeine, turbaanimaisine takkeinensa ja kantapäille ulottuvine kauhtanoinensa marsiskelivat sinne tänne niinkuin vapauden sankarit.

Tääll' ovat käräjät, täällä markkinat, täällä on paljon paljo liittynyt yhtehen ja yhdeksi, papin, kauppiaan ja esivallan on saatava osansa hyödyttä, koska kerran paikall' ollaan. Kirkonkellot ja hautaus-virret soivat kilvan hää- ja ristiäsilöjen kanssa.

"Nauttikaamme päivän vielä ollessa, ennenkun yö yllättävi, jolloin nautinnot ovat lopussa!" Tämä pohjois-matkaajan, lappalaisen ja kainulaisen tunnussana kesäkäräjillä.

Aurinko ei laskeudu konsaan, päivä, pitkän pitkä, lakkaamaton kesäpäivä, joku ei lopu koskaan, miksikäs nyt maattaisiin?

Sentahdenpä ei maatakaan. Yö kyll' aikanansa tulee, tulee tuo loputon talviyö, jolloin Finmarkenilainen saa makailta kylläksensä.

Eihän nyt voi laata nauramasta, laulamasta, juttelemasta, ostamasta, myömästä, ei syömästä eikä juomasta!

Lappalaisten sydämellinen ja iloisa puheliaisuus kuului kaikkialta, samalla kun kainulaisleiristä kaikuu:

"Perkele! Perkele!"

Mutta tämän yhtämittaisen valvomisen välttämätön seuraus on väsymystila, jonka rajana on puoliksi hengellinen hulluus. Kuljeskellaan sinne tänne ikäänkuin kohmelossa, tai käyttääkseni jokapäiväistä lausumaa: "ollaan hourehissa."

Kello oli kaks yöllä viimeisenä käräjäpäivänä, kun André hiljalleen käyskeli lappalaisleirin läpi. Tavallisen paimentolaisen tapaisesti olivat he asettaneet asumuksensa paljaan taivaan alle.

Puol'yön aurinko paistoi uneliaasti noille pienoisille, satunnaisesti sovitetuille telttakujille, jotk' olivat muodostetut purjeista ja kumotuista venheistä laitetuilla teltoilla. Ruokapadat kiehuivat tulella, ja ympärillä kihisevien lappalaisten kasvoista saattoi kyllin huomata rohkean matkavieraan läsnäolon, samalla kun toiset joukkiot, ollen maassa polvillansa, pelasivat sakkuspeliä (jonkunmoista schakkia.)

Kun André oli yhden rivin ohi kulkenut, tuli hän toiseen, jossa hautajaisia vietettiin. Viinapullo kävi kädestä käteen, mutta vaimot löivät rintoihinsa ja reviskelivät hiuksiansa myötäänsä ähisten ja puhisten.

Tuon naurattavan näytelmän suututtamana André, niin pian kun hän huomasi nuo tuskaiset ja väärahän vedetyt kasvot, erkani ja yhdellä ainoalla harppauksella kävi kivelle ja alkoi kertoa ketusta, joka pappina oli olevinansa.

Lappalaiset hämmästyivät ja katselivat ensin aivan kauhistuneina Andréta, mutta pian kuitenkin voitti heidät Andrén naurattava kasvojen juonnematkinta, jossa hän matki juuri heidän omia kasvojensa juonteita, ja lopuksi pärähtivät he itkusuin hillitsemättömään nauruun.[6]

Joku omituinen, ulkomainen muoto, joka juuri oli paikalle saapunut, seisoi tällä aikaa tuolla takapuolella ja tähtäili Andréta pihtisilmäinten läpi.

Tuo oli kesk' ikäinen herra, vähäläntä ja rihainen, laiha kasvoiltaan, joiden keltaista väriä vastaan valkoinen, hyvin hoidettu poskiparta ja siihen kuuluva muu parta sekä samoin valkoiset, hyvin huolellisesti käheroidyt hiukset loivat aivan omituisen näön.

Hänen pukunsa oli sovitettu kasvojen värin mukaan. Sirotekoinen, vaalean keltanen nankkiininen puku kilpaili kullankeltaisten hansikkaiden, kullankarvaisen kauluksen ja rantehisten sekä rusokeltaisen hellesuojimen (parasoll) kanssa.

Nuori tyttö, jok' oli hänen muassaan, oli kenties neljäntoista vuoden ikäinen, ehkäpä hieman vanhempi! Somasti sovitettu matkapuku, jok' oli hänen yllähän, osoitti piirteitä, mitkä kykenivät todistamaan kypsyneempää ikää; hän näytti jo täysin kehittyneeltä.

"Mitkä merkilliset kasvot!" virkkoi vieras.

"Tämä pistävä sekoitus, tämä ositetun meren rotu!"

Tuo nuori tyttö käännähti päätänsä ja katsoi Andréta muutaman minuutin ra'ollansa olevin silmin, mutta sitten

taas tähysteli Varanginvuonoa rantoinensa.

André, joka silmänräpäyksess' otti tuon iloisen, välinpitämättömän silmäyksen solvaavimmaksi loukkaukseksi, vaikeni ja tuota pikaa tahtoi laskeutua kivelt' alas.

"Seiso paikallas garcon (poika)!" huudahti vieras erinomaisella ranskalais-norjalais-venäläisell' äänen kajeella.
"Minä tahdon piirustaa sinun kasvot!"

Hän veti luonnoskirjansa taskustaan, heitti hellesuojimensa kentälle ja alkoi piirrellä pirteästi.

André jäi seisomaan kuni noiduttu ja katseli vierahan kättä, jonka kallihit timanttisormukset kimaltelivat käden kiidellässä paperilla. Olip' ihme, että miehen käsi saattaa kuitenkin olla niin pienoinen ja niin valkoinen!

Uteliaina niinkuin lapset, tunkeutuivat lappalaiset yhä sakeempaan matkustajan ympärille.

"Pää oikeaan! Valon tulee langeta suurempaan etupuolelle! -- Sinullahan ovat oikeen syvät varjot silmien alla, -- niin -- très-bien! kumarra päätäs, kumarra päätäs, mon garcon (poikasen), niin että syntyperäinen kasvojen hämärre oikeen pääsee näkyviin! -- Mon dieu (jumalani)! Tuommoiset tummat, puolimongolilaiset kasvot, joita pohjoisnavan puol'yön aurinko valaisee, -- tuop' olis ollut arvollinen esine Remgrandt'ille. -- Olga!"

Tuo nuori tyttö kumartui hänen olkapäänsä yli ja tarkasteli luonnosta, originaalia (alkuperäistä) yhdelläkään silmäyksellä kunnioittamatta.

Andrén veri alkoi kiehua, ja vastenmielisesti hän puristi käsiänsä.

"Oivallisesti osattu," sanoi Olga, "otsan ainoastaan tulis olla yhtä viivaa matalampi."

"Kuinka voi hän tietää sen olevan minun näköiseni, kosk' ei hän ole tahtonut minua katsoa muuten kuin suljetuin silmin?" ajatteli André.

"Hän on itsensä näköinen!" huusivat lappalaiset käsiänsä taputellen. "Hän on yhtäläinen oman lihansa ja verensä kanssa!"

Vieras heitti luonnoskirjan kärsimättömänä kädestään.

"Mikä on nimes?" huudahti hän.

"André!"

"Mist' olet kotoisin?"

"Kautokeinosta."

"Löytyykö Kautokeinoss' useampia ihmeolentoja kuin sinä?"

"Ei," vastasi André.

"Très-bien (aivan hyvä)!" Siellä kuitenkin lienee omituinen kansa, sangen omituinen. Sinähän puhut ranskaa, -- sinä puhut venättä, minä tahdon päästä sinne, minun pitää päästä sinne! Milloinka matkustat?"

"Aamull' ani varaksin."

"Kenen kera matkustat?"

"Isäni kera."

"Osoitas minua hänen luoksensa," sanoi venäläinen.

Siks aikaa jäi tuo nuori tyttö siihen. André käänsi päätään ja silmäili häntä, mutta hän oli istunut kivelle ja tähyteli kiikarin avulla Venäjän puolisia seutuja ja maisemia.

André ja tuo vieras herra kohtasivat Thorsenin, jota ympäröitsi suuri ryhmä kainulaisia.

Venäläinen mursi vyöhykkeen ja astui suoraan Thorsenin luo.

"Nimeni on kreivi Vasili," sanoi hän, "olen Riikasta kotoisin ja protestantti uskonnoltani, tyttäreni on kanssani, hän seuraa minua kaikkialla, hän on seurannut minua jo kymmenennestä ikävuodestaan alkain, olen hänet totuttanut aikaan tulemaan kamaripalvelijattaretta. Me ai'omme matkata mukanaan Kautokeinoon, monsieur Thorsen. Jos teidän poikanne ottaa ollaksensa minun tulkkini Kautokeinoon ja sieltä takaisin Vesisaareen, niin luovutan minä tromsöläisen tulkkini ja maksan teidän pojallenne 60 kruunua kuukaudessa."

Andreas Thorsen myöntyi mielellään tähän ehdotukseen ja lähtö päätettiin tapahtuvaksi kolmen tunnin kuluttua.

Tämän suostumuksen tehtyä jättivät Thorsen ja André kreivi Vasilin, -- André tuiki tuimistuneena tuolle nuorelle tytölle siitä, ett'ei tuo tahtonut katsoa hänehen.

Kun nämä matkalaiset kolmen tunnin kuluttua kohtasivat toisensa venheen luona, oli matkueeseen liittynyt Lamik Rikkut ja hänen setänsä Jaakko Tudekas, ja hänen tyttärensä, jotk' olivat ainoat norjan kieltä puhuvat lappalaiset, jotka löytyivät Kautokeinossa.

"Keitä nämä ovat?" kysyi kreivi.

"Kautokeinolaista väkeä, joka kärejiltä palajaa," vastasi Thorsen.

"Allons (no hyvä)!" sanoi kreivi Vasili ja sytytteli sikariansa.

Olga katseli kanttoria ja noita kolmea lappalaista tutkivilla silmäyksillä; sitten ojensi hän yht'äkkiä kätensä Thorsenille hymyillen ja uskoi hänelle itsensä venheeseen nostamistoimen.

Thorsen otti hänet varovasti sylihinsä, ikäänkuin pienen lapsen, ja kun hän huolellisesti levitti peuran nahkan hänen jalkainsa alle, katseli Olga hänehen entisenlaisella lauhkealla hymyllä ja sanoi: "kiitos!"

André seisoi hiljaa ihmeissään. Sitten kävi hän suoraan Olgan ohitse, niin että, hänen kyynärpänsä sipasi Olgan vaattehesen.

"Miks et katso minuhun?" kysyi André kehoittaen.

"Katsonhan minä sinuhun," vastasi Olga välinpitämättömästi.

"Irtauta venhe maasta!" komensi Jaakko Tudekas. Kiireesti ja keveästi viilsi venhe Varanginvuonon yli ja piirsi karhean, kaitaisen va'on sen rasvatyynen pintaan.

Olga, jok' oli asettainnut selin Andrésen, nojasi venheen laidalle ja antoi veden pulputa sormiensa ra'oista.

André, jok' oli yksi soutajista, ei voinut olla tuohon hienoiseen niskaan katsomatta, vaikka se niin ynseästi hänehen päin käännettiin. Hän ei saattanut selittää miksi, mutta hän vihasi kuitenkin sitä.

Kun matkustajat olivat Varanginvuonon toisella puolella maalle nousseet, sideltiin venäläisten matkalaukut ja kanninarkut kyytilappalaisten hartioille nuoralla, joka kävi ristiin ryntäiden yli.

Varangintunturille aljettiin nousta leveätä postitietä myöten. Tämän kiipeämisen vaivaloisuutta vielä enensivät hyttyset, jot' ilmassa sakeana kiehuivat, ja jotka matkalaisten vaatteille naavittautuen kutoivat keveät huntuverhot heidän ympärillensä.

Kreivi Vasili vilvoitteli itseänsä yhtämittaa palmuleuhuttimella, jonka hän kerran oli ostanut Egyptistä.

"On jo kahdeskymmenes vuorelle kiipeys, joita ma eläissäni olen tehnyt," kertoili hän.

Jok' ainoalla vesipaikalla, jonka ohi he kulkivat, syöksivät lappalaiset vedenpartaalle, heittäytyivät vatsallensa ja kurnivat vettä kuni janoiset koirat.

André astui ulomma kreivin tyttären luo. "Tarvitsetko apuani?" kysyi hän töykeästi.

"Kernaammin käyn yksinäni," vastas Olga ja luottavaisena läheni Andreas Thorsenia.

Vaikk' Olga piti isää parempana, -- no hyvä, tuohan tok' ei tehnyt mitään, mutta mikä häntä raivostutti, oli ystävällisyys, jot' Olga osoitti Lamik Rikkutille ja Seimke Tudekkaalle, ystävyys, joka tuli vieläkin silmään pistävämmäksi sen isoisen välinpitämättömyyden kautta, jota tuo nuor' immyt edelleen osoitti hänt' itseä kohtaan.

Kun Olga Vasili, songertaen norjankieltä, jota hän Norjass' ollessaan oli oppinut, puhutteli noita nuoria lappalaisia, piili siinä aina hänen nuorissa kasvoissansa joku kuvailematon ja Andrélle selittämätön suojelevan hyvyyden lausuma. Kielen, jota nuo ra'ollansa olevat silmät samall' aikaa puhuivat, saattoi ainoastaan André'n kateuksekas vaisto aavistaa, sill' ei hän niitä koskaan kohdannut, mutta tämä ärsyytti häntä sitä enimmäin ja kiihoitti koston.

André kiiruhti edelle, hihuili, naureli ja vilkutteli valkoisia, kiiluvia hampaitansa. Nämä pienet, kimakasti helähtelevät naurut murtautuivat esille tummissa kasvoissa niinkuin salamat ja vaikenivat yhtä pian.

Vaikka vaaleat itsessään, olivat nämä poikaiskasvot kuitenkin tummat. Näissä äkillisissä salamoissa loisti jotakin kesytöntä.

Pitkä ja notkea kasvulleen oli, hyppeli hän kiveltä kivelle kuni vuorivuohi. Tuota pikaa kiipesi hän irtanaiselle kallion lohikareelle, ja samalla kun hän käännähti jäljestä tuleviin päin, nosti hän oikean kätensä ja osoitti kärsimättömästi alaspäin,

"Tenojoki!" huudahti hän.

"Mon garçon (poikaseni)!" äännähti kreivi. "Aina ensimmäinen! Sinä saat nimen Excelsior (etevämpi)."

Matala koivumetsä kohosi verkalleen aina yhä sen mukaan kuin eteenpäin tultiin, ensin latvat, sitten ylimmät oksat ja viimein koko rungot, siks kunnes Tenon pitäjäs koivumetsäisillä tuntureillansa, ikäänkuin noitauskulla lepäsi levitettyinä heidän jalkainsa edessä.

Valtava Tenojoki kuohuen kulki iloisesti eteenpäin ja heinävien niittyjen ja hyvälle hajahtelevien heinäsuovien ohitse. Valkoisten koivunrunkojen muodostamain patsaistojen välistä näkyi lohipatoja ja pitkiä

jokivenheitä, joissa punaisiin ja keltaisiin kauhtanoihin pukeuneet jokilappalaiset loiskivat.

Venäläiseltä ja hänen tyttäreltään pääsi imehdys-huudahdus.

"Ai -- C'est ca (tuossapa se)!" äännähti edellinen. "Tämäh' on jotakin virvoittavaa; onpa jotakin uutta -- pohjoisleveyden 70:llä asteella. Täss' on meidän ruokailtava."

Ennenkun kulku myötämaahan aljettiin, päätettiin levähtää.

Thorsen käveli kauemmaksi tasangolle löytääksensä joitakuita tunturikasveja noille matkustavaisille. Täll' aikaa André ja lappalaiset kokoilivat oksia ja sytyttivät roihuavan risuvalkean karkoittaaksensa kutsumattomia vieraita, hyttysjoukkioita.

Täll' aikaa oli Olga, Seimke ja Lamik Rikkut asettainneet istumaan muutamille kiville ja katselivat Tenojokea, tätä kumpuilevaa virtaa, joka päilyi niinkuin leveä hopeainen vyö alahalla syvyydessä.

"Mikä on sen paikan nimi mistä sinä olet kotoisin?" kysyi Seimke.

"Genua", vastas Olga.

"Onko siellä niin kaunista kuin täällä?" jatkoi lappalaistyttö.

"Huoneet ovat marmorista".

"No, mitä se marmori on?" kysyi Seimke.

"Se on erästä valkoista kiveä", sanoi Lamik Rikkut kiireesti. "André on kertoellut minulle siitä. Kerrotaanhan sadussa, että huoneet ovat vallan valkoiset ja niissä' asuu haltijattaria."

"Onko marmori niin valkoista kuin lumi?" kysäs Seimke epäillen.

"Ei juuri täydesti niin valkoista", vastas Olga. "Niin, sittenpä en täällä paljoa kauniimpaa, kun Jumala talven tekee".

"Se riippuu, minä mikin sen pitää. Kaikki kuitenkin kiittävät Genuaa kauniiksi kaupungiksi".

"Onko siellä kadut kullasta?" keskeytti Seimke.

"Ei toki", vastas Olga, joka huomasi että luonnonlapsen vaatimukset olivat yön suuret tyydyttääksensä niitä.

"Taivaallisessa Jerusalemissa ovat kadut kullasta ja portit jalokivistä", selitti Seimke.

"Miss' äitis on?" kysyi venäläinen tyttö.

"Rakkaan Jumalan luona"

"Siellä on minunkin äitini", sanoi Olga.

Lappalaisen tytön hellä, tunteikas sydän sykähti kohta häntä vastaan. Seimke puhkes itkuun. "Älä itke," lohdutteli Olga. "Löytyy yksi, joka kyllä tahtoo olla meidän molempien äitimme."

Sill' aikaa kun tätä keskustelua mäenrinteellä pidettiin, oli André illallisesta huolta pitänyt. Sukkelasti ja

taitavasti asetti hän aurinkomajan, otti ruokakalut esille ja pani ruokaa tuolle pehmoiselle sammalvaipalle. Loikoen mukavasti venyttäytyneenä karhunaljalle, löysi kreivi Vasili nyt juuri uuden ja harvinaisen kasvin. Koko pitkän elämänsä ajan etsittyänsä olemuksen kaunotieteellisiä kukkasia kokoili hän vuosi vuodelta kukkaiskiehkuraista, jonka hän viimein aikoi viedä mukanansa hautaan, jossa tämä, kuihtuneena ja kuivettuneena, yhdessä hänen oman ruumiinsa kanssa mullaksi muuttuva oli.

"Pulmalliset kasvot!" jupisi hän, "inhoittava, mutta miellyttävä samalla. Taivahan nimessä, miss' olen nämä kasvot ennen nähnyt? -- Ai, c'est ca, nyt muistan jo. Kakstoista vuott' on sitten. Hän oli nouveaute (uutinen), mutta hänt' ei voinut kesyttää. Très-bien (aivan hyvä), tuo on samaa sekoitettua rotua, tässä kuitenkin enemmän euroopalaista ainesta, joka tuon mongoolilaisen tekee vieläkin huvittavammaksi. Garcon," huudahti hän rajusti, "tunnetko runollista perkelettä?"

"Kyllä, kyllä minä perkeleen tunnen," vastas André.

"Très-bien! Mutta löytyy, huomaatsä, eräs yksinkertainen perkele, joku halpa-arvoinen alhainen henki, jok' yksinomaisesti jakaa pikkumaisia vihoja, -- hän on karhea, hän ei ole kaunotieteinen, häneltä, huomaat sen, puuttuu dressyyriä (totutusta). Se, joll' on saatana nimenä, garcon, on 'ein Gemisch' (sekasotku), eräs häjyhenki, kauhuttava pahan ja hyvän sekoitus; hänen vihassansa on suuruus ja jok' ainoassa suuruudessa asuu joku jumaluus."

André ei vastannut; niinkuin ammuttu nuoli kiiti hänen silmäyksensä pois Olgahan, joka telttiä läheni.

"Tääll' on kenttätuoli!" huudahti hän. Mutt' Olga käännähti ympäri Rikkutiin päin.

"Anna minulle tuoli, Lamik", sanoi hän.

Lappalainen työnsi tuolin pian hänelle. Jos André olisi vaan uskaltanut, niin olisi hän samassa silmänräpäyksessä lyönyt tuolin antajan maahan nyrkeittänsä.

"Sampanjaa!" äännähti kreivi.

André antoi korkin kiittää ilmaan ja laski lasihin.

"Kas niin, aivan vanhan juomanlaskijan taitavuudella!" virkkoi venäläinen.

"Taivahan nimessä, monsieur André, kuka sinut on opettanut sampanjankorkkia pompahuttamaan Varangintunturilla?"

Tuskin oli kreivi lausuttavansa loppuhun ehtinyt; ennenkun Thorsen näkyi palajavan, ja yht' aikaa hänen kanssaan kiirehti eräs eriskummainen jata toiselta puolelta ylös tunturiharjun yli.

Täm' oli joukkio lappalaisia, jotka kantoivat sairasta välissänsä. Sairas makasi pitkällensä peurantaljalla, mutta niin pian kun lappalaiset näkivät Thorsenin, laskivat he kuormansa sammalikalolle ja temmelsivät siinä sen ympärillä.

"Rukoile hänen edestänsä, pane kätes hänen päällensä, niin hän tulee terveeksi."

"Oi, rakkaat lapset, jos Jumala niin tahtoo!"

"Armollinen, laupeas isä kanttori! Armoinen, laupeas Isä Jumala! Älä salli hänen kuolla, suo hänen saada elää, anna hänen saada kivussa huojennus, hänell' ovat kovat tuskat, katso, hän voipi tuskin hengittää, henki lähtee hänestä! Auta, Herra, auta!"

Ajoin nostivat he kätensä taivasta kohden ja toisin taas ojensivat ne Thorseniin päin. Heidän rukousta kuvaavat liikuntonsa ja heidän palava avuksi huutonsa, jonka hartautta vieläkin enensi samilaisen kielen sujuvuus ja soinnollisuus, oli todellakin rukous, oli niin vastustamaton, niin voimakas, että se kivikovan sydämenkin särkymään sai.

Kyynel silmin katseli Thorsen heitä.

"Rakkaat lapset, Jesuksen nimessä!"

Lappalaiset ottivat lakit päästänsä ja laskeutuivat polvillensa, kääntäen kasvonsa maata kohden.

"Omituinen näytelmä!" virkkoi Vasili kreivi, asettaen pihtisilmäimet nenällensä ja astui joukkohon sampanjalasi kädessään.

"Mene sinäkin sinne", sanoi Olga Andrélle, mutta hänp' ei liikahtanut paikaltaan, jäi uhkeasti paikallensa vaan.

Hätäisiä silmäys sivulle luikahti tuon nuoren tytön tummain silmiripsien alta ja pysähtyi hetkiseksi André'n kasvoihin.

Pikainen tunne kävi Olgan sielussa siitä, että nämä kasvot kenties kerran, asian haarain niin sattuesssa, saattaisivat tulla peljästyistä tuottaviksi.

Salaman sukkeluudella tarttui Olga portviini pulloon, täytti pikarin, kiiruhti pois, laskehe polvilleen sairaan viereen ja piti pikaria hänen huulillaan.

André'n silmät paloivat hänehen, mutta hän käänsi silmäyksen pois liikkeen tekemällä, ikäänkuin jotakin olisi nieluun takertunut ja tahtonut tukehduttaa häntä. Muiden huomaamatta polki hän kenttää.

Vaivaloisesti tyhjensi sairas lasin, jonka tehtyä hänen päänsä jälleen vaipui peurantaljalle takaisin.

Polviltansa nousematta, näppäsi Olga kätensä ristiin. Hänen hattunsa oli pudonnut, ja hajalla olevat hiukset laskeutuivat hartioille, kun hän nosti hehkuvat kasvonsa Thorseniin päin.

"Herra Jesus Kristus", rukoili Thorsen, "jos sinun armollinen tahtos on, että tämä sairas vielä saa elää, niin te'e hänet pian terveeksi, pian, mutta jos Sinä olet päättänyt, että hänen tulee kuolla, niin vapahda hänet, Herra, äläkä salli hänen pitemmältä vaivaa kärsiä. Sinä et tahdo, että hän pitemmältä vaivaa kärsii, Herra Jesus! Onhan meillä sinulta lupaus, että missä kaksi taikka kolme kokountuvat Sinun nimees, niin Sinä olet heidän keskellänsä. Ja nyt rukoilemme me kaikki Jesuksen nimeen: joko Sinä tahdot elämän tai kuoleman, niin älä anna hänen enempää vaivaa kärsiä! Amen".

"Bravo! (hyvä)!" huudahti kreivi, mutta keskeytti ilohuutonsa, kävi teltille takaisin ja pani pois sampanjalasinsa.

"Hän nukkuu", sanoi Olga.

"Viini!" sanoi kreivi Vasili.

"Usko!" huusivat lappalaiset samalla kun he kavahtivat ylös ja riemuitsevassa kiitollisuudessa ojensivat kätensä valoisaa kesätaivasta kohden.

Nuo hartaan virkeät kasvojen väreet, käten liikkeet ja kyyneleet, jotka vierren vettivät heidän kasvojansa,

yhdessä loivat semmoisen sydämeen koskevan te deum'in (Jumalan ylistyksen), jommoist' ei vielä ennen ole minkään tuomiokirkon lakikuvuissa kajahdellut.

"Tunteita ilmaisevaa, kuvaavaa!" myhyili kreivi ja päätänsä nyökäyttäen ilmoitti mieltymystään.

Kiitollisuutta uhkuen suutelivat lappalaiset Olgan ja Thorsenin käsiä, nostivat sitten varovasti tuon nukkuvan sairaan vuoteinensa käsillensä ja vaieten vaelsivat tiehensä.

"Monsieur Thorsen", sanoi kreivi, "voitteko selittää arvoituksen? Minä sanoin, että viini oli se, jok' antoi tuolle sairaalle unta, lappalaiset sanoivat, että se oli usko. Pardon (suokaa anteeksi), -- mitäs sanotte Te?"

"Minä sanon, että Jumala siunasi viinin ja käytti sitä terveysvälikappaleena, ja *juuri sentähden*, että Hän näki meidän *uskovan*, ja että Hän tahtoi auttaa".

"Se on kauniisti, sangen kauniisti!" huomautti venäläinen.

"Se on totinen tosi," sanoi Thorsen nöyrästi.

"Nous verrons (saamme nähdä)!" vastasi kreivi. "Kaunotieteinen totuus saattaa esiyntyä rumassa, inhoittavassa muodossa, ja se saattaa myöskin ilmautua kauniissa muodossa. Vive la forme (eläköön muoto)! Kaikki elämässä perustuu siihen".

Kreivi oli hurmoutunut, hän oli innostunut. Monen monta vuott' oli hän etsinyt originaalia (alkuperäistä), tavatonta, mi nyt täällä "erämaassa" yht'äkkiä kumpusi vilpeänä, virvoittavana lähteensilmänä, jonka nuorentavassa virrassa hän saattoi kylvettää vanhaa, riutunutta ruumistansa.

---

6. LUKU.

Olga ja kreivi Vasili olivat istuutuneet peurantaljalle, jok' oli tuon seitsentä kyynärää pitkän, kapean ja tasapohjaisen jokivenheen pohjalle levitettyinä. Tenojokea oli matkustettava.

"Nyt ette Te saa puhua, ette tyttärenne ettekä muidenkaan kanssa," sanoi Thorsen. "Istukaatte hiljaa! Vähinkin liikahdus saattaa aikaan saada venheen kaatumisen."

"Soutakaatte, aivan niinkuin henki kysymyksess olis",[7] huudahti viilettäjä, joka peräkaarten välissä seisoi.

Leveät, lyhkäiset aivot vihloivat vettä tihein airauksin, ja nyt viilsi venhe salaman nopeudella yhdestä kuohuvasta pudotteest' alas toisensa jälkeen ja samalla suikelteli niinkuin käärme louhien lomitse.

Kuolon hiljaisuus vallitsi venheessä. Noiden kahden soutajan silmät seurasivat tarkkaavaisesti perimiehen liikkeitä. Jok' ainoa jänner hänen ruumiissansa oli pinnistyksessä, kulkua ohjatessansa tuota louhten luomaa väylää myöten. Hiukankin vaan puolelle tai toiselle, niin venhe on pirstoina ja matkaajat saavat sovittaa sormet soutimiksi. Kun jäiden kulku keväisin koskissa mylläilee kiviä eri aseisiin ja paikkoihin, niin vaatii tämmöisten koskien kulku suurta tarkkuutta ja taitavuutta. Kreivi ei hiustansakaan hievahuttanut; pidättipä melkein hengenvetoansakin. Joka kerta, kun vaahto roiskahti hänen kasvoillensa, hän vilkasi vaan. Tuntui hänestä, juuri kuin hän olis "Charons'in" venheessä ollut.

Mutt' olipa kuitenkin yhtä melskettä ja kohinaa, joka saattoi ihmisen kuuroksi tehdä. Notkeana ja kimmoisena tanssi jokivenhe jok' ainoan aallon harjalla ja myötäili tavattomalle veden voimalle, joka järvenvenheen olis tuokiossa musertanut. Vesipisarat putosivat alas niinkuin timanttisade.

André ei voinut silmäyksiänsä irroittaa Olgasta, jok' istui liikkumatta ja ihmehtien katseli veden pyörteitä.

Ihme, ett'ei edes hätä ja pelko saanut nostamaan silmiänsä niin paljo, ett' André olis viimeinkin voittanut edes kerran sen riemun, saada suoraan katsoa Olgan silmiin, sen koston, saada nähdä Olgan peljästyneenä.

"Vitahan rantaan!" komensi perimies ja venhe laskettiin rantaan Polmak'in salvohuoneen viereen.

Kun Olga hyppäsi rannalle, seisoi André ja katseli häntä.

"Pelkäsitkös?" kysyi hän kiusotellen.

"Kyllä."

"Miks et kirkunut?"

"Minä en kiru koskaan."

Kun kreivi Vasili tunsu vakavan maan jalkainsa alla, oli hän hervoton ja voipunut. Olipa varmaan jotakin uutta, jota hän nyt oli nähnyt ja kokenut, mutta tämä uus oli nyt tarjoutunut niin tuimassa vastemielisessä muodossa, että hermojen kiihoitus oli tuskaksi tullut ja kaikki tyynihän, hänen mielensä mukaan, elämässä riippui muodosta.

Päätettiin siis ensinnä ja ennen kaikkia viipyä tässä yli yön ja levähtää.

Polmak'ista, jossa Tenojoki tekee rajan Norjan ja venäläis-suomalaisen Utsjoen välillä, (yhdeillä rannall' asuu venäläisiä ja toisella norjalaisia), jatkettiin matkaa Heinäkuun kuudentena päivänä, samaan aikaan, jolloin Varangintuntureilla raikkaasti kajahtelivat kanuunain paukahdukset, jotk' osoittavat kärkeämatkojen suuntaa yhdeltä kauppapaikalta toiselle kauppapaikalle.

Heinäkuun yhdeksäntenä päivänä oli Karasjoki pienine kirkkoinensa ja kirkon säilöhuoneinensa jo levitettynä matkustavain silmäiltäväksi tuolla kauniilla niemikkeellä, jonka tekee Karasjoki.

Hiekkaperäisiä maita, kauniiden lehtipuiden ja ikihonkain varjostamia harjanteita, joiden päälakien ylitse paljas tunturi kohotaksen aina pilviin asti, aidaten tuon amfiiteatterimaisen maapaikan.

190 vuotta sitten asettui muutamia kainulaisia Karasjoen varrelle lohien pyytöä harjoittamaan. Tämä on Karasjoen seurakunnan perustaminen, mutta taru tietää niinkin, että se on jo ammoisist' ajoist' ollut asuttu, ja että nuo alkuasukkaat neljännellä- ja viidennellätoista vuosisadalla karkoittivat ja hävittivät venäläiset, jotka taas vuorostaan saivat väistyä länteenpäin tartarien edestä.

Fama (huhun jumalatar) lisää: "viimein oli siellä yks ainoa elävä mies jäljellä Altenissa ja yksi Varangissa".

On kuitenkin Asfibagtin luona todellakin löydetty muutamien kiviraunioiden jätteitä ja venäläinen keihäs.

Oli sunnuntai. Kun kreivi Vasili oli päättänyt ollaksensa jumalanpalveluksessa, matkusti Thorsen, Lamik Rikkutin ja Jaakko Tudekkaan seuraamana, etukynnessä Kautokeinoon.

Kirkko oli täpö täynnä lappalaisia, mutta kun pappi astui alttarille, ilmoitettiin samalla, että kirkkotulkki oli tullut äkillisesti kipeäksi.

Mit' oli nyt tässä tehtävä! Pappi ei tainnut sanaakaan samiskaa, eivätkä lappalaiset ymmärtäneet ainoatakaan norjankielistä sanaa. Tässä yleisessä hämmästyksessä ja säikähdyksessä löi André tuumansa tukkuun ja tavallisella rohkeudellaan teki uskaliaan päätöksen. Hän tahtoi Olgalle osoittaa, ken hän oli, hän tahtoi pakoittaa Olgaa silmäämään hänehen. Lakki kädessä astui hän suoraan kuoriin alttarin eteen.

"Minä voin tulkkin' olla," sanoi hän. Pappi silmäili ihmetellen häntä, mutt' antoi jumalanpalveluksen kuitenkin alkaa.

"Mitä pappi sanoo? Mitä pappi sanoo?" kuiskattiin André'n ympärillä.

Selkein sanoin, vahvalla äänellä selitti hän papin saarnan sanasta sanaan. Samoin kuin näyttelijään, tarttui hänehenkin vallitseva miel'ala, hän taisi tarkalleen tehtävänsä, jota ylensi vielä tämmöinen satunta eli situationi. Papin esitys jäi vähäpätöiseksi tuon viistoista vuotiaan tulkin esittelyn rinnalla.

Pitkinä ja suorana seisoi André kuorissa; hänen silmänsä säteilivät elävyyttä, ja tuo samilainen (lappalainen) kieli hänen suustansa soi hurmaavalla innolla ja alkuperäisyydellä.

Lappalaiset itkivät, ohkivat ja vohkivat.

"Voipa saakelin poika!" jupisi kreivi Vasili. "Hänhän seisoo tuolla, juuri kuin jos olis teatterissa syntynyt ja kasvanut!"

Jumalanpalveluksen päätyttyä lähti pappi pois koko seurakunnan nähden ja kiitti kauniisti Andréta. Nuorukaisen posket punin kukkivat, ja hän vakoili Olga. Katsoiko hän sitä kunnianosoitusta, jok' André'n osaksi osui? Ei! Samassa silmänräpäyksessä, jolloin pappi tarttui hänen käteensä, oli Olga kääntänyt päänsä alttariin päin.

Niin pian kun he olivat tulleet kirkost' ulos, koetti André kaikin mokomin päästä Olgan kupehelle; sill' Andréta poltti se seikka, saada tietää Olgan arvostelun noista nyt juuri täytetyistä tehtävistä.

"Enköstä minä tehnyt tehtävääni hyvin?" kysyi hän.

"Aivan. Sinä näyttelit komediian vallan hyvin!" vastas Olga.

Loppu matkan mielti André turhaan tuota ratkaistavaa, jot' ei hän voinut suorittaa.

* * * * *

Kautokeinoon tultuansa pyysi ja saikin kreivi Vasili asunnon kanttorin luona.

Kreivi otti esille pihtisilmäimensä.

"Schlegelin filosofia, Schleiermacherin teologiaa, Göthen Faust, tähtitieteellisiä teoksia! Mon dieu (jumalani), monsieur Thorsen, mitä lukkarill' on tähtitieteen kanssa tekemistä?"

"Pitkinä, pimein' öinä on finmarkenilaisella kylläkin hauska tilaisuus tähtitaivaan ihmetten selvittämiseen," sanoi Thorsen puolustaiden. "Tähtitaivas on hänen lohduksensa ja hänen toivonsa."

"Tuop' oli siveellisesti kauniisti sanottu," tuumi kreivi.

"Sit' en tiedä," vastasi Thorsen. "Tiedän sen vaan siveellisesti tott' olevan, ja siinn' on minuiselle kylliksi."

"Miss' emäntänne on, monsieur Thorsen," kysäsi; venäläinen.

Tuo puhuteltu vaaleni.

"Vaimoni ei -- ole kotona," vastasi hän tuskallisesti.

"Ai c'est ca (sepä se). Hän niinmuodoin on matkalla," huomautti kreivi.

"Teidän suruanne valitan. Mies aina puuttuu vaimoansa, monsieur Thorsen."

Ensimmäinen ilta läheni loppuansa. Kreivi, jok' illallisen jälkeen oli asettainnut akkunan viereen, havaitsi nyt joukon lappalaisia, jotk' eri suunnilta marsiskelivat suoraan kanttorin asumuksen ovea kohti.

"Mitä nämä miehet tahtovat?" kysyi hän.

"Iltarukouksia pitää," selitti hänen isäntänsä. "Olen jo kahtenakymmenenä vuonna pitänyt tääll' asumuksessani lappalaisten kanssa ilta- ja aamurukoukset. Kreivi suokoon anteeks, ett'en tän' iltanakaan te'e poikkeusta."

"Älkäätte epäröikö ollenkaan," sanoi kreivi Vasili. "Minä itsekin tahdon olla läsnä tässä patriarkallisessa jumalanpalveluksessa." Lappalaiset astuivat sisään.

"Hyvää päivää, isä!" lausuivat he kukin vuorollansa syleillessänsä rakasta kanttoriansa. "Hyvää päivää, ja tervetuloa kotiisi jälleen. Raste vifui (rauha huoneessa)!"

"Ihmel addi (Jumal' on se, joka sen lahjoittaa)!" vastasi kanttori.

"Ojenna kätes mulle, André! sanoi nimismies ja laski uskollisen oikean kätensä André'n pään päälle".

André pudisti sitä pois.

"Ota pois se!" kiljahti hän kiukkuisesti.

Lyhyen rukouksen jälkeen avasi Thorsen raamatun ja alkoi lukea yksiä niistä luvuista, joita hän aivan ominpäin lappalaisia varten oli kääntänyt.

Lappalaiset olivat kokountuneet hänen ympärillensä; muutamat istuivat lattialla, toiset seisoivat ristissä käsin ja nojasivat toistensa olkapäihin.

Kreivi Vasili istui hetkisen ja tarkasteli tuota joukkiota juuri niinkuin hän olis tahtonut siitä mitat ottaa ja katsella sitä erityisiltä näkökohdilta; sitten hän kiireimmiten heitti pois sikarinsa, otti luonnoskirjansa taskustaan ja alkoi piirustella.

André, jok' oli tämän liikkeen keksinyt, tuli tyyni uteliaaksi. Hän heitti pikaisen silmäyksen isäänsä; mutta kun tämä sattumalla käänsi selkänsä hänehen päin, hiipi hän varovasti lähemmä ja tähysteli alas kreivin olkapään yli.

Venäläisen käsi loitsi rohkeilla piirteillä kokonaisen kokouksen peikkoja, hännäkkäitä ja sarvikkaita karilaita.

Hartaalla tarkkaamisella seurasivat André'n silmät plyijyskynää aina sen mukaan kuin tämä muodosti kaavion kaavion jälkeen. Se läheni lukkaria.

Thorsen sanoi "amen", ja kreivi pisti luonnoskirjansa kiinni; mutta monen monta päivää senjälkeen seuras Andréta tyydyttämätön uteliaisuuden tunne: "Oi voi, kun vaan saisin tietää, mitenkä hän isäni oli aikonut piirustaa!"

Olga oli kuitenkin yhä edelleen täydellisesti välinpitämätön André'n suhteen. Hän kartteli Andréta niin usein kuin vaan voi ja otti kehoittavan "sinän," jonka André yhtäpäästä viskasi hänelle vasten silmiä, aivan sinnepäin vilkkaistamatta vastaan.

Hän kietoi itsensä Olgan ympärille niinkuin notkea käärme, ajoin rohkeana ja epähäveliäänä, mutta toisin taas herttaisena, rakastettavana ja miellyttävänä, nöyränä juuri kuin neapoolilainen yleisön palvelija. Mutt' ei auttanut mikään.

Olga liittyi vaan likemmin Andreas Thorseniin. Kenties yks tunki toisen uhraavan ja alttiiks antauvan luonteen toisen myötätuntoisesta mieltymyksestä. Seimke ja Lamik Rikkut olivat hänen mieltyneitä orjiansa; sill' Olga otti aina puolustaaksensa heitä joka kerta, kun hän huomasi, että nämä André'n vallitsemishimosta kärsiä saivat.

Ankara oikeudentunto ja taipumus ain' ottamaan heikomman puolta pitääksensä näkyi häness' olevan myötäsytynyt ominaisuus, -- kaks ominaisuutta, jotk' useinkin osoittavat vakavaa, jaloa luonnetta.

Jos sanoa vois, ett' André nuorukais-innoss' oli rakastunut Olga Vasiliin, niin täytyy kuitenkin samall' aikaa lisätä, että tässä rakkaudess osoittautui jonkunmoinen viha.

André aistontapaisesti tunki, ett' Olgass' oli jotain semmoista, jot' ei hän ymmärtänyt, ja jota hän sen tähden tahtoi esillä pitää.

Ja niin hän kuitenkin kuljeskeli, ollen mustasukkainen niin Lamik Rikkutille kuin Seimkellekin osoitetusta, jok' ainoasta hymyilystä ja kustakin katsahduksesta, jokaisesta sanasta, jonka he Andrélta ryöstivät.

"Älä tottele häntä, Lamik, miten kuningatarta."

"Mahdotont' on muutoin," vakuutti Rikkut. "Oletko häntä konsaan katsonut silmiin?"

"En!" huudahti André.

"Niinpä niin, sillä silloinpa sinä tottelisitkin. Veden haltija asuu niissä sangen syvällä," vastasi lappalainen.

"Tuota vedenhaltijaapa juuri tahtoisin katsoa silmästä silmään," ajatteli André.

Hän tuskin oli päässyt mietteensä loppuun, ennenkun heidän ohellansa Olga seiso.

"Vies minua vähäsen venheellä joelle, Rikkut," sanoi Olga, ja samass' astui lähellä maata kiikuskelemaan venheeseen.

André juoksi kiireesti hänen jäljessään, päästi kiinitysnuoran ja ponnalsi venheen maasta, ennenkun lappalainen mukahan ehti. Tämä kaikki tapahtui semmoisella kiiruulla, ett'ei tuo nuori tyttö ennättänyt selvitä ensi hämmästyksestänsäkään, ennenkun Lamik Rikkut huulin hyypynyisin ja lupalla korvin kääntyi isänsä maamajahan takaisin.

Kun André oli venheen soutanut keskijoelle, paiskasi hän aivot linkkuun ja kapsahti seisoalleen.

Samassa silmänräpäyksess' ymmärsi Olga uhkaavan vaadinnan hänen kasvoissansa. Hetki, jota hän oli aavistanut, oli nyt tullut: nämä kasvot vaikuttivat hänehen selittämätöntä ja salaista pelkoa. Hän kalpeni, mutt' ei virkkanut mitään.

André alkoi hurmalleen heilutella venettä.

Olga loi silmäyksensä ylöspäin, aivan ylöspäin, ja kallisti päänsä taaksepäin, -- he katsoivat suoraan ja sirkeästi toisiansa silmiin.

"Nyt juur enskerta! Nyt juur enskerta!" riemuitsi André, seisoen vähän etunojassa, ikäänkuin olis tahtonut ottaa harppauksen.

Hänen vihdoinkin nyt piti löytää Ahti syväll' aalloissa ja juuri näiss' ylevissä silmäyksissä, näette, jos vaan se siell' asui! Nuo neljä silmää eivät enneet toisistansa, ne olivat sidottuina toisihinsa ikäänkuin edeltämääräämisen taikavoimalla.

Olga ei tähystellyt, eikä hän liikahtanutkaan, mutta näpisti vaan huulensa yhteen.

Silloin kaatoi André venheen. Mutta juuri samassa, kun he molemmin jokehen joutuivat, tarttui hän Olgaan ja ripein ottein ui rantaan.

"Pelkäsitkös?" kysyi hän lyhyesti.

"Pelkäsin, -- minä kun en osaa uida."

"Miks et kirkunut?"

"Minä en kiru koskaan," vastasi hän kiiruhtaen ylös huoneeseen.

André katsoi hänen jälkeensä niin kauan, kun hän vaan näkyviss' oli; sitten hän heitti ruohokolle kasvot maata vasten.

Jos hän vaan vois nuo silmät unhoittaa! Niin, nyt oli hän nähnyt Ahdin, ja Ahti oli ryöstänyt hänen ymmärryksensä.

Tuo pitkäläntä sanaton silmäys oli iskenyt tulen nuorukaisen suonissa.

Morraava melu ja lovajastaminen läheni pakoittaen kuitenkin André'n pian nousemaan. Parvikunta ihmisiä, eriskummallisia nä'öltään: korppimustat hiukset hurjasti riippuivat silmillä, vaimoilla, joita oli muutamia mukana, olivat tulipunaiset housut, korko-ommellut komaginauhut ja suipot mieshatut päässä. Tämöinen parvikunta retki nyt joen parrasta.

Täm' oli Ruotsin lappalaisia Gellivaarasta ja Jackmock'ista. Heidän kolkkean puhuntansa kai'ahdus, ja rumat kantapäille ylettyvät, likaisilla alaspäin riippuvilla vuohen karvoilla leveältä reunustetut mekot eroittivat nämä ensi silmäyksellä noista soreista, maalaustaiteisesti puetuista Norjan lappalaisista.

Nimismies tuli samass' ulos huoneestaan.

"Sinä lapsenikos se oletkin!" sanoi hän.

"Älä sano minua lapsekseen!" huudahti André vimmaatuneena, otti kiven ja paiskasi sen hänen ovehensa.

Joll'ei nimismies samassa silmänräpäyksessä, kun André nosti kättänsä, olis askelta syrjähän siirtynyt, niin olis varmaankin saanut kiven otsaansa.

"Jumal' anteeks antakoon sinulle, sinä lapsukainen!" sanoi nimismies lempeästi ja samassa kääntyi sisälle mennäksensä.

André'n kasvot vääntyivät.

"Lapsukainen," oli nimitys, jota hän vihas yhtä katkerasti, kuin hän vihasi nimismiestä, nimismiehen

tyhmyyttä ja hänen hyvyttänsä.

Andrén vastenmielisyys kasvoi voimakkaammaksi kuin hänen järkensä ja tahtonsa; tämä otti hänet valtaansa ja näyttipä tuo toisin hetkin tekevän hänet melkein syynalaisuudettomaksi.

"Jospa Jumala vaan olis suonut minun saada hänehen sattumaan!" sanoi hän.

---

7. LUKU.

Heinäkuun loppupuolen ja alun Elokuuta oli kreivi Vasili matkoilla Finmarkenissa ja Ruotsin Lapissa.

André seurasi häntä kaikkialla kielenkääntäjänä ja hellesuojimen kantajana. Missä vaan venäläinen istuutui kivelle luonnoskirjansa polvillensa levittäen, seiso, huomaa sen, André, miten kiinalainen palvelija, hänen takanansa pidellen hellesuojinta hänen päänsä päällä.

Yks panoraama vaihtoi toisen kanssa.

Pientä laaksoa tuolla rehoittavine ruohoketoinensa, siimeksineine metsinensä ja rikkaine kukastoinensa ympäröitsä sinertävä tunturien luoma kehäke, -- tuo on Ruotsin Lapin paradiisi, se on Kvickjoki! Paradiisiin sulkee cherubi jäävaltikalla, tuo armoton, kuoloa uhkuva Sulitelma.

Nämä sammalpuukineiset tempelit, missä ne kuusen kuorella peitetyin parjaisin muodostavat juhlallisia patsaskäytäviä, -- täällä on Jukasjärven ja Gellivaaran tunturipitäjät!

Nämä maailman pohjoisimmat viljelysmaat, tämä siimehikäs metsä juuri sillä rajalla, missä puukasvuisuus kaikki loppuu, nämä rehoittavat viljapellot ja niityt, pursuavat puroset ja värehtivät järvet, joita säpelehtävät saarnit ja lepät seppelöitsevät, nämä vapaat näköalat, tuo peilikirkas joki perspektiivikuvissa näkyvine pitkine puukujinensa, -- tuo on Alten, Ultima Thulen seutujen päärly ja kruunu!

Ei siis ihme, että kreivi Vasili oli tyyni ihastunut tässä ihmeellisessä maassa,[8] viehättynyt korkean Pohjolan kauneuteen, niin viehättävään surumielisyyteen, sen hurmauttavaan hempeyteen, niin juhlikaan suuruuteen, sen vaikutuksen viehättämänä ja elähdyttämänä sen elon, jonka nämä pienet piipoittavat kääpiöt, kirjavine pukuinensa tauluille toivat!

Tämä keveä, luonteva puku, jok' on taas jätteenä kaukaisimmasta muinaisajasta, perintönä vanhoilta kansoilta! Göötiläiset nimittivät lappalaisten nykyistä päskiä "paidaksi", kreikkalaiset "khitoniksi" ja roomalaiset "tunicaksi".

André oli kohtalojen kirjassa määrätty kreivi Vasilin innokkaimmiksi ja pysyväisimmiksi suosikaiksi sukeumaan. Kauan mielti venäläinen tät' omituista luonnon ilmiötä, siks kunnes hän tästä tulevan runoilijan loi.

Niin *oli*, ja *täytyi* olla niin! Olihan poikanen kyllin kyllä tenhovoimainen lauluttarien valitsemaksi lemmityksi päästäksensä!

Kreivi Vasili, näettekös, ei koskaan voinut taidetta eikä runoutta ajatella muutoin kuin jonkun saatanallisen yhteydessä, tämän "Gemisch'in" (sekasorron), tämän epätietoisien suuruuden seurassa, joka niinkuin tunturin suunnattomat suuruudet oli ainoa taivaan ja maan välillä, joka vaikutti hänehen. Kreivi päätti tehdä hänestä jotakin, hän ei voinut päästää Andréta.

"Anna Andrén minua seurata Genuaan," sanoi hän Thorsenille. "Minä pidän huolta hänen kasvatuksestansa, siks kunnes hän mieheksi tulee. Min' annan hänen saada oppia kaikkea, mitä hän tahtoo -- minä pidän paljo

hänestä."

Kanttorin kasvoista loisti välähtävä, valtaava ilo. Ei hän hetkeäkään ajatellut omaa, vuoskausia kestänyttä kaipaustansa, mutt' ainoastaan, että poikanen nyt sai päästä pois, tullaksensa siksi, miks hän luotu oli, että nyt oli tapahtunut se ihme, jota hän odottanut oli, ja jonka hän oli -- uskonutkin.

Sopimus sentähden hänen ja kreivin välillä oli pian päätetty. Isä ei vähintäkään peljännyt lähettää poikaansa ulos maailmaan; "sillä lapsi, jonk' edestä hän niin monen monta palavaa rukousta oli rukoillut, ei saattanut hukkahan joutua." Hänen silmäyksensä näki kyllin kyllä puutteita pojan luonteessa, mutta nämä täytteli hän kohta omalla luottamuksellansa ja Jumalan vapahtavalla ja suojelevalla rakkaudella.

Seuraavana iltana kutsui Thorsen hänet sisään luoksensa.

"André", sanoi hän, "kreivi Vasili tahtoo sinut ottaa mukahansa Genuaan, ja minä olen myöntynyt".

Riemuhuuto, raivokas ja kaikuva pääs Andrélta.

Thorsen katsoi murhemielin hänehen. Hän muisti äidin huudahdusta: "Minä tahdon tanssia, minä tahdon elää, minä tahdon ulos!" Molemmat tahtoivat he ulos, pois hänen luotaan, joka heitä rakasti enemmän kuin omaa henkeänsä.

André näki tuskaiset tunteet isänsä kasvoissa, ja omatunto runteli häntä. Aavistiko hän tuota pikaa uhria, ei voi tietää, mutta rakkauden ja katumuksen käsittämänä ryömi hän kuitenkin särjetyin sydämin ja nöyrytynein mielin esihin isänsä jalkain eteen, syleili hänen polviansa ja sanoi ainoastaan tämän yhden ainoan sanan: "isä".

Kreivi tyttärinensä astui sisään.

"Olga", virkkoi kreivi, "minä olen André'n ottanut ottopojakseni, hän seuraa mukanaamme Itaaliaan."

Henkeänsäkään vetämättä kapsahti André ylös odottaen, mit' Olga tuohon vastais. Hän pälkyi André'n silmiin.

"Très-bien (aivan hyvä)!" sanoi Olga astuen ulos.

André hänen jäljessään.

"Olga", äänsi hän yhteen purtujen hampaiden ra'osta, "miks et ole isälles sanonut, että minä edellä puol'päivän kaasinsä venheen?"

"En koskaan puhu kenestäkään pahaa", vastasi hän. "Kieliä en kantele konsanaan".

Kun huhu Kautokeinossa levisi, ett' André muukalaisen mukana tulee ulkomaille menemään, niin nytkös väkeä virtaili kanttorin kotihin. Jok' ainoasta tuntui kuin jos joku osa hänen omasta lihastansa ja verestänsä olis ulos reväistävä. Eikö hän ollut heidän yhteinen lapsensa ja veljensä? Eikö heillä kaikill' ollut omistusoikeus hänehen?

"Mikä sulorunoisuus? Mikä liikuttava yksinkertaisuus?" virkkoi kreivi.

"Onkoon siellä edes lunta siellä Genuassa? sanoi Lamik Rikkut huolestuneena.

"Lapsukainen", mukisi nimismies. "Meidän Herramme seuratkoon sinua".

"Ja luopukoon sinusta", vastas André.

Ehtoon' ennen lähtöä istuivat Thorsen ja André yhdessä. Huolta pitävä isä otti tuon vanhan kuvaraamatun hyllyltänsä ja vapisevalla kädellä kirjoitti André'n nimen ja päivämäärän sen ensimmäiselle lehdelle.

"André", virkkoi hän verkalleen, ikäänkuin peljäten äänensä murtumista, "älä huoli, vaikka tämä on vanha ja kulunut. Tämä on isäs Biblia, siit' olet oppinut lukemaan ja tavaamaankin sekä kuvissa tuntemaan meidän Herramme Jesuksen Kristuksen. Muista, muista, André, tämä on ollut isäs ainoa ystävä elämässä. -- André", jatkoi hän samalla kun kyynel putosi biblian päälle, "jos tarvitset jotakin, neuvoa tai lohdutusta, mietin minä, niin tule pian. Ei kumminkaan kukaan voi sinua lohduttaa ja neuvoa niinkuin isäs. Ja jos tarvitsisit rahaa, ajattelen minä, jotakin hyvää ja jaloa niillä toimittaakses, auttaakses yksitä ja toisia, sillä muutoin kreivi antaa sinulle kyllä kaikkea, mitä tarvitset, niin tiedät minull' olevan vähäsen säästössä rahoja. Niit' ei ole paljo, André, ei niit' ole paljo, mutta ne ovat säästetyt sinua varten, ja sinä olet velvollinen kiittämään niistä meidän Herraamme, jok' on sinut niin runsaasti siunannut. Minun poikani pitää voida tehdä hyvää, hyödyllistä. -- Kirjoita isälles, André, kirjoita isälles!"

André heittäysi polvillensa isänsä viereen ja puhkes itkuun.

Thorsen kumartui hänen ylitsensä ja kietoi kätensä poikansa pään ympärä.

"Herra valistakoon kasvonsa sinulle ja olkoon sinulle armollinen! Herra kääntäköön kasvonsa puolehes ja antakoon sinulle rauhan!" lausui hän aivan kuihtuvall' äänellä.

Hän muisteli sitä talv'iltää, jona hän oli saman siunauksen lausunut vaimonsa hänest' erotessa. Tuohan oli hänen osansa elämässä, uhrata ja uhrata, ja sentähden, että hän rakasti. Ja onhan rakkaus elämässä uhraavaisuuteen antaumatta pelkkää teeskentelyä, valhetta.

Mutta kun poika nyt noin kokonaan omauntui isällensä viimeisenä iltana, minkä hän vietti kotonansa, riensivät hänen ajatuksensa ihmeellisesti ikävöiden tuon tuntemattoman, kadonneen äidin luo, sen äidin, jot' ei hän voinut muistaa, ja jot' eivät lappalaiset koskaan nimittäneet, luo sen äidin, joka vuoden kulull' oli muuttunut yhdeksi sen ikävöimisen kanssa, jota hän kantoi tuntematonta, "tuot' ulkon' olevaa" kohtaan, jonka hän olemass' olevan tiesi.

Fantasiailmailmassansa oli André jo kauvan kuvailut häntä, ja joka kerta, kun isä kohtasi hänet, oli hän aina vaistontapaisesti tuntenut, ett' äiti olis kumminkin ollut yhtä mieltä hänen kanssaan.

Tänä hetkenä muuttui hän tästä kaikest' äkkiä loistavaks olennollisuudeksi, jonka luo hän nyt täältä pääsevä oli.

"Isäni", sanoi hän veteisesti, "miss' äitini on?"

Ja taaskin Thorsen antoi saman kärsivällisen vastauksen, minkä hän ain' oli antanut pojan tätä tutkaillessa.

"Äiti on poissa, mutta Jumalan avulla tulee hän takaisin. Älä André, virka hänestä mitään, mutta rukoile, että hän pian kotihin tulis".

Lauantai oli tullut. Ääretön lappalaisjoukko oli kokoutunut ylt'ylpäri kanttorin asunnon. Siell' itkettiin, siellä langettiin polvilleen ja rukoiltiin André'n puolesta, Lamik Rikkut ja Seimke itkivät äänehen.

Nimismies tuskin uskalsi edes siunata tuota lapsukaista, jonka hän oli nähnyt kasvavan kätkyest' asti, peljäten nyt juuri viimeisenä päivänä yllyttävänsä hänen vihaansa.

Olga lohdutteli heitä, mutt' André tuns äkkinäisen harmin kaikkia näitä ihmisiä kohtaan, jotk' olivat vanhall'-olijoita, ja joiden muka aina kuolemaansa saakka oli tuossa "vanhassa" vaan elettävä.

"Vaella missä vaellat, André, niin Jumalan aurinko paistakoon sinun ylitses!"

"Jumala täyttäköön sinun sarves, André!"

"Sisällinen tuomari (= lapp. nimitys omalletunnolle) johdattakoon sinua kaikilla teilläs, André!" kajahteli kaikkialla hänen ympärillensä, ja kun venhe maast' irroitettiin, nostivat kaikki lappalaiset kätensä ja huusivat Andrélle lappalaisten tavallisella jäähyväislauseella:

"Jumala suokoon meidän rauhallisesti kohdata toinen toisemme jälleen!"

Tuo vähäinen, sirpeillä leikattu ja säkeillä kotihin kannettu heinänsäalis oli nyt Vesisaarella huonetta katoilla luo'olle levitetty kuivamaan. Jäkälän luonti venäläisellä alueella tapahtui sinä päivänä, jona kreivi Thorsenin ja André'n kera saapui kauppaikalle.

Tuota pois vetäinnyttä syysväkeä ikävöiden odotettiin takaisin. Monta kertaa päivässä kiipesivät vaimot ja lapset katolle, varjosivat silmiänsä kädellensä ja tähystelivät Venäjälle päin.

"Jäkälävenheet tulevat!" kajahti huuto viimeinkin talosta taloon ja huoneesta huoneeseen. Odottavaiset kiiruhtivat katoilt' alas, ja nyt alkoi tuo tunnettu jäkäläjuhla, jolloin, soittoniekka esinenässä, lauletaan, tanssitaan, kerrotaan satuja ja ravitaan suolatulla kalalla, voilla, maitovellillä ja lakoilla (muuramalla).

Höyryalus odotteli Varanginvuonolla ja tuprutteli savua henkireiästänsä.

"Hyvästi André", sanoi Thorsen tarttuen hänen käteensä.

Ja nytpä tänä viimeisenä hetkenä vast' André pääs' oikein selkeälle tajulle isästänsä eroamisesta, nyt tottakin tajuten, että hänen oli erittävä isästänsä tuhansien peninkulmain päähän, monien merten ja tuhanten tunturien taakse, niin, jopa jossakussa merkinnössä oli nyt kokonainen maailma heidän välillensä tuleva.

Hän syöks ulos aluksesta, lyöttäytyi Thorsenin sylihin ja kipusi kiinni hänehen, ikäänkuin ei mikään enää heitä voisi eroittaa.

Kreivi viittas aluksen johtajalle ja tämä irroitti André'n väkisellä; mutta kun johtaja kantoi hänt' alas alukseen, ähkyi André juuri kuin haavoitettu eläin.

Thorsenin silmät olivat täynnä kyyneleitä, mutt' ei hän virkkanut mitäkään.

Olga, joka heit' oli katsellut kiinnitetyllä tarkkaavaisuudella, ojensi kätensä kanttorille.

"Minä olen sisarena hänelle", sanoi hän, samalla kun hän katsoi hänehen kuvailemattoman uskollisella silmäyksellä.

"Jumala siunatkoon teitä!" vastasi Thorsen.

Vene työnnettiin maast' ulos. Thorsen näki heidän laskevan laivan viereen, hän kuuli kanuunan laukauksen, hän näki höyrylaivan alkavan hiljalleen hiipiä merelle päin, ja leijuili ainoastaan heikko savusäie Varanginvuonolla.

Hän on poissa! Hänen vaimonsa oli poissa, hänen poikansa oli poissa, ja -- -- hänen rakkautensa seurasi heitä

molempia.

Kun savu oli hävinnyt, kääntyi hän hiljaa takaisin ja kävi allapäin sieltä pois. Samana päivänä matkusti hän takaisin Kautokeinoon.

---

8. LUKU.

Marraskuun kahdentenakymmenentenä päivänä sai Andreas Thorsen Kölnissä Hotel l'Europe'ssä kirjoitetun kirjeen, joka kuului näin:

Monsieur Thorsen!

Minä täytän tällä velvollisuuteni kasvatus-isänä, kun käyn kertomaan teille, että teidän herra poikanne pari päivää sitten on juhlallisesti otettu roomalais-katoliseen uskontoon.

Monsieur Thorsen, que faire (mitä tehdä)? Kirkko on -- kirkko, yks puku on yhtäläisesti niin käytettävä kuin toinenkin. Vaikk' itse olen protestantti, katson minä, näette sen, jok' ainoan uskonnon oikeutetuksi, -- nim. *omalta* laadultaan -- ja roomalais-katoöisen palveluksen kaunis muoto, melkeinpä minut itseni saattoi kiusatuksi teidän herra poikanne esimerkkiä seuraamaan, joll'ei puvun vaihto tässä erinäisessä tapauksessa, se on: minun ijälläni, olisi mal -- à -- propos (sopimaton aika) niin hyvin kuin persoonallinen vaivauskin.

Monsieur! Kun minä tämän johdosta varmana oletin, että te -- uskonnon suhteen -- pidätte yhtä vapamielistä ja ihmisellistä elonkatsantokantaa, -- saanko sanoa: aatetta, ideaa? -- mitä minä itse, niin en minä pannut estettä teidän herra poikanne päätöstä vastaan. Saanko imarrella itseänikin, että minä -- par instinct (vaistosta) -- olen totuuden tavannut?

Parole l'honneur (kunnia sanalla), monsieur Thorsen! Minä aatelis- ja herrasmiehenä vakuutan teille, ett' olis ollut yhtä mahdoton muuttaa tätä äkkipikaista innostusta kuin siirtää itse Mont Blanc'in huipun Schweits'istä Ultima Thulehen.

Teidän poikanne seisoi lujana kuni kallio ja oli raivoisassa hurmauksessa Excelsiorin (etevämmän) kaltainen, joka tulevaisuutensa lipun käännälsi.

Ja totisesti! Jos olisitte nähneet sen hurmauksen, mikä hänet käsitti, kun hän ensikerran astui Kölnin tuomiokirkon kuvun alle, kun hän ensi kerran näki roomalais-katolisen palveluksen runollisen muotokauneuden ja sen pyhän mystiikin (salaisuuden), kun hän ensi kerran kuuli oratoriojen (= hengellinen opera) juhlivat, profeettalliset virrensäveleet, ja kun hänen raikas, voimakas neronsa ja tämän kautta myöskin hänen taiteilijasielunsa yhdell' ainoalla luonnilla joutui vangiksi; -- monsieur Thorsen! Te olisitte sanoneet, miten minäkin:

"Ei kukaan voi kohtaloansa kiertää, magneetinen veto vie jokaisen omaan alkuperäiseen luontais perustaansa."

Minä olen fatalisti eli sallimususkoja, monsieur! Teidän herra poikanne ei ole luotu protestanttisuuden kalpeata päivän valoa, vaan katolisuuden hehkuvaa värikomeutta varten.

Polttavat kyyneleet murtautuivat hänen silmistään, hän ei enää pitemmältä voinut hallita itseänsä, hän heittäytyi polvillensa ja tuli -- katolilaiseksi.

Monsieur Thorsen! Sallikaa minun kertoa: "que faire? Yks puku on niin käytettävä kuin toinenkin."

Minä olen fatalisti. A la bonne heure (onnellisena hetkenä), tässä on teillä koko historia!

Nyt olen kuitenkin päättänyt teidän herra poikanne viedä hänen pyhytenä paavin luo, saamaan Kristuksen, maan pääll' olevalta käskynhaltijalta siunauksen hänen runolliselle kasteellensa; sill' André Thorsenin roomalais-katolisen kirkon äidin helmaan ottaminen ja hänen pääsönsä sävelitärten temppeliin on ajatuksilleni -- pardonnez-moi (anon anteeksi)! -- ykseytenä, jot' ei jakaa voi.

Andreas Thorsen luki kirjeen monta kertaa läpi, sitten laskehe polvilleen.

"Herra! Sinull' on muitakin teitä, joita myöten Sinä saatat hänet johdattaa päämaaliin! Herra! Sinä olet kaikkialla, ja siell' ain' on oleva yksi lauma ja yksi paimen."

Andreas Thorsen tiesi nyt, että hän ainoan poikansa oli uskonut vaarallisen johdattajan huostaan, mutt' olihan kuitenkin "kasteen enkeli hänen seuralaisensa." Aina siitä hetkest' alkain, kun André Kautokeinosta läksi, olivat pojan kirjeet ainoastaan isän ravintona. Ajatuksissansa ositti hän poikansa elämää, ja vaikka hänen ruumiinsa oli Finmarkenissa, seurasi hänen sielunsa uskollisesti tuota nuorukaista hänen matkoillensa ja matkoillansa "avarassa maailmassa."

Kerta kerralta, kun kuuluma kaikui: "tunturiposti on tullut!" jatkui tämä nuolen nopeudella majasta majaan, ja kaiku tuskin oli viimeiseen ehtinyt, ennenkun kanttorin kotihin hyökättiin; sillä niin toden totta kuin posti tuli, niin yhtä varmaan toi se myöskin monen arkin pituisen kirjeen Andréltä.

Nämä säännöllisesti ja itkein kirjoitetut kirjeet katsottiin yhteiseks omaisuudeksi. Tuona pitkänä väliaikana, jok' aina uutta kirjettä varrotessa kului, luettiin vanha kirje kumminkin satahan piihin uudestaan läpi ja läpi taas, siks kunnes lappalaiset vihdoin sen vallan ulkoa osasivat, ja nimismies alkoi niiden sisältöä ymmärtää.

Touhu näistä kirjeistä, noista "suuren maailman" satumaisista kertomuksista, taruna levisi ylt'ympäri Kautokeinon seurakunnan ja sadun sankarina ain' oli André.

Lappalaiset eivät enää ravistelleet päitähän eivätkä sanoneet: "Jumalakin hänt' uskoo!" Vaikk' André olis heille sanonut taivaan alas maahan putoavan, niin evankeliumina olis tämä otettu vastaan.

"Lapsukaisestamme sukeutuu jokin," ennusti nimismies, ja hänen silmänsä säkenöitsivät iloa.

Kirjeet, ja kaikki poikkeuksetta, olivat suomeksi kirjoitetut. Oliko Andrélla, kun hän käytti tätä kieltä, tarkoituksena ainoastaan pitää muistissaan sitä, vai tahtoiko hän antaa nuoruutensa turhamaisuudenkin kainulaisille loistaa, ei varmuudella saateta sanoa, yhtä vähä kuin sitäkään kysymystä voidaan varmasti vastata, paistatuttiko André näillä kirjeillensä ainoastaan omaa pojan rakkauttansa, jok' uskollisesti muisti isän iloittamisen velvollisuutensa, vai myöskin sen ohessa itserakkauttansa, joka kernaasti tahtoi näyttää, mikä mies hänest' oli tullut.

Kaikissa tapauksissa antoivat nämä kuitenkin vauhtia sille fantasiialle, joka hänessä kuohui. André'n kirjeet olivat aina sen mukaan kuin hänen vaurastumisensa edistyi, ajoin leikkimielisiä, toisin paimenrunollisia ja jolloinkuloin taas mietelmällisiä kirjoitelmia; mutta mikä niille suurimman arvon antoi, oli se, että nämä olivat isän elämä, ja ett' isä niissä kaikissa näki Jumalan käden.

Vuonna 1838 toi posti sen uutisen, ett' André kunniall' oli suorittanut pääsötutkinnon Bolognan yliopistoon, 1844 että hän loistoll' oli sieltä päästetty, ja 1849 astui tämä "olympinen, jumalain valitsema nuorukainen" runoilijain taistelu tantereelle, ilmaisten kauniin vihkon lyyrillisiä runoelmia, jotk' uhkuivat rakkaudesta Finmarkenin luontoon, sulo sävelin soiden ylistivät sen "isäistä" päivää ja sen "isäist'" yötä.

Vaikkapa nämä runoelmat -- oletamme kumminkin -- eivät olisikaan korkeamman kritiikin, (arvostelun) oikeutetulta tuomioistuimelta laakeriseppelettä saaneet, jos nim. olisivat oikeuden ja puolueettomuuden vaa'alla punnitut, niin otti ne päivän uutishimo kuitenkin aivan hyvin vastaan.

Andrén runoelmat tekivät epookin (käännepöytä) ja herättivät huomiota, kiitos olkoon tavattoman vetovoimalle.

Täll' emme toki millään muotoa tahdo sanotuksi, että tuo loistava onni, jonka hänen henkenä ensimmäiset tuotteet osaksensa saivat, oli kokonaan ansaitsematonta. Huolimatta suurista puutteistansa sisälsivät hänen runoelmansa, samoin kuin samilainen kielikin, itämaisen värikomeuden ja intohimoisen fantasiian, joka vallan varmaan sisähänsä sulki puhtaan jumaluuden pyhän tulen kipinän neron alttarilla.

Mutt' onnetonta tämän ohessa oli tuo hurmaava luulottelemus: "Yhdell' ainoalla harppauksell' olen päässyt Parnassuksen huipulle! Täydellisinä ovat luonnon lahjani maailmaan syntyneet!" Tuo oli taiteen mielilauseen täydellinen unhoittaminen: "ei nautinnoks ainoastaan!" Täm' oli epikurolaisen (hehumastajan) unelma nautinnosta työstä ja taistelusta.

Pyhä riemu vavisti Andreas Thorsenin sydäntä. Herra oli hänelle osoittanut suuruuttansa ja oli etsinyt hänen kotiansa. Isän sydämess' ei kritiikki sijaa saanut, ainoastaan kauniin se tunsu ja kiitti Jumalaa.

Samaan aikaan, kun Thorsenille lähetettiin runoelmain ensimmäinen vihko, sai hän myöskin tiedon Andrén kihlauksesta kreivi Vasilin tyttären Olgan kanssa. Ihmeellinen, mutta helposti selitettävä hämmästyks kohtasi tuota vaatimatonta miestä, ajatellessaan tätä tulevaa, hienon hienoa miniäänsä.

"Hän antoi tuolle sairaalle lappalaiselle viiniä Varangin tunturilla," ajatteli hän sitten luontaisess' oikeuden tunnossaan. "Hyvä hän varmaan on. Minä muistan hyvin hänen kasvonsa."

Lamik Rikkut ja Seimke Tudekas olivat nyt täyskasvuiset ja rakastivat toisiansa.

Eräänä herttaisena, tyynenä kesäpäivänä, kun jo'essa lohet loiskivat, ja linnut laulellen vihelsivät, kaikui Kautokeinossa kaks ääntä, jotka lappalaisten ainoata unheon yöstä pelastunutta sankarirunoa eli eeposta Bäive barnek'ista (auringon pojista) lauloivat.

Seimke lauloi:

On satu sanellut, Myös satu laulellut: Pois pohjantähden Takan' auringon ja kuun Hopeesta, kullasta Kaikk' kalliotkin luodut on.

Lamik vastasi:

Kulta, ku kuultaa, Hopea hohtaa! Tunturi meressä kuvastelee Ja säihky kuvalleen hymähtelee.

Seimke jatkoi:

Mistä tulet sä? Ketä etsit sä? Kuolon pöytäliinaako? Poik' auringon!

Ja Seimke vastasi:

Sarakka minut loi jänteivist' isäni jäntehistä, Voimaa sylihini join maidost' äidin valkeasta.

Uljakka sekoitti maidon, Mieltä mun päähäni valoi,

Mä myrskyn suojoa etsin, Ymmärrystä, mi vihan vois Lauhdutella vaan lemmeks pois, Menestyksess' ohjeita, Vastuksissa neuvoja, Onness', eloss ystävää, Ystävää myös kuolossa, Palkintoa suruissa, Lohdutusta tuskissa, Toisest' elost' aavistusta, Meist' molemmista perillistä.

Seimke silloin riemuitsi Ja riemuissaan hän lauleli: Sekoitamme veremme, Yhdistämme syömmemme, Niin suruissa kuin iloissa, Poik' äidin viattoman!

Ja noina valoisina kesäöinä valvoi Lamik yhdessä auringon kanssa.

Hän käyskeli maamajojen välillä ja huudahteli:

"Nanna (rakastettu), tullos nannacam (lemmityinen) sielus lemmityisen luoksi!"

Lamik Rikkut ja Seimke vihittiin Maaliskuun 15 päivänä Kautokeinon kirkossa.

Pitkä valkoinen vyöhyt ristissä rinnan yli ja vyötäisen ympäri, seisoi sulho morsiamen sivulla ja morsiamell' oli kaunis kruunu otsalla.

Hopeiset korko-ompelukset ja kirjavat nauhaset kimaltelivat talviauringon paisteessa.

Vihittäessä pidettiin teltta uskontaivahana morsiusparin pään päällä.

Yhteen aikaan ja juuri samana päivänä, valkoiseen silkkihin puettuna ja rusokeltaisilla kukkasilla koristettuna, laski Olga Vasilikin polvillensa André Thorsenin kanssa kreivi Vasilin "rukouskamarissa" hänen palatsissansa Genuan kaupungissa.

Molempien parien huulilta läksi yhtäläinen uskollisuuden lupaus ja kummallekin lausuttiin tuo jumalallinen, niin usein rikottu, mutt' yhtähyvin täydesti muuttumattomassa voimassa oleva käsky: "Jonka Jumal' on yhdistänyt, sit' ei ihminen eroittaa saa." Ja ennen taivas ja maa hukkuva on, ennenkun piirtokaan Jumalan sanasta.

Ensimmäinen tunturiposti, joka tämän yhteisen häpäivän jälkeen Kautokeinohon saapui, toi morsiuslahjan Andrélta ja hänen nuorelta puolisoiltaan Lamik Rikkutille ja juuri samalla kertaa sai Andreas Thorsen seuraavat rivit:

"Rakas Isä!

Sydämeni on ylöllisesti täynnä riemua ja rakkautta, voidakseni lähettää Teille muita sanoja kuin seuraavat: 'Häntä rakastan rajattomasti!' Poikaas, rakas isäni, rakastan minä niin, että sinun täytyy rukoilla minun puolestani, ett'en vaan häntä rupeais Jumalanani pitämään! Rakastettu isällinen isä! Siunaa uskollista tytärtäs. Olga Vasililta.

J. M. Ensi viikolla lähdemme Genuasta ja Heinäkuun alussa tulemme luokses."

"Herra Jesus," huudahti Andreas Thorsen, "jospa vaimonikin nyt jo olis tullut, niin saattaisin sanoa; 'Herra, sinä olet osoittanut vapahtavaisuutes. Herra, nyt suot palvelijas käydä rauhaan!' -- Mutt' ei *hän* viel' ole tullut."

Viistoista vuott' oli vierinyt Finmarkenin tunturien yli ja nämä olivat jättäneet jälkiä, jotk' isku iskulta tulivat kiviin hakatuiksi. Pontevan tahdon ja palavan rakkauden innostamana samilaiseen kansaan oli pastori Stocksleth vihdoon viimeinkin saanut voiton. Samilainen kieli oli saatu muuttumaan kirjakieleksi. Se oli saanut sanakirjan, kieliopin, käsikirjan, biblian historian ja katkismuksen. Lutheruksen kirjoittamat Kristuksen piinasaarnat, Uusi Testamentti, Davidin Psalmi ja ote viidestä Mooseksen kirjasta olivat lapinkielelle käännettyt.

Lappalaisten kiitollisuus-riemu oli ääretön. Kahdeksan-yhdeksänkymmenen vuoden vanhat ukot opettelivat lastensa lapsilta kirjaimet ja sommittelivat niitä kokohon, oppiaksensa hekin vielä vanhoilla päivillensä

lukemaan "omia kirjojansa" ennen hautaan joutumistansa.

Lutheruksen pientä katkismusta kannettiin talismaanina (taika- eli suojeluskapineena) ryntähillä päskin eli hömmämekon alla.

"Nyt vasta voimme oikein nähdä, mitä meidän uskoa tulee ja mitä meidän tehdä tulee!" riemuilivat lappalaiset ja sommittelivat seuraavan kirjeen, joka pastori Stocksleth'ille lähetettiin.

"Armollinen opettaja ja sielujen paimen! Kautokeinon seurakunta on paljo pitänyt Stocksleth'in kirjoista. Me kiitämme sinua, kun sinä olet kääntänyt kirjoja meidän omalle kielellemme, ja rukoilemme sinua edespäinkin, että Jumalan armiaall' avulla, jos mahdollist' on, hankkisit tänne meille virsikirjoja, joita kirkoissa saattaisimme käyttää. Toivoisimme, jos mahdollista, saavamme jonkun lapinkieltä taitavan papin, joka vois saarnata meille meidän äidinkielellämme. Ruumiillisten tarvetten puolesta tulemme sangen hyvin toimeen. Jumalan armost' on osaksemme tullut, ett' olemme alkaneet käsittää syntisen elämämme, jossa vaeltaneet olemme, ja Jumalan armosta tahdomme me nöyryydessä liittyä Lunastajahan. Koko seurakunta enemmän kuin monen monet terveiset."

Radien Attschje alkoi ainoan, totisen Jumalan edestä valtaistuimelta siirtyä syrjään, ja alkeishengetkin uskalsivat enää ainoastaan pimeässä sangen hiljaa kuiskaella. Se, joka kaikist' innokkaimmin tarttui noihin uusiin kirjoihin, oli kumminkin Lamik Rikkut. Jo ensimmäisenä päivänä, jona hän U. Testamentin käteensä sai, opetteli hän Johanneksen evankeliumin aivan ulkoa.

Päivän pojan kaltaisesti alkoi hän saada "aavistuksia toisesta maailmasta."

Lappalaisen veress' asuva fantasiia, jok' Andréta viimeisinä aikoina oli ravinnut kaikellisilla sekasotkuisilla esityksillä, pysähtyi viimein raamattuun. Davidin psalmit olivat hänen runouttansa, ja Salomonin korkeaveisu, jota hän suurella vaivalla ja vastuksella norjankielellä tavaili, tuli hänen rakkaimmaksi laulukokoelmakseen. Vähitellen loi Lamik Rikkut uskonnon itsellensä, ja täss' uskonness' olivat erotiikki (rakkauden jumalaisuus), mystiikki (salaperäisyys) ja symboliikki (tunnustuskirjaisuus) sulatettuna yhteen yht' omituiseksi kuin yllöllisesti pinnistäväksi palvelukseksi, joka puoliks muistutti André'n katolilaisuutta. Molemmat kokivat saaduttaa Jumalan aistien avulla.

---

9. LUKU.

Tromsö, Ultima Thulen pääkaupunki, on viljelyksen ja sivistyksen omituisin rajapaikka pohjoiseen päin.

Sen asema on tuoll' ylähällä saarella, jok' uipi jäämeressä, ja jota sydänyön aurinko kultailee.

Tätä pientä, ystävällistä viljeltyä saarta koristavat valkoisen vehreät koivut, huvilat verandoinensa ja balkongeinensa, läiskyvin suihkulähtehin ja ystävällisine kukastoinensa.

Juhannusaurinko, saaden toisinaan semmoisen polttavuuden, että tuskin sen silmäin edessä voipi käydä kadun poikki ja varjossakin nousee lämpö kolmattakymmentä astetta, antaa ehdottomasti sen vaikutuksen, että luulee joutuneensa kukkien kasvatushuoneeseen. Ehkäpä vielä vilkaisee ylös lasikattoonkin, joka lienee nämä tuoksuavat kukkain kuvat suojellut vilulta ja lumelta.

Tromsö lepäilee siellä pienoisine, virkeine kaupunkinensa ja katselee Tromsöön harjulle, joka, ikuisen lumen peitossa, vartioitsee salmen toisella puolella. Tuo valkoinen, kumpea harju seisoo fantasiian vahtimiesnä.

Itse saari nukkuu siellä välkkyvill' aaltoloilla vehreänä, niin naurelevana ja auringon valaisemana, ikään jos sitä huuhtelis vesi lämpöisempi kuin pohjoisen jäämeren vesi on, ja sitä paistelis lämpimämpi aurinko kuin minkä pohjoisnapa omaa.

Tromsö on Jan van Huysum'in, jään, lumen ja hallan helmahan siveltämä kukkaismaalaus.

Mutta pohjoisnavan aurinko laittaa myöskin kesäisen kukkain kasvatushuoneensa niin paahtavan helteiseksi, että lehdet ja kukat syntyvät tuota pikaa, vaan kuolevatkin yhtä pikaisesti. Nämä ovat Pohjan auringon intokiihkoja.

Tuona kuumana kesäpäivänä, jona kreivi Vasili, hänen tyttärensä ja André palasivat Finmarkeniin, ei Tromsö läheskään ollut niin sivistetty ja kaunistettu kuin nyt, -- muistettakoon, ett' olemme ajassa muuttainneet kolmekymmentä vuotta taaksepäin! -- mutta sill' oli kuitenkin kyllin kyllä näytettävää, millä se saattoi kummastuttaa vierahan semmoisen, jok' oli tullut Norjan pohjoisimpaan hiippakaupunkiin vakuutettuna, siellä löytävänsä vaan lumen ja jään yksinomaisen vallan.

Vaikkap' ei siellä vuonna 1851 ollutkaan niin monta huvilaa ja puutarhaa kuin vuonna 1879, niin löytyipä joitakuuta kumminkin, ja vaikkap' eivät nämä olleetkaan erittäin täydellisiä, niin olivatpa ne kuitenkin mitäkään ennalta aavistamattomalle oikein oiva virkistys.

Tromsöön asukkaisto oli jo aikaisin jalkeilla. Oltiin juhlatuulella jo ennenkun unikaan oikein oli silmistä kadonnut. Niin henkisesti kuin ruumiillisesti ojenneltiin itsiänsä lippujen istuttamisella, ripustamalla kukkaskiehkuroita ja heittämällä viimein tarkastava silmäys tanssijaispukuihin, ruokaseteleihin ja juhlaprogrammiin.

Viestit runoilijan juhllisesta vastaanotosta olivat jo Kristianiaan ennättäneet, niistä riemusaatoista, joita hän rannikkokaupungeissa osaksensa sai; mutta Finmarken tahtoi loistaa yli muun Norjan, aivan niinkuin aurinko loistaa kuuta kirkaammin. Jos muun Norjan innostus oli tyyni ja vakainen ollut, niin tuli Finmarkenin vaahdota kuni sen sampanjan, jota sen laivat suorastaan Ranskasta sinne saattelivat, ja jonka katot ja kalaparvet, mitkä jäämerta hopeoitsivat, kalliisti kyllä omilta itsiltänsä maksaa saivat.

Samoin kuin vuoristolaisilla on Finmarkenilaisillakin yks etu: tämä miellyttävä ja vastustamaton innostumisen mahti, tämä salayhteinen lahja, etelän kansojen tapaan tulla -- lapseksi hetken huumauksessa, jota "lapsellista viattomuutta" itämaalainen ja lämpösen maan mies *tavallisesti* kainostelis, näette, jos hän tuntis sen.

Mutta -- miten sanottu! Nyt oli toden totta jotakin uutta aikaan saatava, jotakin semmoista, jot' ei ennen oltu nähty. Juhlaprogrammi oli näin kuuluva:

1. "Kun höyryalus näkösalille joutuu" -- tykin laukaus, yleinen liputus.
2. Kun höyrylaiva heittää ankkurin satamassa -- kerrottu kanuunan laukaus.
3. Kun maallenusu laiturilla on tapahtunut -- kolmas laukaus, esitelmä, laulua, nuoret naiset antavat kukkaisvihkon, yleinen kukkaisten heittäminen ja hurraahuuto.
4. Tanssiaiset klupin huoneissa, tanssiaiset, serenaadi (iltalaulu) ja huvitulitus. Juhlakomitean esimies lainaili Göthen teoksista, ja naisten sydämet sykkäilivät ajattellessa, saada tuota pikaa istua vastakkain "jumalaispojan" kanssa. Jopa silloinkin, kun joku lyrillinen runoilija naimisiss' on, vaikuttaa hänehen kuitenkin jonkunmoinen rakkaudellisuus; hänhän henkii kokonansa maan erotiikka (rakkausoppia).

Tromsöön hieno yleisö oli yksmielinen kaikessa, paitse seuraavan kysymyksen vastaamisessa:

"Oliko kukkaisvihko -- tämä merkitykseks kukkio -- -- annettava itselle runoilijalle vaiko hänen nuorelle armollensa?"

Naiset sanoivat: "runoilijalle. Me suosimme runoilijaa, mutt' emme hänen puolisoansa."

Herrat taas, joiden sisuss' alkoi ritarius kuohua, määräisivät kuitenkin yksissä mielin: "hänen puolisolonsa. Me suosimme runoilijaa *juuri* hänen puolisonsa kautta. Me osoitamme suurinta huomiotamme suosimalla sitä, ketä hän suosii."

Ja yleisess' äänestyksessä, miten tavallista, herrat voittivat.

Kello oli kolme. Koristettuna lipuilla ja viirilipuilla, näyttelihe "Prins Gustaf" Tromsöön satamassa, yleisen ammunnan kestäessä.

Kreivi Vasili oli vanhentunut viistoista vuotta. Aika oli piirrellyt lukemattomat, hienoiset ja tiheät ryppypiirteet hänen keltaisille kasvoillensa. Hän seiso laivan kannella André'n kupehella, jonka hän oli "suvainnut" vävyksensä päästää, "sill' olivathan runoilijat *kuitenkin* -- aatelia ylempänä." Taiteilijana oli hän nyt kuukauden ajan matkustellut luomansa taideteoksen kanssa. Eläinkesyttävä näytteli harvinaist' eläintä, jonka hän muinahismetsästä löytänyt oli ja sen sitten dresseerannut (totuttanut).

Kreivi oli tyytyväinen itsehensä, vävyynsä ja koko maailmaan.

Tämä vanha kulunut maailma oli kuitenkin yht'äkkiä samalla omituisen tapaiseksi muuttunut!

Maallenousu oli tapahtunut, puheenjohtaja oli puheensa pitänyt, ja huumaavan hurraahuudon raikuessa kajahti kolmas tervehdyslaukaus Tromsöön salmen ylitse.

André seiso paljain päin. Vaikkapa hän nyt päivät yöt oli elostanut jonkummoisessa juhlaviehkurissa, ei hän tuosta kuitenkaan tuntenut pienintäkään väsymistä eikä tylsistymistä. Hänen luontainen, hehkuva pontevuutensa saattoi kyllä ylläilyttäkään kärsiä, kärsiä myöskin kohmelot. Hänen oman toivonsa mukaan olikin hänen koko elämänsä oleva joku henkinen viehkuroimus, muutoin ei hän elämästensä väliä pitänyt.

Sädehtivin silmin, joiss' oli jonkunmoinen itsesyöpä tuli, ja pörhistelevin sieramin seiso hän siellä kyllästyneenä ja hauskauntuneena juhlariehumun.

Magneetisella voimalla veti hän mielet puolehensa ja valloitti ne myrskyisellä väkiryynnäköllä. Suurempi arvoista "haltijattaren hengestä" ja "hengen tulivuoresta" muodostunutta persoonallista olentoa ympärillä seisijat tuskin jaksoivat tajutakaan.

Hetki oli joutunut, jolloin tuo valmistettu uhkea kukkio oli annettava nuorelle venakolle, jok' oli runoilijan puolisoiksi tullut.

Kun nuori neitonon, jolle tämä kunniatehtävä oli uskottu, lähestyi tuota nuorta rouvaa, käännälsi André tulisella liikkeellä päätänsä ja heitti terävän, syövä silmäyksen Olgahan. Äänetönnä, kysyvänä oli silmäys kiinnitettyä hänen kasvoihinsa.

Maltteliaan väsyneen näköisenä, kuitenkin ystävällisesti, kiitollisesti hymyillen ojensi hän kätensä kukkiota vastaan ottamaan.

"Noli me tangere (älä kosketa minua), milloin näen sinut muserrettuna!" mukisi André, samalla kun hänen silmäyksensä lensi tuohon kukoistavaan olentoon, joka heidän edessään seiso.

Tuosta pikaisesta ja odottamattomasta salaman säteestä peljästyneenä, pudotti tuo nuori tyttö kukkion. André kumarsi pian sitä ylös ottamaan; mutta kun hän sen antoi vaimollensa, kuiskasi hän, ja niin hiljaa, ett' eivät muut kuin juuri Olga sitä kuulleet:

"Pardon (anteeks), madame!"

Ympäriällä seisovat, jotka tätä kuiskausta luulivat joksikin suosion osoitukseks Olgalle, päästivät raikuvan riemu- ja mieltymyshuudon; mutt' "yleisön" riemuitessa ja käsiänsä taputellessa veti hänen vaimonsa hunnun silmillensä.

Päivälliset olivat sangen onnistuneet, puheet maljojen ääressä samoin -- oltiin aivan hurmauksissa, ja kreivi Vasili selitti "näytelmä-järjestelmän" olevan "verraton".

"Beau monde" (hieno yleisö) oli vetäinnyt takaisin siihen huvilaan, jossa suvitanssiaiset olivat pidettävät. "Viininhöyryssä" avartuivat niin sydämet kuin aivotkin. Nuoret herrat heittelivät kirjavilla nauhoilla käärittyjä renkaita ilmaan ja juoksivat ruohostoilla, kesäisissä vaaleissa pukineissa hilpottelevien naisten kanssa kilpaa.

Väsyneinä ja hengästyneinä tuosta hilpeästä leikistä istuutuivat vierahat pehmoiselle ruohostolle, tirkistelivät ylös puiden haarojen lävitse sädehtivää, vaaleata kesätaivasta ja uteliaisuudella seurasivat auringon sädetten leikkiä varjojen kanssa.

He kuuntelivat musiikin säveleitä ja lintujen laulua, samalla kun monien kansallisuutten liput liehuivat ja viirit värisivät yli koko salmen.

"Oi, oi tätä heijastusten maata!" huudahti kreivi Vasili innoissansa ja tähysteli pihtisilmäimillään "kuvaamata" kädet ristissä rinnallaan.

André Thorsen hurmaannutti kaikkia.

Karski, voimakas, mutta samalla kaunis ja sopusointuinen runko kantoi päätä, jok' oli pienoinen ja hienosti muodostunut.

Nämät kasvot, jotk' eivät olleet kauniit, mutta kuitenkin lumoavat, tämä hymyily, joka paljasti nuo kauniit hammasrivit, nämä mustat silmät, joista loisti jonkunmoinen sähköisiä tuli, yhdessä jonkun luontaisen, notkean soreuden mukana vaikutti jonakuna niin aistillisena kuin hengellisenä hurmauksena.

Beau mond'ella, miten tästä voi huomata, ei ollut jälkeäkään runoilijaa vastaan tehdystä arvostelusta eli kritiikistä, mutta sitä raskaammin kohtasi tämä nyt hänen nuorta puolisoansa, sillä kritiikillähän joka tilassa täytyy olla tehtävää.

Olga Vasili ei ollut mikään kaunotar, huomaattesen, jos "kaunottarella" tarkoitettiin semmoista kaunista, joka hohtaa etähältä.

Hänen kasvojensa juonteet olivat säännölliset, hänen ihonsa kalpea ja klassillisesti (oiva-arvoisesti) muodostunut päänsä tarkasti määrätty; mutt' omituista koko hänen olennessaan oli joku hienous ja isous, joku comme il faut, kohtelias hellätuntoisuus, jok' ei koskaan kieltäytynyt.

Hänen notkuva käyntinsä, viehättävät liikkeensä ja pukimensa, jonka yksinkertainen, mutta valittu somuus näytti olevan joku pyhä salaisuus, ikään kuin Eroksen (rakkauden jumalan) taiteessa harjauntuneen käden jollekulle tai jotakin varten järjestelmä, tuli tuo kuitenkin kaikessa salaisuudessa ja hiljaisuudessa kadehdituksi, mutta samalla myöskin ankarasti arvostelluksi.

Tuolla nuorella venakoll' oli tapana, jonka hän oli aina lapsuudestansa säilyttänyt, näettehän, pitää silmänsä puoliks ummessa jonkin tai jonkun, jot' ei hän hyväksynyt, edess' ollessaan. Tämä tapa useinkin antoi hänen silmäyksilleen jonkin suurellisen ja hyljeksivän katseen.

André oli häntä silmäillyt koko ajan, huomasi nyt kohta ja tiesi, mitä "kello oli lyönyt".

Hän, joka killin tunsu näiden silmien eloisan suuruuden ja loistavan tulen niiden avoimina ollessa, kirosi noita laskeutuneita silmäluomia; hän tiesi nyt, mitä ne merkitsivät.

"Avaa silmäs!" jupisi hän hammasta purren.

"Mitä haluttaa!" kysäsi lähellä seisova kavaljieri. "Minä otaksuin Teidän jotakin sanoneen."

"En mitään", vastas André, vetäen hansikkaan käteensä.

Tanssimusiikki alkoi uudelleen, ja André, jok' oli nuoren, kukkionantaja niiden tanssihin pyytänut, alkoi tanssin pyörteessä ryntäävän arvostelun.

"Voia" kuiskasi kreivi Vasili. "Varo, varo, Olga, sinä virität tulen".

"Nous verrons", vastas Olga.

Juuri silloin kumars André kumppanitanssijattarellensa ja astui pois poikki permannon puolisonsa luo.

"Minä tahdon tanssia sinun kanssas," sanoi hän käskävästi.

"Minä olen väsynyt", vastas Olga kylmästi.

Kreivi Vasili nojautui takaapäin Olgan olkapään ylitse.

"Kaikki silmät ovat tähdätyt sinuhun", kuiskasi kreivi hätäisesti. "Taivahan nimessä, älä herätä huomiota!"

Olga nous oitis jalkeillensa.

Hurmaavat valsin säveleet täyttivät salin, he astuivat tanssivien rivihin, mutt' André'n kietoessa kätensä hänen vartalonsa ympäri, värisivät hänen huulensa salatussa tuskassa.

André vedälsi kiivaasti häntä puolehensa, hän oli tukahtua, hänen jalkansa tuskin liikahtivat laattialla, ja André'n silmäys poltti hänen kasvojansa.

Olikohan kärsimystä vai kostoä tässä kiukkuisessa syleilyksessä?

Yhtä pikaisesti kuin oli ottanutkin Olgan, jättikin hän hänet jälleen.

Ens hetkenä tarttui hän sampanjalasihin ja astui sitten keskelle salia. Vapaan esittelyn henki oli hänehen iskenyt.

Tuota pikaa kokoontuivat tanssijat hänen ympärillensä. Soitto sammui, kuolon hiljaisuus seurassa syntyi.

"En viiteentoista vuoteen", lausui hän, "ole nähnyt syntymäseutuani. Väsymättä olen vaeltanut maasta maahan, nähnyt kaikkea ja nauttinut kaikkea. Rauhatonna en ole löytänyt lepoä missäkään, paimentolaisena, miten isoäitini kansa.

"Minä olen nauttinut etelän ylenpaltisuutta, minä olen lukenut Vatikaanin saleissa ja unelmoinut Akropoolin raunioilla, mutt' en missäkään ole voinut unhoittaa kesk'yön aurinkoa ja revontulten liehuvaa liekkiä; ne melkein tuskaa tuovina seurasivat minua.

"Kun neljä kuukautta sitten seisoin Laokoonin kuvasarjan edessä, huudahdin minä: 'mun täytyy mennä ylös

Ultima Thulehen!

"Halua, mikä minua veti, täydyin seurata; sill' Ahdin sielu vielä vartosi turhaan vapauttajaansa. Hänen hätähuutonsa kohtasi korvani maailman meuhun keskellä, keskell' innostusta, hurmauksen helteheissä.

"Niin vetäysin Pohjahan päin, ehdoton veto sinne, kuni magneetineulalla.

"Oi, Ultima Thule! Kärsiväisyys peittää sinun kuvas. Suru selittää hymys, kadotetun autuaallisuuden jälkipaiste lepää sun kalpealla otsallas, ja läpikuultoisess' ilmass' on puhtaus.

"Tuntekaatte se, jos Te voitte, Te Ultima Thulen pojat uljahat!

"Jos Te sen voitte, niin kuunnelkaatte, kuinka luonto vaikeroitsee kirouksen alaisena!

"Tuo huokaus, joka tuulessa väräjä, meren kuohuessa, virtain loiskuttelussa, kaikessa tuossa luonnon-äänessä, joka maailman avaruuden halki soipi, tuo täällä, tääll' ylähällä pohjoisnavan hiljaisuudessa kaikista selkeimmin kuuluu, kaikki, kaikki ja jok' ikinen esine tuntuu kuuntelevan, kätkevän kasvonsa ja kuiskaavan: 'pyhä, pyhä!' ikäänkuin seisoisivat he Jumalan kasvoin edessä.

"Täm' on luonnon vapahtamisikävöiminen, täm' on Ahdin valitus:

"Onko minulla mitään sielua?"

Suunnaton riemuhuuto purskahti niinkuin väkevä virta André'n pään päällä.

Tämä riehuva innostus ei kuitenkaan ollut mitään yhtä salaman nopeaa silmäystä vastaan, yht' ainoata silmäystä, joka lennähti hänen vaimonsa silmistä. Se tuiki kuni tulisäde ylt'ympäri Olgan koko olemuksen.

André ei tätä kuitenkaan huomannut; sillä kun hän käännähti sinne päin, oli se jo laattiahan tähdättynä.

André'n kasvot muuttuivat vihaa ilmaiseviksi.

Suosimus, jot' André illan kuluella osoitti tuota nuorta Louise Walter'ia kohtaan, oli niin varomattoman huomattava, että tuommoisen saattoi sallia ainoastaan sille, jok' on saanut yhteiskunnan moraalisen (siveellisen) vapakirjeen. Jokaista muuta vastaan olisi seura varmaankin "soveliaan" nimessä julistanut yksmielisen protestin (kiellon); mutta suositulla runoilijallahan oli lupa kaikkiin oikkuihin, jok' ainoaan juonehen.

Täss' erinäisessä tilassa pääteltiin ja jopa tuomittiinkin: "ei ihmettä, että tuo mies voipi viluun kuolla! Tuommoisen vaimon kanssa täytyy semmoisen runoilijaluonteen joutua kuolon kaltehelle. Hänen vaimonsa on kylmä ja tunteeton kuni sadun lumikuningatar."

Ja niin tuli runoilijan armastelu eli kurttusi kuitatuksi ja anteeks annetuksi, niin, melkeinpä tavallansa puolustetuksi sanalla: "oikeutettu".

Ja imarteleva turhamaisuus sai tuon nuoren neidon kasvot rusoelemaan.

André tuskin näytti huomaavan muita kuin tuon armastelunsa esineen, ja hän katsoi kaunotarta kasvoihin katkeamatta.

Olga ei tuota ollut huomaavinansakaan. Mutta kuitenkin silloin tällöin loi hän silmäyksen tuohon nuoreen neitoon, ei mustasukkaisuuden, vaan ihmeellisen, osaaottavan, äidillisen huolen katsehella.

Kauniin kaunis serenaadi (iltalaulu) lopetti juhlan, ja vielä kotvanen seuran hajauttua ja sen hälinän tau'ottua sähähteli raketteja ilmaan ja sampanjapullojen tulpat paukahtelivat.

* * * * *

"Bon soir (Hyvää iltaa)!" sanoi kreivi Vasili laskeessansa kätensä lukon käsimeen käydäksensä huoneesensa. "Minä onnittelen sinua, André! Tämä mehuste (extrakt) oli ehtaa, väärentämätöntä, se oli oivallista."

Mies ja vaimo olivat nyt kahden kesken. Olga seiso i pienen akkunan edessä ja silmäili edessä olevalle pienelle viheriälle tasangolle, jota kesk'yön aurinko sangen herttaisesti lemmiten valaisi.

André kauan aikaa käyskeltyänsä edes takaisin laattialla, seisahtui yht'äkkiä Olgan eteen ja keikisti päänsä ylpeästi taaksepäin.

"Sielläp' oli elävyyttä," sanoi André.

"Aivan niin, siellä oli elämää!" vastas Olga. "Sull' on oikein. Tuo vast' oli elämää; sill' elämä on myöskin taikasokaisua (humbug)."

André tarttui Olgansa ranteihin ja kouristi niitä niin kovasti, ett' Olgan täytyi kivusta kalveta.

"Hellitä, André."

"Oliko *tämän* iltainen ilo taikasokaisua?"

"Aivan niin!" virkkoi Olga avaten ja kohottaen silmiänsä.

"Eiköhän mitään totuutt' ollut siinä, mitä tunsivat nämä tuhannet, jotka tänään riemuitsivat minun tulolleni?"

"Tosin, André, sinä hetkenä siellä oli totuutta, mutta kun sampanjan höyryt ovat haihtuneet, niin on innostuksenkin verho heidän silmiltänsä langennut ja ankara kritiikki pääsee sisähän. Se, André, on kerran sinun pääsi päälle lankeava, niin totta kuin sinä et ole Jumala, jonka työt täydelliset ovat. Koko matkan olen vaiti ollut, mutta nyt täydyn sanoa, mit' ajattelen ja mikä mieltäni painaa."

"Sinä et usko viehätystä sentähden, ett'et rakasta sitä."

"Kyllä, minä uskon Excelsiorin viehätysten, joka tahtoo eteenpäin -- vaikkapa kuolemaan; minä rakastan sankarien ja marttyyrien viehätystä, joka kivun ja kuolon keskellä näkee taivaan avoinna, mutta sit' en minä usko päivällispöydän juhliehkurin muodossa. -- André! Tän' iltana, seisoi sampanjalasi kädessä, kun ympärillä seisojain imarteleva riemuriehu kietoi laakeriseppeleen pääs ympäri, ja kaikki muuttui sinulle luvalliseksi neron nimessä, silloin näki vaimos hengessä ajan, jolloinka sinun tähtes ei enää niin kirkkaasti sädehti, miten nyt; silloin uuteuden ja tuoreuden nimbus (pyhyssätehistö) on sinun osaltas kadonnut, ja -- ja -- hän näki, että jos runomus äkkiä sinulta ryöstettäisiin, jos siinä et seisoi runoilijana, vaan ihmisenä, heikkona, puuttuvaisena ihmisenä, silloin anathemaa (kirousta) huudeltaisiin siitä, mikä nyt on suotuna sinulle, silloin sinua pidettäisiin kanteen alaisena ja syytöksen alaisena tuomittaisiin, ja silloin, André, näin minä kaikki ne, jotka nyt parina kuukautena ovat suostumustansa soittaneet sinulle, kaikki, kaikki yhtenä miehenä kivittävän sinua hyvien avujen mielipahassa ja omavanhurskaudessa; ei ainoakaan silloin siekailis eikä kukaan kysyis: 'kuka rohkenee viskata ensimmäisen kiven?'"

André kavahti seisalleen.

"Olga Vasili!" huudahti hän. "Tämä on enemmän heijastavaa järkeä, kuin mitä runoilija suvaita saattaa."

"Runoilijan tulee kärsiä, vaikka hän kuulee totuuden, jos hän itse totuudest' on."

"Sinä sanoit silloin, kun minä olin tulkkina Karasjoen kirkossa: 'sinä näyttelit oivallisesti komediiaa.' Minä en sitä silloin ymmärtänyt, minä ymmärrän sen nyt! Näyttelinkö minä komediiaa tän' iltana?"

"Et, André, sinä olit ainoastaan sinä itse, sinun oma tulinen, voimakas minäs; mutta se oli miel'ala, joka -- myöskin haihtuu pois."

André seisahti taas Olgan eteen, hänen silmäyksensä oli jääkylmä.

"Hän oli kaunis," sanoi André lyhyesti.

"Aivan, hän oli kaunis, mutta hän oli vielä jotakin muut' enemmän, jok' oli parempi."

"Mitä?"

"Hän oli liika hyvä leikkikaluksi."

André naureli ivallisesti.

"Ken sanoo, että minä leikittelen hänen kanssaan?" kysäsi hän.

"Minä."

André kapsahti ylös ja nojautui Olgaan.

"Joka rakastaa, ei ole niin varma omistamisestansa, mutta rakastaa pelolla ja vavistuksella. Sinä kuitenkin kerran olet joutuva kerjäämään niitä muruja, jotka sinä kopeudessa hylkäsit!"

André sieppasi hattunsa ja syöks ulos.

Viereisen huoneen ovi avautui ja kreivi Vasili varovasti astui sisään.

"Pardon (anteeks), tyttäreni, mutt' isänäs on minun velvollisuuteni varoittaa sinua. Sinä lasket leikin liika pitkälle."

Olga nojautui pöytään. Hänen rintansa nouseskeli nopein lyönnin ja ilmaisi hänen kiihkeää mielen liikutustaan.

"Hän, jok' ei tahdo mitään voittoa, ei mitään voitakaan," vastasi hän.

"Suo anteeksi, mon enfant (lapseni), en ole oikein selvillä, -- mitä sinä oikeastaan tahdot voittoa?"

"Andrén parempaa minää, hänt' itseä, vapaaksi kuonasta, jok' on kultahan seoitettuna".

"Très bien (aivan hyvä)! Minä luulin tyttäreni sun tietävän, mihin hän sitoutui ottaessansa runoilijan mieheksensä".

"Sen, isäni, kyllä tiesin ja tiesin myöskin, ett' en suinkaan pääse ruusuille tanssimaan".

"Bien (hyvä), juuri sentähden, että sinä olet se, jonka sallimus on määrännyt kukkia kylvämään hänen tiellensä".

"Kätkeäkseni niitä kiviä, jotka minun hänen tieltänsä ja hänen avullansa raivata tulis?"

"Miten tuon olettaakin, hyvä rouva (madame)! Antaun ainoastaan kertomaan: sinun on vastattava, mihinkä sitoutunut olet. Pardon! Miks et tahtonut tanssia hänen kanssaan tän' iltana? Sinun muistoas luulin minä paremmaksi. Runoilijan vaimon ominaisuudeks ei mustasukkaisuus ole sovelias; on aivan vähä palkitseva."

"Mustasukkainen en ole. Olisinpa jo tämän lyhyen avioaikani kuluessa luullut kyllin kyllä osoittaneeni, ett'ei tuo ruma ominaisuus ole minun luontooni kuuluva".

"Ole järjellinen, madame (rouva)! Suo'os hänelle nämä pienet vapaudet".

"Minä suon hänelle ne kaikki!"

"Mutta siin' ei kyllin; sun tulee ne unhoittaakin. Sun tulee unhoittaa kaikki, paitse häntä, sun tulee ajatella ainoastaan häntä, eikä mitään muuta. Mon enfant (lapseni), sun tulee totella neroa, joka häness' asuu".

"En. Hänen puhdasta ihmisellistä tottellen ja taivun sen vaatimuksiin, se sen ansaitsee".

"Silloin ei minulla ole mitään enempää sanottavana. Eri tavoin tahdomme päämaaliin päästä, eri meill' on elämän katsantokantakin -- que faire (mitä tehdä)? Syöksit miehes pois luotas sen sijaan kuin sun tuli hänet suosittaa itsehes ja keltava hänelle".

"Keltava hänelle! Jumalani! Enköhän minä, tosiaan, kyllin ajatelle puvullani koketteeraamista (kiekailemista), niin että jok' ikinen poime, jok' ainoa rosetti (nauhasolmio) olisi hänen kauneuden tuntoansa viehättävä? Enköhän minä laulele niitä lauluja, joita hän huviksensa kuuntelee? Enkö minä lue niitä kirjoja, jotka hänelle kelpaavat? Elänenkö ja hengittänenkö minä päivät päähytysten jollekin muulle kuin hänelle? Uneksunenkö minä öisin muista kuin hänestä? Mutta minun parempaa minääni en myö hänen rakkautensa tähden; sittenpä en enää sen ansaitsemisen arvoinen oliskaan".

"Charmant! charmant (viehättävää)! Nyt olet oikeaan lämpöasteeseen ennättänyt, madame (rouva). Parole d'honneur (kunniasanallani), sinä olet hurmaava, sinä Olga Vasili, mutta sinun täytyy käytännöllisesti opetella toleranssia (suvaitsevaisuutta)! Anna hänen parvia, anna hänen kurttisierata ja fanttisierata, se ei merkitse mitään. Kun hän on kyllästynyt ja väsynyt sonetteihinsa ja serenaadeihinsa, niin kääntyy hän kuitenkin aina takaisin sinun luokses".

"Minä kiitän sinua, isäni, minä kiitän sinua! Sinun isälliset neuvos vivahtavat jotenkin siihen, mitä Shakespeare antaa Capuciuksen sanoa, silloin kuu hän, Henrikki kahdeksannen niin julmasti ja raa'asti hyljättyä puolisonsa, astuu kuningatar Kathariinan kuolinvuoteen viereen. 'Kuningasta surettaa, että Te olette sairas. Minun kauttani lähettää hän Teille kuninkaallisen tervehdyksensä, ja anoo Teitä lohdutusta vastaan ottamaan.' -- Ja minäkö levollisesti ja nöyrästi vastaan ottaisin rakkauden, jok' on lainass' ollut? En koskaan! Minä rakastan hänt' yli kaiken täällä maan päällä, mutta minä en alenna itseäni syntiä hyväksymään".

"Hyvää yötä, madame! Sinä olet hieman tulistunut".

Kreivi meni, ja Olga laskihe polvilleen.

"Kaks yhtä vastaan! Yksinäni, yksin, yksin! Oi, isä Thorsen, oi jos luokses pian päästä voisin! Sinä voisit tämän sekasotkun selvitellä. -- Oi Jumalani! Auta minua pelastamaan häness' ihminen, vaikkapa runoilija kukistuiskin!"

André oli kumminkin syössyt ulos, raivoissaan siitä, että hänen vaimonsa oli ainoa olento, joka hänen voimaansa vastusti, ja jot' ei hän voinut vetää tenhopiirihinsä.

Hänen vaatimustansa, ett' Olgan tuli olla yhtä innostuksekas ja kritiikitön, miten muutkin kaikki, ett' Olgan ei tullut nähdä mitään virheitä hänessä, että hän sais olla vaimonsa jumala ja vaimo hänen rukoilijattarensa, jonka tuli olla onnellinen kyllä saadessaan suudella tomua hänen jalkainsa alta, ei Olga tahtonut täyttää; tätä vaatimusta vastaan kohos Olgan koko luonto kehoittavana protestina.

Ethillinen (siveellinen) Olgassa varustautui kuolon kamppailuun Andrén esteettillisen (kaunotieteisen) kanssa.

Tätä elementtiä vihasi hän jo poikasena ja tahtoi ärsyttää. Ja André vihasi sitä nytkin, vaikka hän rakasti Olgaa silmittömästi. André tahtoi voittaa maksoi mitä maksoi eikä kammonut mitään välikappaletta herättääksensä uinaelevaa mustasukkaisuutta, pelkoa kadottaa sen, josta Olga nyt itsetunnessansa ja paremmuudessaan niin varma oli.

Hän tahtoi pakoittaa Olgaa avaamaan ja nostamaan silmiänsä samoin kuin silloin, kun hän Tenojoella venehen kaasi. Hän oli kerjännyt Olgan rakkautta, nyt piti Olgan saada kerjätä hänen rakkauttansa! Hän ei ollut ilmaiseksi saanut kainulaisen uhmeutta perintönä!

Itseä jumaloitsevassa ja itsekkäässä elämässä, jok' alkoi hänen lapsuudessaan ja sitten jatkui yhtä mittaa, tässä elämässä oli vaan yks ainoa, jok' uskalsi nousta häntä vastaan, ja tuo ainoa oli vaimo, jok' oli hänelle kuuliaisuutta vannonut.

Tuo, tuo myrskysi ja kuohuili hänen sydämessään, kun hän verkalleen käyskeli alaspäin kaupunkia, jok' uinaellen lepäsi puol'yö auringon paisteessa.

Perhoset lepertelivät hänen ympärillään. Hän kuunteli hyttysten surinaa, käkösen yksmuotoista kukuntaa, surumielisiä säveliä ja aaltojen hiljaista höllytystä salmella.

Laulu kuului tuolt' etäältä.

André seisahi.

Joukkue venäläisiä matruuseja laulaen, pajattaen marsiskeli Tromsöön katuja, parittain kaksin kaksin, äänenantaja esinenässä.

Viimeinen alkoi yksinkertaisella äänellä, muut tarttuivat sitten pari parilta, siks kunnes koko kööri oli täydessä pajatuksessa.

Tuo kaikk' oli yhten' äänneaaltona, joka kasvoi ja yleni, kunnes tulvas ylitse. Kummallinen rytmi (polento), joka paussaa (vait' on) siinä, missä toiset alkavat, ja alkaa siinä, missä toiset paussaavat!

Joku noista surumielisistä, slaavilaisista sävelistä veteisesti ja ykstoikkoisesti, mutta sanomattoman vaikuttavasti ja liikuttavasti kajahteli nyt Tromsöön salmella.

André ei hievahtanutkaan. Mit' aavisti hän tänä hetkenä? Aavistiko hän kesänilossa salattua kipua ja alakuloisuutta, jota jok' ainoa Ultima Thulen lapsi tuntee?

Itse heidän nautintonsa on kipua, sillä heti synnyttyänsä kuolee se.

Aavistiko hän yht'äkkiä tänä hetkenä kaikkein kappalten katoamista -- hänen oman elämänsäkin? André purskahti jääkylmään, särkevään nauruun, niin vimmittuun, niin kauhuttavaan, jommoist' ainoastaan hulluhuoneessa kuulla saa; sillä pahain henkien täytyi saada hänessä mekastaa.

Nuo häness' asuvat kolme luonnonomitusuutta, nim. lappalaisen, kainulaisen ja norjalaisen, olivat nyt

joutuneet rikkovaan eripuraisuuteen keskenänsä, Nämä kiskoivat kukin suunnallensa rikki repiäksensä hänen sielunsa.

Hänen rinnassansa liikkui sekasorto vihollisia, yhdistettyjä voimia, mutta tässä sekasorross' oli keskus ja tässä keskuksess' istui "sisähin tuomari", jonka lappalaiset olivat hänelle matkaan lähtiessään antaneet, eikä tuo "sisähin tuomari" jättänyt häntä rauhaan. Mutta kun André'n paha henki tuli hänen päällensä, niin silloin oli taivas ja maa yhtenä sekasortona, ja tässäkin sekasorross' oli keskus ja tämä keskus -- "Olen minä!"

---

10. LUKU.

Mutta henki kulkee kulkujansa. Ei kukaan tiedä, mistä hän tulee tai kuhunka menee.

Tuulosen liekan lailla kiirehtää hän kautta maailman, kautta kansojen, maiden, kaiken kautta virtavi se, laskihe polvilleen.

Yleinen ja suurenmoinen uskonnollinen herätys leveni Ameriikasta, jossa teatterihuoneita käytettiin P. Raamatun lukuhuoneina, Englantiin ja sieltä Norjaan. Sama liike löysi tien myöskin ylös norjalaiseen Finmarkeniin, se tarttui lappalasiinkin (samilasiinkin); sillä kaikki, kaikki taivuttaivat Kaikkivaltiaan tahdon mukaan.

Sill' aikaa kun juhla juhlan jälkeen Tromsöössä pidettiin André'n tulon kunniaksi, puristelivat Kautokeinin miehet, vaimot ja lapset syleillen toisiaan, valittivat syntejensä, kehoittivat ja vannoiivat toisillensa ruveta kääntymystä ja parannusta tekemään.

Jo vuonna 1847 oli herätys ruotsalaisesta Karasuannosta hiipinyt Finmarkeniin, mutta nyt alkoi se levitä yhä laveampiin piireihin.

Lappalaiset tulivat vapatahtoisesti ja antoivat omistajilleen kaikki, mit' olivat lainanneet tai varastaneet. Omatunto heräsi synninunestaan, ja viina oltiin vähällä kokonaan ajaa maanpakoon.

* * * * *

"Jumalalle olkoon kiitos siitä Herran siunauksesta, joka Kautokeinin osaksi tullut on!" kirjoitti Andreas Thorsen pojallensa. "Varjelkoon toki Hän, armollinen Isä, ett'ei vaan lappalaisten fanttasiia pääsis tuossa herätyksessä sijaa saamaan; sillä silloin saa se ohjaamattoman luonteen, ja silloin muuttuu se kokonaan perkeleen asiaksi. Silloin on sen ohjaaminen vaikeampi kuin poron hillimättömän."

"Olisko mahdollista!" arveli André. "Olin ainoastaan viidentoista vuoden vanha jättäissäni heidät, siks en voi muistaa, onko tuo samilainen fantasiia todellakin niin ohjaamaton. Minun on käytävä sinne ja koeteltava, miten rikas tuo oikeastaan on. Tuop' olis komea koetus heidän luonnonlaatunsa niin ymmärtämiseksi kuin myöskin sen selittämiseksi."

"Karta, André!" pyys Olga. "Runoilija saattaa olla runoilija niin paljo kuin hän tahtoo, mutta sill' ei ole oikeutta tehdä kokeita kanssaihmistensä sieluissa."

"Kyllä, suo anteeks, siihen hänell' on oikeus silloin, kun hän luo jotakin kuolematonta. Sankarina uudess' eepoksessani (sankarirunossani) on lappalainen oleva, sentähden on minun tutkinnoita tehtävä. Et, ystäväni, kuitenkaan tarvitse peloilla olla. Sankarirunoni ensimmäinen osa tapahtuu Tromsöössä; täydyn sentähden, miel'alasta kiinni pitääkseni, pysähtyä tänne siks, kunnes se valmis on. Vasta joulun jälkeen matkaamme Kautokeinoon."

Olga kavahti seisolleen.

"Vasta joulun jälkeen! André, kuink' on sydäntä sulla tämmöiseen viivytykseen? Tuo vanha mies on varronnut poikaansa jo viistoista vuotta, ja kun poika tulee, voipi hän isälliseen syliin kiiruhtamatta olla julma kyllä viivytelläksensä kokonaisen puolivuotta vielä."

André yht'äkkiä käännähti.

"Olga Vasili, näyttääpä siltä kuin olisit vaivaloisimman työn tehdäkses ottanut, seuratakses minua elämän läpi, minun omanatuntonani."

"Niin, André! Tuota juuri tahdonkin. Minä tahdon olla sinun omatuntos, joka sinua aina väärintehtessäs muistuttaa."

"Ei tässä ole puhetta vääryydestä. Minä uhraan sydämeni runoilija-kutsumukselleni. Aatteen, joka minut Tromsönsalmelle päästessäni valtasi, täydyn minä ensin vapauttaa -- sit' ennen en matkustaa minä voi."

"Niin, sentähden että sinun runoilijakutsumukses on kultainen vasikka, jonka sinä olet nostanut Jumalan sijalle ja rukoilet sitä."

"Malta, malta, tämä menee ylöllisyyteen! Etkö sinä tiedä, että runoilijani innostus vaatii kaikkea muuta ennen maailmassa?"

"Ei tok' ennen kaikkia! ei tok' ennen kaikkia! Minä tiedän kaikista parahin, että runoilijan intoumuksella on vaatimus, saadaksensa etiketin ja seuraelämän velvollisuuksista poiketa, ja sinä tiedät parahin minun itseäs suojelevan Arguksen silmillä, ett'ei sinua häirittäisi; mutta kuitenkin löytyy korkeampi vaatimus, jost' et sinä voi vapautua, vaikkap' olisit ensimmäinen kuolevaisista. Siunatuks' ei tule se runon alttari, jolla pojan velvollisuus ja *sellainen* isän rakkaus uhrataan."

Kreivi Vasili oli kiintynyt joidenkuiden sanomalehtien lukemiseen, hän nousi seisoalleen.

Hän ei kärsinyt enempää, hän tuprutti tulta ja liekkiä läväytteli.

"Runoilijassa, madame, täytyy ethillisen vaatimuksen väistyä esteetillisen edestä!" huudahti hän raivostuneena, kouristi korviansa ja syöksyi ulos.

"André! André!" lausui Olga sydämensä kivussa. "Älä Esaun tavoin myö esikoisuuttas kryynivellistä!"

"Olga Vasili," ärjäsi André hammasta purren, "sinun elämäs tarkoitus on sekoittaa minun eloni viini koiruohoilla."

"Ei, puolisoni, ei! Tarkoitukseni on ainoastaan antaa oikeata viiniä väärennetyn sijasta. Oi, Jumalani! Todellisuus saaduttakoon sinut ja herättäköön sinut unelmistas! Sinun itsekkäisyydessäs asuu Nemesis (kostonhaltija)."

"Nemesist' en voi peljätä".

"Mutta Jumalata täytyy sinun peljätä!"

"Kyllä," sanoi kainuulaisvaimon poika, käännähti samalla ja meni.

* * * * *

"Hänen täytyy taipua, André," virkkoi kreivi Vasili, kun he kohtasivat toisensa ruokasalissa. "Äidin oikut taas

elävät hänessä; minä olen hänen kanssaan riidassa uudelleen, ja minä sanon sinulle, André, minä tahdon nähdä tämän taistelun loppuun taisteltuna niinkuin toinenkin taisteltiin."

"Kuinka?" kysäs André.

"Hänen täytyy taivuttautua," vastasi kreivi. "Hän tuli kesytetyksi, vapaalla tahdolla luopui hän vaatimuksistaan ja vastaan otti minun rakkauteni, aivan armona. Vaimostani tuli elävä esimerkki, joka osoitti, miten nöyryys tekee onnelliseksi. Ei ole soveliasta pakoittaa miestä tekemään moraalisia tililaskuja vaimollensa. Voilà tout (kah kaikkea)!"

André naurahteli. Jälleen yks noita synkeitä säihkeitä hänen mustilla kasvoillansa.

Hän heittihe soffalle ja nosti käsivartensa päänsä päälle.

"Olga Vasili, sinun on niin hurmauntuneeksi tultava, että sinä unhoitat omantuntos ja järkes rakkauden voiman vaikutuksesta!" huudahti hän. "Mutta tämä nyt vielä on minun salaisuuteni, ja sillä tulen minä kerran aivan aavistamattas ihastuttamaan sinua."

Hän nous ylös ja tuimin askelin asteli edes takaisin huoneessa, ikäänkuin leijona rautahäkissänsä.

"Siks kunnes aika joutuu, jolloin rakastat minua siten, miten minä rakastan sinua -- kaikesta sydäimestäs, siks kunnes uskaltaisit uhrata ijankaikkisen autuutes rakkauden riemulle, siks -- vihaan sinua!"

Hän pakottaui pukeimaan, mennäksensä sinne seuraan, jonne hän kutsun oli saanut, mutta tuo "sisäinen tuomari" hänt' ei vaan jättänyt rauhaan.

* * * * *

Kesä kului ja talvi tuli. Juhlailut ja juhlamielet kestivät vielä, miten André'n nautintovoimatkin tämän synnyttämät. Tromsö ei vielä ollut kyllästynyt André'sen, eikä André'kaan ollut kyllästynyt Tromsööhön.

Hän vaivahti tyyneen, tyytymys olemaan, oikein puhtaasen samilaiseen huolettomuuteen. Tuo "sisäinen tuomari" nukahti, ja jos, jota tahdomme epäillä, hänen omatuntonsa häntä silloin tällöin tölmiskeli, niin tuli tämä epäsuotuinen muistuttaja täydellisesti äänettömäksi saatetuksi hänen isänsä kirjeellä, jonka loppu kuului näin:

"Rakas André! Sinä tiedät, kuinka isäs odotti sinua ja sitä päivää, jona hän sais sinut jälleen nähdä. Eikös tott' ole, lapseni, ett' ethän konsaan ole epäillyt vanhan isäs ikävöimystä? Mutta minä kuitenkin tyydyttäin siihen, mik' on isänsä korkeampi, minä nimittäin tarkoitan sinun elämäs kutsumusta; minä tulen lukemaan päivät ja odotan kärsivällisesti, siks kunnes asian haarat sallivat sun saapua tänne. Isäs ei ole ymmärtämätön, André, eikä hänellä ole mitään vaatimuksiakaan, jotk' eivät hänelle kuulu. Jää Jumalan nimessä sinne, miss' olet siks kunnes valmis olet, äläkä kiiruhda, sillä se saattais olla vahingoksi sinun suurelle työilles."

Itsekkäisyydell' on tavallisesti vahva nahka, jok' ei tunne toisten puutteita, samoin kuin se ei myöskään jaksaa arvata kallisarvoista sympatheettistä (myötätuntoista) kykyä, "voida rivien välistä lukea".

"Siinäpä näetsä!" sanoi hän vaimollensa. "Isäni ei toki täydelleen ollut niin vaativainen ja ymmärtämätön kuin sinä luulit."

"Ei, minä näen sen," vastas Olga, kääntäen itsensä pois päin, lopettaaksensa pukemisensa. Hänen kasvonsa olivat surumieliset, surumielisyydess' oli katkeruutta ja myöskin hieman ylenkatsetta, mutta hän kätki sen nostaissaan kätensä hiuksiansa järjestääksensä.

"Tuo suuri työ" kävi reippaasti eteenpäin, ja aina sen mukaan kuin tuo työ edistyi, joutui isän kuva syrjemmälle ja syrjemmälle, niin, runon loitsivassa valossa joutui se viimein vallan unheeseen. Tuo harvinaisen miellyttävä ja ihastuttava haamu, jonka hän jo aikaisimmasta lapsuudestaan alkain oli tuolle tuntemattomalle äidillensä laatinut, oli nyt tässä hänen uudessa eepoksessaan luotava lihaksi ja vereksi.

Mutta samalla kun hän vaipui tähän luontohon, jonka hän tuon äidin oli arvannut omanneen, luontoon, jok' oli hänen omansa kaltainen, lankesi sangen tumma varjo isän kuvalle.

Hänen oma lapsuutensa leikitsi hänen edessään. Ei hän muistanut isänsä rakkautta, ainoastaan kodin ahtaan piirin vaan, sen suljetun ilman ja oman ikävänsä.

Äiti lienee aikoinansa samaa elämää viettänyt, hän lienee tuntenut samaa ikävää, ja hän pojan fanttasiassa muodostui väkeväksi, voimaisaksi kotkaksi, joka tahtoi lentää ulos vapauteen ja nousta korkeuteen, samalla kun isä oli linnunvangitsija, joka piti nauhasta ja häntä veti maata kohden.

Eräs tunne, vastenmielisyyden kaltainen, kohosi vähitellen runoilijan mielessä tuota vanhaa miestä vastaan, jok' odotti, luki päivät, tunnit ja yhtä haavaa nuhteli itseänsä kärsimättömyydestänsä. Niin kauan kun André eli innostuksen hurmauksessa, oli lappalainen elementti (alje) voittavana ja rakkaudellinen vallitsevana.

André kurttisieraili Louise Walteria yhä edelleen, mutta kun Olga oli päättänyt olla olevinansa täydellisesti tietämättä koko asiasta ja sentähden aina loi silmänsä alaspäin välttääksensä enempää näkemästä kuin mitä tarpeellist' oli, ei hän aavistanutkaan, kuinka pitkälle tuo oli mennyt. Eräs satunnainen lausuma herätti hänet kuitenkin tuosta välipitämättömyydestä.

Tuo sattui eräänä iltana, jolloin yks noista tavallisista viikkokonserteista, jotka koko talven ajan antoivat Troms'öön seuraelämälle juhlallisluonteensa, pidettiin tilaisuutta varten määrätystä huoneuksessa.

Sali oli kauniisti valaistu, ja naisten puvut olivat säännellyt uusimman pariisilaisuuden mukaan, mutt' Olga kuitenkin voitti palkinnon näistä kaikista. Tuo valkoinen kaschmiiripuku, joutsenen untuvalla reunustettu, edullisesti osoitti nuo hienot haahmoviivat hänen kuvaimessaan ja kasvoissaan.

"Madame on sangen onnistunut!" kuiskasi kreivi Vasili ja katseli pihtisilmäintensä läpi tyttärensä. "Ryhti on oivallinen."

André puras huultansa, käännähti päätänsä ja heitti Olgaan silmäyksen, joka näytti tahtovan nielaista Olgaan koko olennon.

Sittenkun ensimmäiset musiikkinumerot olivat suoritettut, nous hän tällä välin ylös ja asetti Louise Walterin viereen istumaan.

Kaikkein silmät olivat nyt yhtä haavaa tähdätyt sille penkille, jossa nämä istuivat. Tahallansa oli Olga sinnepäin katsomatta, mutt' yht'äkkiä heräs hän tajuntoon kuullessaan paria sananvaihtoa, jotka hänen takanansa kuiskaamalla kuiskattiin.

"Ot' hiis, näetkös, mitkä palavat silmänluonnit hän tuon tuostakin Louise Walteriin iskee?"

"En. Minä näen, että hän kurttisieraa häntä himoitsevasti, mutta niitä hupaisia erityisyyksiä en ole huomiooni ottanut."

"Niinpä katso niitä nyt sitten! Ne polttavat kuni saatana itse olis nuo sytyttänyt. Hitto soikoon, poika! Jospa joku meistä muista kuolevaisist' olis ollut tuo, ken noin huomattavasti olis uskaltanut asettaida kansan juttelusta huolimattomaan tilaan, niin totta mar olisimme saaneet kuritusta kärsiä, toverini!"

"Ja se oliskin oikeuden mukaista! Synti vaan, että tuo nuori tyttö on vanhuksiton; hän puuttuu suojaa sieppaajasissejä ja maantie-rosvoja vastaan. Hän on varomaton, hänestä puhutaan jo enemmänkin kuin nuoren tytön maine sietää. Likapilkkua lumella --."

"Aivan, niin on puhdasmaineisuus mennyt kaiken maailman tietä."

Olga punehtui ja hänen sydämensä lyöskeli kiivaasti. Hänestä tuntui ikäänkuin jok' ainoa salissa huomais hänen punehtumisensa.

Kuitenkin täytyi hänen tämä kiusaus kestää. Hän istui liikkumatta. Liekit lieskuivat hänen silmänsä edessä, musiikin säveleet kohisivat hänen sormiensa ohi, yks sävelkappale alkoi toinen loppui ja tämän kaiken kestäessä hän ties, että kaikkein silmät olivat tähdätyt määrättyyn paikkaan, ja että hän oli ainoa, jok' ei rohjennut silmätä sinne.

"Tuota neittä täytyy varoittaa!" ajatteli hän. "Häntä täytyy varoittaa, mutta, Jumalani -- miten?"

Kun naiset olivat etuhuoneeseen päällysvaatteitansa ottamaan kokountuneet, päätti Olga empimättä käyttää tätä tilaisuutta.

Käydessään tuon nuoren neiden sivutse, sanoi Olga hänelle hätäisesti ja niin kuiskaamalla, ett'ei sitä muut kuin asianomainen kuulleet.

"Varo itseäs, lapsi! Teistä puhutaan. Runoilijat leikitsevät fantasiian kanssa ikäänkuin lapset leikkivät pallojen kanssa."

Hätäisen hurmauksen ruso levittihe Louise Walterin kasvoille. "Oliko tuo totta otettu niin vakavalta kannalta, että siitä *puhuttiin*?"

Tuon nuoren tytön mairiteltu turhamaisuus vietti tänä konsert'iltana loistavimman voittoriemunsa: "runoilijan rouva oli tullut mustasukkaiseksi -- hänehen!"

Kun Olga oli päässyt huoneesensa, viskasi hän päällysvaateen yltänsä ikään kuin se olis tukahduttanut häntä, seisahti keskelle laattiaa ja puristi kätensä kovasti vastatusten.

"Hänen tähtensä täytyy minun se tehdä," ajatteli hän, "hänen tähtensä on minun velvollisuuteni -- alentautua, ja puhua Andrélle tästä -- tästä kurttisieruusta!"

Hän kuuli André'n askeleet ulkona käytävällä; sydän sykki tuimasti, mutta hän ei liikahtanut paikaltaan.

André astui sisään ja sulki oven.

"André," virkkoi Olga niin tyynesti kuin suinkin mahdollista ja päätänsä kääntämättä, "sinä -- osoitat tuolle nuorelle Louise Walterille jotakin -- jotakin tavatonta suosita."

André'n silmät säihkyivät, ne kipenöitsivät. Yht'äkkiä hän syöks esille ja taivuttihe Olga vasten kireästi jännitettynä.

"Niin, oletko sinä sen nähnyt?" tiuskasi hän.

"Kyllä, ja olen minä sen kuullutkin."

"No missä?"

"Tän'iltana -- konsertissa."

"Ja mitä sanot siitä?"

"En mitään --"

"Et mitään!"

"En. Minä en sano mitään muuta kuin -- tulee sääli tuota nuorta tyttöä. Minä en sano muuta, André --."

"Et -- sinä et -- sano mitään muuta!"

Olga pusersi kätönsä mykkyrään. Hänen miehensä ei nähnyt, että ne suonenvedon tapaisesti tärisivät.

"Minä en ole mustasukkainen."

"Et, Jumala tuon tiennee, sinä et ole mustasukkainen!"

"Mutta sinä saatat pilata hänen maineensa, André."

André päästi pilkanaurun. "Sinä pikkurainen, avuisa laupeuden sisar! Minä vakuutan sinua, että sinä turvallisesti saatat tyynnyttää yön hellän omantuntos. Vaikka runoilija, ylistetty suuruus, kurttisieraa häntä, on niin kaukana hänen vahingoittamisestaan, että se pikemmin koroittaa häntä toisten silmissä. Juuri se, että taideniekan silmät valitsevat hänen kasvonsa katseltavaksensa, täytynee tulla kunniaksi hänelle."

"Kunniaksi!" sanoi Olga. "Kunniaksi se, jok' on pilkka ja häpeä!"

"Tuon pilkan kantaa hän varmaan ilolla, madame! Mä annan hänelle lahjan, jot' ei hän unhoita koko ikänensä, vaan tallettaa sen pyhään jäännöstensä joukossa kallehinna muistonansa. En minä suinkaan te'e hänelle mitään pahaa, hyvää vaan."

"André," uudisti Olga toistamiseen, "varo Nemesistä (kostonhaltijatarta). Tämä sydämetön, harkittu 'flirtatiooni' (leikintä) on kissan leikkiä hiiren kanssa. Tuo silloin olis parempi, jos todellakin olisit rakastunut."

"Ja jos niin olis?"

"Jos niin olis!"

André kohautti olkapäitään ja syöks ylös.

"Jos niin olis!" äännähti Olga lyöden kätensä kasvoillensa. Kauhu, joka hänet nyt äkkiä valloitti, oli ennen tuntematon, aavistamaton. "Onko todellakin rakkautta kaikissa näissä kurttiiseissa? Mahtaisko hän -- ei! ei! ei! Oi, Jumalani, hän rakastaa ainoastaan minua, ainoastaan minua! Tuo, tuo on hänen fantasiinsa vaan, mutt' ei hänen sydämensä!"

---

11. LUKU.

Aurinko jätti pohjoisnavan, viimeinen höyryalus läksi sattumalta samana päivänä etelään päin.

Isänsä kreivi Vasilin seurassa kävi Olga ylös saarelle sanoaksensa jäähyväiset niin auringolle kuin höyryaluksellekin, tuolle suorastaan muuhun maailmaan yhdistäjälle.

He kiiruhtivat saaren korkeimmalle paikalle, josta he kauemmaksi saattoivat silmin seurata matkaajia, ja tähystivät etäälle salmen yli.

Keveät hölkkä-aallot kirmaisivat ja tanssivat höyryaluksen vetämällä juovehella. Miks eivät voineet hillitä ratasta, joka niin armottomasti riens eteenpäin?

Aurinko lähenihe yhä enemmän ja enemmän tunturin harjamaa.

Höyryalus hieppuvine savuineensa ja lieppuvine lippuinensa liuskeli kau'emmaks ja kau'emmaks -- valoa, aurinkoa ja -- eloa kohden!

Auringon hehkuva silmä koski jo tunturin harjamaan.

Olga seisoi hengähtämättä, eteenpäin nojauntuneena. Oi, jospa hän vaan vois saada kiinni tuon hehkuvan tuliterän ja pysyttää sen luonansa!

Höyryalus lasi kanuunan laukauksen. Tomu pölähti yli salmen lähdon merkkinä. Tromsöösalmen kalalokki-parvet pyrähtivät ilmaan kirkuen ja parkuen. Auringon silmä katseli alakuloisena Finmarkenin ylitse.

Laukaus vieläkin! -- Ja samassa hetkessä laskeus aurinko.

Kuolon hiljaisuus. Melkeinpä kalalokitkin hiljenivät. Ainoastaan kanuunan paukaukset vielä viereskelivät, vakaisa kaiku kuului yhä.

Ei kukahan liikkunut tuoll' ylähällä saaren korkeimmalla paikalla. Joko tajuten tai tajuamatta tunsivat he, että jumalais-olemus oli heiltä nyt hyvästinsä ottanut. Silloin tuli André paljain päin kiiruhtaen tielle päin. Hänellä oli hattunsa kädessään ja hänen käyntinsä oli poikkelehiava ja kiiruinen ikäänkuin jos joku olis häntä takaa ajanut.

Vaimonsa kohdattua oli hänen hengityksensä hätäinen ja lyhyläntä; Olga saattoi kyllä huomata, että hänen sydämensä löi kiihkeästi. André'n kasvot olivat tuhkanharmaat, ja hänen silmänsä levottomasti mulkoilivat sinne tänne.

Nimeättömällä kauhulla katseli Olga häntä. Tämmöisinä hetkinä muuttui André aina niin ihmeellisen kylmäksi ja vieraaksi hänelle. Olikohan jotain mielisairautta hänen veressään?

André pisti hatun päähänsä, mutt' otti sen kiiruusti pois jälleen, ikäänkuin hänen aivonsa olisivat tules' olleet.

"Mitä merkitsee tämä?" kysäs Olga kauhistuneena.

"Täm' on minun salaisuuteni," vastas André.

Jokunen valon loiste heijaili hiljaisena vavistuksena, heijastuksena tuolla kaukana veden pinnalla; se kalpeni kapenemistaan ja -- katosi.

Raskas kuni plyijy, harmaa miten ikukallio, yhdeksän viikon pituinen hämärä levittäytyi Finmarkenin ylitse.

Äänettöminä käännettiin ja kukin kävi kotihin omaansa luo.

André kuitenkin pian otti norjalaisen itsevallinnon, joka sielunsa ja hulluutensa rautapaitahan kätkee, ja tämän lävitse on muiden vaikea tunkeutua. Niinkuin kilpikonna vetäysi hän kuorehensa ja -- kätkeys.

Hän oli nyt muuttunut ennalleen, puheli iloisesti ja reippaasti.

Olga silmäili hänen Janus-kasvojansa.[9] Minkä puolen käänsi hän nyt heille? Ja minne oli toinen puoli joutunut?

Mutta sydämessänsä salas André tunteen siitä, että viimeinen höyryaluksen kanuunan laukaus oli merkinä Ultima Thulen pahoille hengille.

Näiden tapana oli yllyttää häntä, kun aurinkoinen pois kulki.

Sillä tuon pitkän talv'yön tultua perimpään Pohjolaan, pääsevät pahat henget irralleen.

---

12. LUKU.

Karasuannosta olivat "koirat lähetetyt Kautokeinoon meteliä pitämään".[10] Kolme lappalaista, kolme kainulaista ja eräs vaimo, yhteensä seitsemän henkeä, tulivat kuni "Herran enkelit" taivaasta kuvailemaan ja maalaamaan helvetin tulsia tuskia.

Lappalaiset kutsuttiin ripitettäväksi, ja julkinen jumalan tuomio langetettiin.

"Kuinka monta lasta (= syntiä) sinull' on?" kysyi tuomari.

"Viis," vastasi syytetty.

"Mitkä niiden nimet ovat?"

"Tanssi, juopumus, kortti- ja lautapeli, minä pidän joka sunnuntai hetalevyötä vyötäisilläni."

"Tapa nämä lapses, hylkää nämä syntis kahdeksan päivän kuluessa; tule sitten jälleen, jotta sinut punnitaan. Voi sinua silloin, jos sinut liian köykäiseksi löydetään!"

Kahdeksan päivän kuluttua täytyi syntisen taas tulla tuomioistuimen eteen.

"Oletkos tappanut lapses?" kysyi tuomari tuossa salaisess' oikeudessa.

"Olen," vastasi lappalainen.

"Milloinka?"

"Toissapäivänä kello ykstoista."

"Näitkös sielus ja ruumiis kärventyvän helvetin hulmuavissa liekeissä?"

"Näin."

"Näitkö Kristuksen tulevan vapauttamaan sieluas ja ruumistas?"

"Näin."

"Saattoiko Hän ruumiis ja sielus taivaasen?"

"Saattoi. Minä huomasin Herran enkelin, jok' astui alas ja liikutti Bethesdan vettä."

"Sitt' olet sä toissa päivänä kello yhdentoist' aikaan saanut hengen. Mene kaikkeen maailmaan ja saarnaa kadotusta kaikille kääntymättömille ja katumattomille."

Mihin Herra Jumala asettaa temppelinsä, siihen perkele usein rakentaa kappelinsa sen rinnalle. Pyhän askelissa toisinaan hiipii pahus.

Ihmissydänten pyhimpäin ja salatuimpainkin tunteiden tuli nyt ilmestyksiss' ilmoittautua.

Murheen hahmona oli ulvonta ja äkijäminen, ilon Jumalassa sitä vastoin ilmaisi nauru, tanssi, keikkuminen ja juoksenteleminen. Uupumus ja suonenvetoiset väristykset pidettiin silminnähävinä "hengen liikkeiden" tunnusmerkkeinä.

Mielen murtumisen merkiksi oli vyötähis-hetalevyö pannaan julistettava ja vaimojen myssyin sarvekkeet piti tasaisiksi litistettämän; sillä noiss' ontoissa sarven muotoisissa puupalasiss' istua kökötti itse -- perkele.

Samoin kuin kreivi Vasili, sanoi lappalainenkin: "kaikki riippuu muodosta!"

"Osoitas minulle Rievdadusmerkkis (kielimurteesi)! Oma suus on sinut tuomitseva!"

Julkisen Herranehtoisella käynnin ohessa, joka siihen aikaan Kautokeinon kirkossa pidettiin, valloitti hurmaus nuo herkästi liikutuksiin tulevat lappalaiset ja tämä muutamissa minuuteissa koho' semmoiseksi innostukseksi pyhän pöydän sakramentista, että "hengellisestä viinistä" ilon juoneet syöksähtelivät toistensa sylihin ja riehuisasti riemuten tanssivat juuri kuin päihtyneet Bachuksen pojat alttarin edessä.

Koko seurakunta nousi seisoalleen. Etäimmällä istuvat kipusivat penkeille ja katselivat toisten päiden yli.

Kauhistus kuvautui useimpain kasvoilla. Muutamat saivat suonenvedon ja pyörörytksen, toiset kiiruhtivat kirkost' ulos.

Lamik Rikkut katseli kauan tuota meteliä. Fanttasiia kuohui hänessä, ja hän mietti Raamattua yöt päivät päähytysten. Hirmuinen hurjuus hehkui lappalaisten aivoissa, Viimein leimahti tuli, ja Lamik Rikkutin, miten hänen kanssaveljensäkin, sai henki valtahansa.

Oli kylmä, tähtikirkas jouluyö. Valkea Lamik Rikkutin majass' oli melkein sammunut, kun Seimke heräs siitä' että hänen miehensä seisoi nojautuen hänen ylitsensä. Kiljuvan hiiloksen paiste panihe hänen poskilleen.

"Hyvästi, sinä synnin vaimo!" sanoi hän. "Nyt menen minä ulos työhön Herrani viinamäkeen."

"Lamik! Lamik!" huudahti Seimke, "aiotko jättää minut?"

"Herra sanoo," vastasi Rikkut, "joka rakastaa isää, äitiä, vaimoa, sisarta tai veljeä enemmän kuin minua, ei ole minulle sovelias.' Tän' yönä on Hän ilmestynyt minulle, miten Pietarille Genesaretin järven rannalla ja sanonut: seuraa minua, täst' edes saat sinä ihmisiä."

Ja Lamik Rikkut otti sukset ja kiiruhti pois maamajaltaan.

Seimke kapsahti ylös. Hän syöks ulos yöhön ja huuteli: "Lamik! Lamik!"

Mutt' ainoastaan hänen lohdutuksettoman äänensä kaiku hihui hänelle vastaan, eikä hän mitään vastausta saanut.

Ja epäilyksen hetkenä kääntyi tämä kristitty lappalainen sen äidillisyyden ja armahtamisen suojaan, jonka

lappalais-pakana löytää Mader-akka'lta, samoin kuin katolilainen neitsy Martalta.

Ylös nostetuin käsin kiiruhti Seimke yli laaksojen ja tasankojen ja huuteli: "Mader-akka! Mader-akka!"

Joulutähdet kiiluivat Kautokeinin tunturien päällä. Enkelit lauloivat: "kunnia olkoon Jumalan korkeudessa, maassa rauha, ihmisille hyvä tahto!"

Mutta tämä joulu näytti pikemmin siltä, kuin perkeleen sotajoukot olisivat vetäinneet esille Finmarkenin tundralle helvetin tulta virittelemään.

Suru sydämessä oli Andreas Thorsen lukenut jouluevankeliuminsa ja käynyt levolle. Tuo nykyinen hiljaisuus ei ennustanut mitään hyvää; se oli ainoastaan myrskyn edelläkävijä.

Kun tuo vanha mies, miten aina tavallista, oli uskonut vaimonsa, poikansa, itsensä ja kaikki ihmiset Herran Jesuksen huostaan, nukahti hän; mutta hänen maatessansa leveni huuto kulovalkean lailla Kautokeinossa, että nyt oli helluntaijuhla toistamiseen tapahtuva maan päällä.

Lappalais-maamajat olivat tyhjinä. Lamik Rikkutin johtamina olivat samilaiset samonneet tunturille ja siellä näkivät he kaikki tuliset kielet alas tulevan taivaasta ja palavan heidän kunkin päänsä päällä. "Herran valitut" lankesivat hurmautuneina polvillensa lumeen.

Kello oli kaks, kun Thorsen heräsi kovast' ovelle kolkuttamisesta.

"Nouse ylös, kanttori!" huudahti ääni. "Onko sull' öljyä lampussas? Herra on läsnä!"

Thorsen kapsahti ylös sängystään, viskas vaatteet yllensä, sytytti kynttilän ja avas oven. Lamik Rikkut ja useita lappalaisia seisoi suksillansa oven edessä.

Nämä olivat repineet myssyt päästänsä ja taivahan tähdet valaisivat heidän ylönn kiihtyneitä kasvojansa.

"Tule ulos!" äännähti Rikkut. "Minä olen herättänyt sinut synninunestas puhumaan sielulles. Poikas tähden, jok' on sielunheimolaiseni, tahdon vapahtaa sinut. Tuomion basuuna soi, Herra on ovesa ja kolkuttaa. Pueta itses Kristuksen vanhurskauden pukuun, ennenkun se sinulle myöhäist' on."

Juuri tänä hetkenä kuului sydäntä särkevä valitushuuto. Mustine, alas olkapäille liehuvine hiuksinensa ja hömmämekko edest' ylös vedettynä syöksi Seimke joukkoon.

Seimke tunsu taas oitis miehensä, hän laskehe kohta miestänsä polvista halaillemaan.

"Lamik!" äänsi hän, "tule takaisin kotihis!" Lappalainen potkasi pois vaimonsa hurmatussa hehkussansa.

"Kristus sanoo: 'Eriä minusta saatana!'" tiuskas hän. "Ja Hänen sanansa voimalla olen minä oikeutettu nimittämään sinua saatanaksi."

Thorsen otti Seimkeä kätehen ja työnnälsi häntä syrjähän.

"Mene pois täältä," sanoi hän vakaisella arvollisuudella, "mene pois täältä, lapsi! Viini on teidät juovuttanut. Menkää pois ja maatakat itsenne selviksi Jumalan nimessä. Sinua, Lamik Rikkut, kiitän hyvästä tahdostas."

"Kiitä isäns perkelettä;" huusivat lappalaiset pois rientäessään. "Jumalan lapset eivät taida vastaanottaa kirotn kiitollisuutta. Me pyyhkiämme tomun jaloistamme."

Thorsen kumartui Seimkehen, joka epätoivoisena lepäsi kyyristyneenä lumessa.

"Mene kotiin, Seimke," sanoi hän lempeästi, "mene kotiin ja odota miestä Jesuksen nimessä."

Seimke nous ylös, ja nähtyänsä rakkahat silmät, jotka hänehen katsoivat, kääntyi hän tottelevaisesti ja meni kotiin.

"Herra Jumala, Isä! -- Katso laupeudessa meihin ja ole meille kaikille armollinen," rukoili ukko Thorsen, kun hän jälleen sulki oven ja meni levolle.

Ja samalla kun lappalaisten "helluntaikaste" täytti jouluyön hoiluulla ja kirkunalla, istui Seimke maamajassaan tuikkivan tulosen ääressä ja odotti miestänsä Jesuksen nimessä. Pienten jouluenkeliä liekissä tanssiessa, nukkui pienokainen, vastasyntynyt Vaidi lämpöiseksi sisustetussa komsissaan.

Kuitenkin tuskin oli Lamik Rikkut sekoittanut itsensä tuohon uskonnolliseen liikkeeseen, ennenkun hän valistuksensa ja lahjainsa tähden tuli sen johtajaksi. Mutta samalla kertaa kun hänen ruumiillinen persoonansa vankistui, tuli hänen hengellinen luontonsa siihen suostumaan ja puhalsi hänehen raivoisan, pöyhkeän sielun.

Lamik Rikkutin herätys on samalla jonkunlainen runollisuus, jonka innostuksen hän itse luonnollisesti uskoi olevan Pyhäältä Hengeltä.

Nyt Jumalan lasten ei pitänyt tarvita ei kastetta, ei sakramenteja eikä P. Raamattua; sillä "liikettensä" ja "havahdustensa" avulla saivat he suoraan Jumalan vieraisille luoksensa ja näin tulivat he saatetuiks ilmestyksest' ilmestykseen.

"Henki! henki!" tuli siksi päästösanaksi, joka kajahteli tunturista tunturiin.

Nöyryys ja itsenkieltäminen olivat "olleita ja menneitä" asioita. Itsepintaisuus, uhmeus, omahyöty, viha ja lihalliset huvitukset seurasivat ylpeydenperkeleen askelissa, ja kunnianhimon kuume heräsi lappalaisten veressä. Hirmuinen kilpajuoksu ja taistelu siitä, ken on suurin Jumalan valtakunnassa, alkoi taudinoireena levittäidä ylt' yli koko Kautokeinin.

Kun lappalaiset olivat vuossatoja olleet Jumalan Sanan saannista suljetut, niin muuttuivat he nyt sen saatuansa lapsiksi, jotka tulen kanssa leikkittelivät. Nuo uudet kirjat olivat nyt vielä heille liiaksi väkevää ravintoa; he eivät voineet sitä sulattaa.

Vaikka Lamik Rikkut selitti P. Raamatun olevan ylikuohuva lähde, kiskoi hän kuitenkin omituisen terävätaitoisesti yhden Raamatun paikan eli lauseen toisensa jälkeen oikeasta yhteydestänsä ja sommitteli sitten tästä omavaltaisesti rikki revitystä sanasta järjestelmän eli systeemin, jonka järjestys ja ajatusopillinen eli loogillinen johdonmukaisuus eli konseqvenssi ilmoitti filosoofisesti ja matemaattisesti tahountunutta aivoa.

Turhaan koki Andreas Thorsen salvata sitä virtaa, joka niin pian oli puhkaissut penkereensä, nyt tulvehti ja huuhteli kaikkia. Lumiaavikon kuolonhiljainen autioisuus vaatii lappalaisen korvan kuuntelemaan jotakin ja kun useimmiten nuo luonnonäänet vaikkenevat, luopi hän itse itsestensä nuo salauksekkait ja yliluonnolliset.

Ja -- kun kerran lappalaisen kuvitusvoima tulee kiihoitetuksi ja säikäytetyksi, saattaa hän fanttisieraila itsensä kuolijaksi. Thorsenin petollinen aavistus oli toteutunut. Fanttasiia oli pistäinnyt heräysliikkeeseen ja alkoi toimitella pimeyden töitä.

Seimke ja hänen isänsä, Jakob Tudekas, olivat ainoat, joit' ei raivo ollut käsittänyt; he uskollisesti liittäivät kanttoriin.

Thorsenin lohduttamana ja kehoittamana oli Seimke nyt tyyntynyt ja odotteli, lohdutukseksenaan lapsellisessa uskossaan sitä hetkeä, jolloinka Lamik väsyis ja itsestänsä tulis kotiinsa takaisin.

Ja niin olivat nuo pyöreät lappalaismaamajat siellä vieretysten, samalla kun leimuava rompsi roihuutti punertavaa paistettansa ulos talvi yöhön. Lappalaiset pitivät paljo pyöreästä muodosta; aurinko on pyöreä ja lappalaiset rakastavat aurinkoa.

---

13. LUKU.

"Sä arvelet niinmuodoin, ett'ei täällä tule mitään sielun ravintoa."

"En, sit' en tarkoita."

"Mitä tarkoitat sitten, rakas lukkari?"

"No sitä, ell'ette, jonkun vanhan ystävän kanssa tahdo tulla yhdessä rukoilemaan, niin voittehan sen sitten jättää."

"Mutta sittenhän ei täällä mitään sielun ravintoa tule."

"Kyllä, kyllä, sitä tok' tulee."

"No, mutt' annatteko sitä silloinkin, kun ei ketään saavu sitä saamaan?"

"Onpa kuitenkin yksi sanonut tahtovansa tulla."

"Ja tämän ainoan tähden aiot sinä todellakin pitää kokonaisen sielujen ravitsemissaarnan."

"Aivan, niin aion minä."

Lappalaiset pärähtivät hillimättömään nauruun.

"Kuka on sitte tämä ainoa, lukkari?"

Andreas Thorsen nous ylös.

"Ibmel -- Jumala," sanoi hän juhlallisesti.

Pelästyneinä kunnioituksesta paljastivat lappalaiset päänsä ja tekivät äänettömän kumarruksen.

Silmänräpäyksen hiljaisuuden käytti Thorsen hyväksensä ja alkoi rukouksen, mutta tuskin oli hän lopettanut, ennenkun hiljaisuus jo katosi, ja ääni kuului keskeltä seurakuntaa.

"Uskotko, lukkari, puhuvas hengessä sen, mitä nyt puhut meille ihmisille?"

"Uskon," vastasi Thorsen, antamatta itseänsä häiritä, "minä uskon sen, sentähden ett'en koskaan puhu mitään, muuta kuin mitä pyhä Raamattu selvillä sanoilla on lausunut."

"Se on valhetta," huusivat lappalaiset, "sillä jos hengest' olisit, miten me hengest' olemme, niin et sinä, joka sanot opettaja olevas, antais kenenkään pitää rauhaa eikä eloa, joll'ei hän hengest' olis, miten sinä ja me."

Hän tuskin oli puheensa lopettanut, kun eräs vanha vaiivanen vaimo leukkaleukoinensa, paljain päin ja harmaat hiukset vanutteisina riippuen alas hartioille, syöksi sisään.

"Samilaiset! Samilaiset!" ulvahti Saara Hurri hiuksiansa sipaisten, "Kristus on ilmestynyt minulle. Seisoen loistavalla pilvellä uskoi Hän minulle tuomarivallan, ja Pietarin avaimet. Minä tulen herättämään kuolleet profeetat. Ja Herra sanoi: 'Johdata tänne minun viholliseni, jotk' eivät tahdo, että minä hallitsen heitä, ja tapa heidät minun silmäini edessä!'"

"Rakkahimpani," sanoi Thorsen, "älkäätkö uskoko jokaista henkeä, mutta koetelkaatte henget, ovatko ne Jumalasta! Sillä monta väärää profeettaa on maailmaan tullut."

Saara Hurri navahutti nyrkkinsä pöytään ja viskasi Raamatun laattialle.

"Lukkari!" äyhkäsi hän. "Minä kiroan sinut, sinä olet Jumalan vihollinen!"

"Tuo vaimo on profeetta!" riehuvina huusivat lappalaiset, "kuulkaa, kuulkaa, mitä hän vielä sanoo!"

"Kahlehtikaatte hänet!" sanoi Saara Hurri ja osoitti Thorsenia. "Sitokaa hänet ja tappakaa hänet; sillä hän julistaa väärää oppia!"

Ja nuo lempeämieliset lappalaiset tulivat julmiksi uskonvimmassaan, ja tämä heidän julmuutensa käänsiin hillitsemättömimmällä raivolla kanttoria vastaan, jota he aikoinansa kaikk' olivat rakastaneet.

"Sinä olet vaakalla punnittu ja köykäiseksi havaittu!" hälisivät he, ja -- yhtenä miehenä kääntyivät he häntä vastaan ja mielivät törmätä hänen päällensä.

Kyynel silmin katseli Thorsen heitä ja virkkoi: "Isä, anna heille anteeks, sillä he eivät tiedä, mitä tekevät."

Ja tuo hillimätön lauma kääntyi takaisin, ei kukaan uskaltanut laskea kättänsä hänen päällensä.

Tuo vanha mies seisoi nyt koskemattomaksi julistettuna joukossa, ikäänkuin hänt' olis näkyväin enkelien sotajoukko piirittänyt.

Kaikki kävivät ulos toinen toisensa jäljestä, ja kun huone oli tyhjänä, lähti Thorsen pois ja sulki etuhuoneen ovea.

Tämäkin oli juhlallisuutta; sillä tuskin olivat lappalaiset ulos pakkaseen päässeet, ennenkun joku selittämätön voima, joka heit' oli ohjissa pitänyt, oli murtunut.

Uhkauksia ja juuri kuin kesyttömäin eläinten ulvontaa kuului huoneen ympäri ja he hyökäilivät vasten ovea. Mutta vahva rautakanki kesti heidän hyökkäyksensä.

Thorsen sammutti valkean.

"Jumalan nimessä!" sanoi hän sitä pöydälle laskiessaan.

Kirousten sade lankesi vielä hänen päällensä näiden hurjain ihmisten suusta, huolimatta siitä, että Thorsen oli heit' opettanut, auttanut ja lohduttanut.

"Tämä on liiallista, Herra," sanoi hän, "tämä on liiallista!"

Sammuttaissansa kynttilää, tuntui Thorsenista ikäänkuin kylmää vettä olis hänen suonihinsa suihkutettu.

Lappalaiset viskasivat vieläkin yhden kiven ovehen, vaan sitten vetäysivät pois.

Ulisten ja räyhäten yön pimeydessä lappelivat suksillansa peurakylästä peurakylään, karkasivat maamajoihin, vetivät lapset ja vaimot ulos lumeen ja ruoskivat heitä siksi, kunnes he uskoivat heidän Jumalaansa.

Thorsen, joka hetkisen tämän jälkeen oli mennyt ulos, seisoi hiljaa huoneensa edustalla ja murhemielin kauhulla kuunteli hirmuisia huutoja, jotk' yön läpi vihloituivat.

"Isä Thorsen," kuului ääni hänen sivullaan.

Hän käännähti ja näki nuoren lappalaispojan, jonka kauniit kasvot kääntyivät hänehen päin. Nuo ovat hurskaan näköiset ja iloa sädehtivät, kuni enkelin kasvot.

"Isä Thorsen" sanoi hän, "isäntäni on minut lähettänyt asialle Jakob Tudekkaan luo, mutt' uhkaten kovan kovalla selkäsaunall' on minua kieltänyt sinun luokses poikkeamasta ja puhumasta sinun kanssas. Mutta mun täytyy, isä Thorsen, mun täytyy sinun luokses tulla."

"No, minkätähden, Aiken Judnir?" kysyi kanttori.

"Niin, isä Thorsen. Isäntäni, Alits Virtotak, on tuot' uutt' uskoa, ja hän on piessyt ja rääkännyt minua, -- nähkääs näit' arpia ruumiillani," hän paljasti rintansa, "niin, hän on houkutellut minua ja luvannut rahoja minulle, jos minä luopuisin vanhasta ja rupeaisin uuteen uskoon. Mutta minä tahdon pysyä vanhass' uskossani, isä Thorsen, ja sano nyt jotakin hyvää minulle Jesuksen nimessä. Minä tarvitsen lohdutusta."

Tuon vanhan miehen sydän avartui, ja hän tunsu Herran armahtavaisuuden ja uskollisuuden, Herran rakkauden, jok' ei unhoita omiansa.

Ja yön hiljaisuudessa, kun "saatana kävi laaksoiss' ympäri niinkuin kiljuva jalopeura etsien, kenen hän saisi niellä," istui vanhus ja tuo nuori poika puhellen Jesuksesta ja Hänen autuaast' armostansa, ja kiitollisuuden kyneleet kastelivat heidän kasvojansa. Ja molemmat he tiesivät, että heidän Herransa oli heidän keskellensä; sill' olivathan he kokountuneet Hänen nimessään.

"Tahdotko nyt salata, ett' olet minun luonani ollut?" kysyi kanttori, kun lappalaispoika nous ylös pois lähteäksensä.

"En!" vakuutti hän riemuten. "En tahdo salata mitään, en vaiketa mistään, vaan kärsiä kaikki, kaikki, ja tahdon vastaan ottaa selkäsaunani!"

"Mene Jumalan kanssa," sanoi Thorsen; laulellen ja hypellen, kuni lapsi, kävi Aiken marttyyriuttansa kohden.

Hän ties, että Alits Virtotak oli tuossa raivoavassa joukkiossa, mutta miss' oli tämä? Hän kuuli sen kaikkialla, mutt' ei nähnyt ketäkään. Ei edes yht' ainoata ihmisen kuvainta langennut lumelle.

"Ehk' ovat tuoll' ylähällä kirkossa?" ajatteli Aiken Judnir.

Aika vauhtia hiihtoa hivelti hän, mutt' ehdittyänsä kukkulan kupehelle, seisahti hän ja eräs outo värähdys kävi hänen olemuksensa läpi.

Kirkkokunnas kiehui ihmisiä mustanaan. Kuni kääpiöitä kumpusi lappalaisia ylös maasta; kivi, kivi ja taas kivi viukui ilmassa ja kieppuen lensi kirkon akkunoita kohden. Oli yleinen kivitäntä.

Hengästyneenä viuhtoi Aiken vastamäkeä ylös ja syösty joukkoon.

"Malttakaas, malttakaas!" kiljahti hän nostaen kätensä pystyyn. "Te ette saa kivittää Herran huonetta!"

Mutt' Alits Virtotak juoks esille ylös nostettu suksisauva kädessään ja tarttui pojan käspuoleen.

"Miss' olet ollut?" ärjyi hän.

"Kanttorin kotona," vastas Aiken Judnir. "Minun kaikin mokomin täytyi saada Jumalan lohdutusta uudenvuoden päiväksi."

"Hänehen on mennyt perkele," ärjivät lappalaiset, "tuo paholainen on hänest' ulos suomittava."

"Suokaa minulle anteeks, isäntäni," rukoili Aiken, "mutt' enemmän tulee kuulla Jumalaa kuin ihmisiä."

Nämä sanat olivat nyt merkinä siihen myrähän, joka nyt vallan sai.

Päski riistettiin häneltä, selkä paljastettiin ja hänet sidottiin hihnoilla koivuhun kiinni.

"Herra Jesus! auta minua niinkuin sinä autoit pyhää Stefanusta!" rukoili Aiken.

Suomitseminen alkoi. Lyönti seurasi lyöntiä ja veri virtasi valkealle lumelle punaten sen.

"Auta, auta minua, Herra Jesus!" rukoili Aiken Judnir, "anna minun saada Sinun tähtes kuolla."

Viimein vilpeni raivo.

Vihdoin väsyivät nuo ylös nostetut kädet ja vaipuivat alas!

Aiken päästettiin puust' irti, viskattiin kirkon oven edustalle, ja enemmän verta janoavat lappalaiset kiiruhtivat pois paikalta.

Hiljaisuus alkoi kirkkokynnähällä. Uudenvuoden yö sädehtien katseli kirkkaasti alas maahan.

Tuolla, tuolla lepäs hän kirkon oven edustalla, verehtivänä, puol'alastonna, voimatta liikuttaa yht' ainoata jäsentänsä.

Aiken koki vetää itseänsä pois paikaltaan, saadakseen päskinsä käsihinsä, mutt' oli mahdotonta. Ei mikään huuto voinut vapauttaa häntä; sill' ei ketäkään ihmislast' ollut kuuluvissa, ja vaikkapa joku olis ollutkin, niin hän ei jaksanut huutaa.

Nyt ties Aiken, että hänen oli kuolijaksi paleltuminen. Mutta hän makasi Jumalan huoneen oven edustalla kasvat käännetyt ylöspäin, ja uudenvuoden tähtöset valaisivat hänt' alas.

Ristihin liitetyin käsin ja tyynt' onnellisuutta puhuvin katsehin makasi tuo nuori lappalainen odottaen kuolemaansa.

"Herra, tule pian ja kanni minut kotihin!"

Sädekiilto kimalteli lumella ja levittäytyi Kautokeinin laaksoon. Se loisteli taivaast' alas maahan ja maast' ylös taivaasen ja tässä sädekiillossa nyökäytteli enkelinpää alas hänelle. He lepäsivät kaikki.

"Kiitos, Herra Jesus, kiitos!" huo'ahteli Aiken.

Silloin heleä veisu kajahti kirkossa. Veisun hurskaat säveleet soivat kauas uudenvuoden yöhön, ja Aiken ties, että nämä olivat Jumalan enkeleitä, jotka lauloivat:

"Kunnia olkoon Jumalan korkeudessa, maassa rauha, ihmisille hyvä tahto."

Kun kuu kohos yli tunturien, oli Herra Jesus Aiken Judnirin kantanut kotihin.

Hän makas kuolleena kirkon oven edessä, autuaallinen hymy huulilla, kasvoilla ja hän vietti uudenvuoden juhlaa taivaassa.

---

14. LUKU.

Uudenvuoden päivän aamuna löydettiin hänen ruumiinsa lumesta. Thorsen katsoi välttämättömäksi, että vakaviin hillitsemis-ohjeihin oli tartuttava, joll'ei kapinaa tahdottu päästää semmoiseen leveyteen, jota hän tuskin uskalsi ajatellakaan. Sentähden läks hän pois ja meni nimismiehen luo.

"Meidän täytyy heti paikalla lähettää pikasanansaattaja voudille, jotta hän lähettäis poliisipalvelijoita," sanoi hän.

"Kenenkä lähetämme?" kysyi vallesmanni. "Täällä Kautokeinoss ei löydy yhden yhtä lappalaista, johon uskaltaisimme luottaa. Jakob Tudekas on liiaks vanha."

"Sitten täytyy sun itses matkustaa," tuumas Thorsen. "Lähde nyt aivan paikalla, täss' ei auta minuuttikaan siekailla, ja ota mukahas varaporo."

Vallesmannin lähdettyä kasvoivat kuitenkin levottomuudet hetki hetkeltä.

"Mit' on minun tekeminen, pitääkseni heit' ohjissa?" mietti kanttori. "On uudenvuodenpäivä. Menenkö avaamaan kirkon, sytytänkö kynttilät ja pidänkö rukoukset kuorin ovella? Mahtaneehan tuo tok' olla minulle luvallista hätätilassa, pelastaakseni ihmishenkiä."

Kohta tämän päätöksen tehtyäänsä meni hän Jakob Tudekkaan maamajalle.

"Tule mukahani, Jakob," sanoi hän, "menemme kirkkoon ja sytytämme kynttilät. Sinä soitat kelloja."

Sanaakaan sanomatta nous samilainen ylös ja seurasi häntä.

Kirkko avattiin, kynttilät sytytettiin ja kirkonkellojen hurskaasti kutsuva ääni kajahteli ylt'ympäri Kautokeinin.

Lappalaiset seisoivat ja kuuntelivat.

Mit' on tuo? Eihän siellä tähän vuoden aikaan koskoinkaan ole jumalanpalvelusta pidetty?

Mutta kirkonkellot kaikuivat yhä vaan, ja kynttilät loistelivat ulos akkunoista.

"Tämä täytyy olla jotain ihmettä," ajattelivat lappalaiset ja virtasivat tuot' imehtimään. Jok' ainoalta haaralta heitä riens ja tunkeutuivat kirkkoon.

Andreas Thorsen seisoj kuorissa, ja jonkun sekunnin näki hän ikäänkuin vilahdukselta Lamik Rikkutin haahmon, joka hiipi kirkon ovesta sisähän.

Kirkko tuli tungoksen täyteen, ja lappalaisten uteliaat kasvot olivat käännettyt ylös kanttoriin päin.

"Jumalan nimessä!" ajatteli Thorsen, samalla kun hän alkoi lukea alkurukousta.

Mutta samalla kajahti korkea, voimakas ääni kautta kirkon:

"Kirottu ole sinä, Andreas Thorsen!"

Kanttori käännähti ja näki Lamik Rikkutin, joka seiso tuoll' ylähällä saarnastuolissa ja tähysteli Thorsenia tuonne kuoriin alas vihaa puhkuvin kasvoin.

"Astuos alas, Lamik Rikkut," lausui Thorsen tyyneästi, käännähtäen taas seurakuntaan päin, alkaen rukoilla:

"Isä meidän, jok' olet taivaissa -- -- --."

"Sinä, Andreas Thorsen, valhettelet!" lausui Lamik Rikkut kiitäen saarnastuolist' alas kuoriin etehen. "Sun on sanominen: 'isä meidän, jok' olet helvetissä!' sill' isäs on perkele. Liittykäätte minuhun, samilaiset! Semmoist' opettajaa emme kärsiä saa. Helvettiin hänet alas, siell' on itku ja hammasten kiristys!"

Tuo lappalainenpa oli melkeen kunnioitusta vaikuttavan kaunis, siellä sädehtivin silmin seisoessaan, avopäin ja sanain yhtenä virtana juostessa hänen huuliltaan loimuavassa loistopuheliaisuudessa.

"Minä olen lihatta ylösnoussut!" ylpeili hän. "Hengen voimast' olen totinen Jumala, ja ihmisellisen luontoni voimast' olen totinen ihminen. Langetkaatte, samilaiset, polvillemme ja rukoilkaatte! Minä olen Kristus!"

Tämä tuntui kuitenkin ylön rohkealta sille lappalaisparvelle, joka samana päivän' oli Karasjoelta saapunut, ja jot' ei vielä villitys ollut käsittänyt. Nämä astuivat esille ja ottivat Lamik Rikkutin kiinni.

Rikkut teki riivattua vastarintaa, hän heittelihä oikeaan ja vasempaan, ja kun hänen "uskonveljensä" kiiruhtivat hänen avukseen, murtausi hän joukon läpi ja syöksihä ulos.

Kirkossa nousi nyt hirmuinen kahakka Karasjoen ja Kautokeinin lappalaisten kesken. Verta virtas siunatulle permannelle, vannomiset ja kiroukset tunkeutuivat ylös alttarille asti.

Thorsen, joka tuns lappalaisten jok' ainoan uuden vaikutteen vastaanottavaisuuden, huomasi oitis, ett' ainoa pelastuskeino oli pika pimeys.

"Sammuta kynttilät, Tudekas," sanoi hän. Mutta Jakob Tudekas remalla silmin seiso liikkumatonna tutkien tuimasti taistelevaa joukkiota. Saastutus oli hänehenkin alkanut tarttua, ja kun pieni lappalaistyttö, noin yhdentoista vuoden ikäinen yht'äkkiä juoksi esille vaimojen joukosta ylös alttarille ja viukuvall' äänellä huuteli: "veren! veren! veren! veren, joka ristillä vuoti, anna vuotaa kiroukseksi!" syöksyi Tudekas esille, laskihä polvilleen ja riemuitsi:

"Herra on totisesti kansaansa etsinyt! Herra, sinä olet tämän kätkenyt viisailta ja ymmärtäväsiltä ja ilmoittanut sen yksinkertaisille ja halvoille!"

"Varo itseäs, Tudekas!" varoitteli Thorsen. "Seuraa kanssani kotiin."

Turhaan! Varoitukset ja kehoitukset sattuivat kuuroihin korviin.

"Kun ihmiset vaitiutuvat, niin kivet puhuvat," huusi Jakob Tudekas.

Silloin sammutti Thorsen kynttilät ja pilkko pimeäksi muuttui kirkko.

Yht'äkkiä syntyi nyt kuolon hiljaisuus. Ei kuulunut hiiren hievaudesta, ainoastaan lappalaisten ähkyvä hengintä.

Kymmenen minuutin kuluttua seisoivat Thorsen ylö yksinensä jäljellä tuossa pimeydessä.

Lamik Rikkut oli sill' aikaa kiitänyt kirkost' alas omalle maamajallensa.

Seimke istui poron taljalla valkean ääressä, puol'alaston lapsi polvillaan, silloin syöksyi hänen miehensä sisään.

"Nuo syntiset koirat vainoavat minua!" virkkoi hän. "Annas minulle vähäsen lihaa ja leipää, minun täytyy kivuta ylös tuntuille!"

Seimke laski pikku Vaidin taljalle ja vavisten täytti hänen pyyntönsä, samall' otti Lamik eväspussin ja kiinnitti sukset jalkoihinsa.

"Jää lapses luo, Lamik," sanoi Seimke ja rukoillen tarttui hänen käteensä.

Rikkut kiskas kiiwaasti kätensä ja lausuen: "Jok' auran laskee kätensä, älköön katsoko taaksensa, muutoin muuttuu hän suolapatsaaksi, miten Lothin vaimo!" kiiruhti hän pois vaan.

"Herra Jumala, Isä!" sanoi Seimke ottaessaan lapsen sylihinsä ja itkien kokoon kääriytyi valkean ääreen. "Minun sydämeni on hento, voimaton niinkuin siivetön lituraukka. Tule, tule Sinä ja ota se käsihis!"

Muutamia hetkiä sen jälkeen, kun Thorsen oli kotihinsa palannut, tuli Seimke syöksähtäen hänen luoksensa lapsi seljässä.

"Tule ylös, rakas kanttori, tule ylös!" huusi hän, kyneleet virtasivat hänen kasvoiltaan. "Minun isänikin on saanut saastutuksen, tule ja vapahda hänet!"

Thorsen seurasi kohti häntä tämän maamajaan, mutta kun hän nosti ylös porontaljan ja astui sisään, peräytyi hän ehdottomasti takaisin nähdessään nä'yn, joka hänen silmäänsä kohtasi.

Jakob Tudekas puol'alastonna istui maalaattian keskellä ja väikersi niissä nuorissa, joilla hän sidottu oli. Vaahti kumpusi hänen suustaan, ja hän oli Raamatussa mainittujen hortotilaan joutuneiden kaltainen. Paljainpäin seisoivat lappalaiset hänen ympärillään ja katselivat häntä pyhällä kunnioittamisella.

"Me täydyimme sitoa hänet," virkkoi joku heistä. "Henki tulvas hänehen suuressa mitassa, ett'ei hänen ruumiinsa voinut kestää sitä." [11]

Thorsen silmäili häntä.

"Kuink' on nyt laitas?" kysyi hän.

"Minunko? jok' olin, olen ja olen oleva!" tutkas Tudekas. "Taivuta polves!" ärjähti tyttarelleen.

"Kyllä, minun on se tehtävä," vastasi hän ja lankes polvilleen hänen eteensä.

Tudekas nosti ylös sidotut kätensä.

"Tuo ei ole kylliks. Sinun tulee rukoilla minua, niinkuin -- -- --."

"Malttakaas, malttakaas!" sanoi Thorsen, "ei kuitenkaan missään tapauksessa Jakob Tudekasta! Nouse ylös Seimke!" jatkoi hän, "sinun tulee rukoilla Herraa, sinun Jumalaas ja hänt' ainoata palvella!"

Kun Seimke verkalleen nous ylös, loi Tudekas silmäyksen Thorseniin, täynnä vihaa, mutta myöskin pelkoa.

"Saatana ottakoon sinut!" huusi hän.

"Sinä et saa nuhdella," sanoi lukkari.

"Kyllä, Belialin poika! Kun nuhtelemisen voima tulee ylitseni, niin nuhtelen minä."

"Hänellä on oikeus nuhdella sinua," huusivat lappalaiset. "Jakob Tudekas on hengissään, aavehissaan."

"Se henki, joka puhuu teidän suustanne, todistaa parhaiten, minkä hengen lapsia olette," vastasi Thorsen. "Samilaiset, te olette näyttäneet minulle teidän Rievdadus-merkkinne."

---

15. LUKU.

Pohjoisnapaseutujen pieni Pariisi. -- Näin monen monia vuosia sitten kutsuttiin, kunnioitettiin Ultima Thulen pääkaupunkia, sen vaurastuneen seuraelämän loiston, säädyllisyyden ja hienouden vuoksi, sen taideaistin ja ihmetyttävän musiikkitaide "yksityiskokeelman" ja erityisten etevien draamallisten kykyjen perusteella -- ylisummaan lahjakasten ihmisten tähden.

Kavaljieri, joka vaan menestyksekkäästi ja suosiota saaden Tromsöön seurapiireiss' esiytyi, saattoi empimättä esiytyä mimmoisess' ulkomaankin salongissa hyvänsä; olihan hänen tapansa kyllin silitetty ja polierattu.

Tuon omituisuuden sille osaks antoi sen virkeä meriliike, sen alituinen kanssakäynti muun ulkomaailman kanssa, ja osaks myöskin se seikka, ett' useat sen nuorisosta saivat kasvatuksensa ulkomaisissa kasvatus- ja opetuslaitoksissa.

Että Tromsöön seuraelämä muodostui noin kauniisti ja niin rikkaasti, oli kuitenkin samall' eräs välttämättömyys. Luonto suurinn' osana vuodess' ei tarjoa mitään; tromsööläiset olivat eroitettut ja viitatut omihin itsihinsä.

Samall' aikaa kun tuo edellämäinittu, verinen draama varttui Kautokeinossa, jatkui pariisilaiselämä vähäisvauhtisella väsymättömyydellä ja lakkaamattomilla konserteilla ja dilettantti- eli taiteensuosija-näytelmillä, illallisilla ja tanssiaisilla, vaikka paksu pimeys peitti pohjoisnapakaupungin niin sakeasti, että jopa puol'-päivän aikanakin poltettiin kynttilöitä.

Mikä kirjava panoraama oli näillä kaduilla nähtävänä: luminiestosten peitossa ja himmeästi valaistut katselijan silmälle!

Kalleilla suden- ja karhun nahkoilla varustetut ja kudotuilla verkkopeitteillä koristetut venäläiset re'et ryömivät pitkin katuja. Mikä kulkusten kulina, mitkä näpeät piiskan viukehet! Mikä nauru, kiljunta ja kiroileminen norjaksi, lapiksi, suomeksi ja venäjäksi!

Lotjia vilisi salmessa ja merimiehiä rantasilloilla. Mustaparrat, vakahat venäläiset kauppamiehet kävelivät ympäri, taskut täynnä ryssän pähkinöitä. Venäläiset ovat sävyisiä, hyvä luontoisia. He ovat lapsrakkaita ja kernaasti tahtovat houkutella iloisen hymyilyn kaikille laps-kasvoille, jotka he vaan kohtaavat, ja etenkin ryssän pähkinän avulla.

Mustilaistavoin olivat merilappalaisten joukkiot asettainneet kullekin kadulle ja jokaiselle rantasillalle, josta etäämmältä tunsivat heidät peuranvuotainsa hajusta.

He nauraa hohottelivat ja purpattain pakinoivat, kingotuita kuivia kalojansa kastoivat hylkeen-rasvaan ja kiittivät Jumalaa "hyvälle maistuvasta" ateriasta.

Mikä harvinainen, kirjava olemus! Ylöllinen hienonnus ja sivistämätön paimenelämä, raukea väsymys ja tajuamaton naiviteetti (viattomuus).

Jatkaos vaan olemaas, sä omituinen pohjoisnavan elämä! Sinä vaahtoava ja raitis, Tromsöön, jäämeren aalloilla uiskennellessä ja pohjoisnapakaupungin tuhansien kotojen kynttilöistä valon paksuun pimeyteen paistaessa.

Kuun hopea hohtehen valaisemana lepäs Ultima Thulen pääkaupunki selittämättömänä, puoliksi aavehen kaltaisena Fata Morgaanana (heijastusten maana), jonka peljätään katoavan, jos sitä vaan lähestyy, samalla kun taivaan tahtisoihdut piirustelivat ihmeteltäviä riimukirjaimia sen päälle.

Tähdennotot seurasivat tiheään toisiansa ja laskivat alas pohjoisnavan mereen.

Seisahdu, sa kimeltävä sade, sä sekoitat näön ja ajatuksen!

Revontulet leimahtelivat läp' avaruuden. Ne loistivat, ne säkenöitsivät, ne vihelsivät sähkön viemaavassa viehkurissa. Tämä oli alkeishenkien hillimätön linnustus.

Tromsö liemusi täydessä ilotulituksessa ja sädehtien loisti satuisen yön.

Kaikk' oli kuitenkin vielä tyyntä, eikä Kautokeinostakaan ollut vielä mitään onnettomuus-sanomaa näille maille tunturien ylitse ehtinyt.

Mutta Tromsöön ilokkaassa seuraelämässä alkoi pian hiljainen aallehtiminen loiskaa. Tuo uskonnollinen herätys rupesi vähitellen orastamaan hiippakaupungissakin, mutta tämä tapahtui kaikessa tyyneydessä, hiljaisuudessa. Ei tämä vielä ollut päässyt niihin piireihin, joissa André asuskeli. Kuitenkin oli hän sattumoilta saanut haahmeita tästä "mystillisestä ilmiöstä", kun hän väliin iltasilla katuja vaelteli, kuuli hän virren veisuun yhdestä ja toisesta huoneesta, joissa kristillisiä hartauden harjoituksia pidettiin.

Silloin André usein seisoi hiljaa, kuunteli ja katseli ylös akkunoihin, joista alas laskettujen kardiinien takaa valkeat loistivat.

Nämä satunnaiset haahmeet olivat kuitenkin kylliksi antamaan hänen helposti liikutuksiin joutuvalla fantasiillensa määrättömän vaikutteen jostakin salauksesta siinä ilmassa, jota hän hengitti, kuohuvista, salatuista voimista, joita ei hän vallita voinut.

Tuota pitkitettyä taistelua André ja hänen nuoren rouvansa välillä yllytti vielä hermoja kiihoittava unettomuus, joka useinkin on synkeiden aikojen armoston, laupeudeton seurakumppani. Molemmat olivat he nuoret, elinvoimaiset ja -- väkevät, ei kumpikaan tahtonut vaatimuksissaan mukautua, eikä kumpikaan tahtonut alentautua. Kiihkeä, mielistynyt rakkaus, jonka he molemmin puolin tunsivat toisihinsa, antoi taistelulle vauhtia, joka saattoi sen kukkupaaksi.

Samoin kuin André viistoista vuotta sitten Kautokeinosssa kietosi tuohon nuoreen tyttöön yleispalvelijan okkeluudella valloittaakseen hänet vihdoin, sen tähden taisteli hän nyt kuni Pygmalion, että hänen Galatheansa saisi sen hehkun ja miellynnän, jota hän vaati.

Pygmalion tahtoi tulla Galathean jumalaksi.

Olga ikävöitsi André'n isää äärettömästi.

Tämä lopulta kävi niin rasittavaksi, ett'ei sit' enää kärsiä voinut, sillä hänell' oli tunne siitä, että jos hän vaan pääsis tuolle vanhalle miehelle purkamaan ja keventämään epäilevää sydäntänsä, niin kaikk' on parhaaks kääntyvä.

André'n "suuri työ" oli nyt valmis, tämä romanttinen eepos, -- sill' Ultima Thulen poika oli luonnollisesti täysverinen romantiikko, -- joka kaikkein toivoa myöten oli laittava maailman imehtimään.

Nuori runoilija oli nyt juuri lähettänyt käsikirjoituksen kustantajalleen, kun hän ja kreivi Vasili erään' iltana promeneerailivat kaupungin kävelypaikoilla.

Edellinen heistä nautti sydämessään innostuksensa tähteitä, samalla kun jälkimmäinen sommitteli teoriojansa prae existenssin (edelt'-olon) kauneudesta ja syvämielisydestä.

Hänen vävynsä vastaili hajamielisesti ja ykstavuisilla sanoilla. André oli "anderswo engagirt (toisaalle tilattu)" eikä voinut luovuttaa ajatuksiansa siit' äitinsä kuvasta, minkä hän runoelmassaan oli esihin loihnut.

Vihdoin täytti tämä kuva koko hänen sielunsa hivuttavall' ikävällä, saada kerran nähdä hänet kasvoista kasvoihin.

Olishan ihme, jos tuo tapahtuis, mutta visseinä aikoina on ihmisluonto valmis toivomaan jotakin odottamatonta jopa melkein kuin jos tuo ikävöity, kaivattu, kuvallisesti puhuen, kuolleist' ylös nousis.

Kreivi Vasili seisahti yht'äkkiä. He olivat juuri erään pahanpäiväisen ravintolan, Hanssonäs'in edessä, johonka muudan matkaileva karamattijoukkio oli avoimen juomalan eteen asettainnut.

"Voilà (kas tuossa)!" virkkoi kreivi Vasili, "Käykäämme pä hetkeksi tuonne noita kuojaillioita katsomaan. Minä nä'in eräät kasvot, joita minuutti parisen kyllä silmäillä sietää."

Kreivi avas portin, ja André konemaisesti seurasi häntä, yhä edelleen ollen vaipuneena omihin ajatuksihiinsa.

"Tuoppinen olutta, ruo'an kauppiaat!" virkkoi kreivi Vasili hymyillen.

André, joka juuri silloin fanttasiassansa katseli äitiä semmoisena, mimmoiseksi hän oli hänet loppunäytöksessä kuvannut, kun tämä Valkyrianin tulisell' ihaustuksella sotisoitua liehutteli, katsoi nyt sitä naista, jok' olut tuoppisen heille toi.

Hän peräytyi, ikäänkuin käärme olis häntä puraissut. Hän heitti tuoppisen kädestään naista vasten ja syöksyi ulos, ikään kuin tuo virmahenki, joka häness' asui, ja jonka hän äidin maidoss' oli imenyt, olis seurannut hänen askeleissaan.

---

16. LUKU.

Nyt oli hän seissut kasvot kasvoja päin tämän perkeleen kanssa. Tuo oli hänen äitinsä! André tunsi hänet jälleen sen puoliksi pois-pyyhkiytyneen valokuvan mukaan, jot' isänsä oli hänelle näyttänyt; osoittihan tämä hänen juuri omia kasvojansa!

Ja vaikkapa koko maailma tahtois todistaa, ett'ei se ollut hän, olis ääni hänen sydämessään kuitenkin sanonut: "sinun äitis oli hän!"

Oliko tämä veren ääni?

Kiirein askelin kiiti André eteenpäin, hän yht'äkkiä rupes pelkäämään omaa luontoansa.

Kuva, jonka hän oli luonut ja esihin nostanut, oli ideaalisuuden kantakiveltä rojahtanut alas todellisuuden lokahan, jota hän jaloin tallaeli.

Pikaista pelkoa ja vastenmielisyyttä tuntien kiiruhti hän pois hotellihin, pois vaimonsa luo hengittämään raitist' ilmaa.

"Laita kapineet matkareilaan, Olga," virkki hän, "parin päivän päästä matkustamme Kautokeinoon!"

Sill' isä tuli nyt yhtämittaa maailmass' ainoaks ihmiseksi, joka hänet pelastaa voi.

André tarttui vaimonsa käteen, ja nyt seurasi eräs noista naurunpuuskista, jatk' Olga jo ennalta tuns.

Pikaisesti kiskas Olga kätensä, piti sitä silmänsä edessä ja pakeni tuota kamoittavaa pilkkanaurua, joka seurasi häntä ja ytimiin saakka jääteli hänen elimensä.

"Kaikki, kaikki vaipuu minun jalkaini alla, minä pyörryn! Mik' olen minä? Olenko kainulainen? Olenko lappalainen? Olenko norjalainen? Oi, josp' olisin vaan yksi näistä, enkä vähäsen näistä kaikista! -- Jumala taivaassa!" huudahti André, "jos voisin vaan päästä selville omass' itsessäni!"

Kreivi Vasili oli kuitenkin jäänyt seisomaan ja remalla silmin tähysteli tuota rihaista kainulaisvaimoa, joku oli hänelle oluttuopin ojentanut.

Vaikka vaimo oli jo viidenkymmenen vuoden vanha, jaksoipa hän vielä vetää huomiota puoleensa. Tuhkanväriset hiukset olivat harmaiksi tulleet, mutta nuoruuden tuli loisti vielä hänen mustissa silmissään.

"Nuot kasvot minä tunnen," mutisi hän pihtisilmäimiä nenällensä laskiessaan.

"Niin," sanoi nainen, ihmeellinen tukahduttava pilkkahymy huulillaan, "nuot kasvot tunnet sinä ja -- ne olet sinä häväissyt. Sinun tähtes jätin minä sen miehen, joka sinuun ja minuun verraten oli ikäänkuin Jumala. Sinun, kurjan, tähtes hylkäsin minä hänet, jonka jalkojakaan sinä et ole kelvollinen suutelemaan, -- sen vanhan miehen, joka varmaankin on antees antanut ijjäkkäälle vaimollensa."

Hänen mustat silmänsä suitsuttivat vihansalamoita, ja porttia osoittaessaan, kuvailemattomalla ylpeällä ylenkatseella niin äänessä kuin katseessa, sanoi hän:

"Mene, minä en enää saastua tahdo sinun henkimisestä!"

Tuot' ei kreivi Vasili antanut toista kertaa ilmoittaa itsellensä. Tämä vastaanotto oli liiaksi vastenmielistä. Kuinka taivahan nimessä tämä, jo kauan sitten unhoitettu Karasuannon vaimo, oli tänne tullut, ikäänkuin pilvistä pudoten!

Kreivi peräytyi pian ja yht'äkkiä tuns itsensä kerrassaan niin harmittavan pikkaraiseksi.

Mutt' Andreas Thorsenin vaimo jäi jäljelle seisomaan, kyynäspäällään nojaten portinpieleen, ja tähysteli tuota pois rientävää.

Hän ei ollut nähnyt poikaansa, hän oli nähnyt ainoastaan kreivi Vasilin.

Kun hän juuri ehtoon' ennen oli tullut sinne erään kuojailijajoukkion kanssa, joka hänelle elatuksen antoi, ei hän tiennytkään André'n olevan Tromsöössä, yhtä vähän kuin huhukaan hänen poikansa satumaisesta onnen kohtalosta koskoinkaan hänen häilyvän elämänsä ajall' oli hänen korvillensa päässyt.

Aina ei ajatellut lastansa. Hän ajatteli ainoastaan sitä miestä, jonka hän oli hyljännyt ja jok' oli niin hyvä hänelle ollut.

"Ja minä vanha vaimo olen tarvinnut seitsemän ja kaksikymmentä vuotta tullakseni takaisin hänen luokseen!" ajatteli hän murheellisesti. "Nyt enää en minä voi! Oi, josp' edes saisin kontata hänen jalkainsa eteen ja sitten -- kuolla."

Kreivi Vasili kiiruhti tiehensä, ikäänkuin hiis jonkun vastenmielisen muiston muodoss' olis tavotellut tallata hänen kantapäilleen.

"Nyt matkustamme Kautokeinoon," sanoi hän hengästyneenä hotelliin tultuansa. "Ilma ei ole hyvä täällä, me tarvitsemme näyttämön vaihetusta."

Kreivi Vasilin ilo siitä, ett' André'n päätös oli yhtäpitävä hänen oman päätöksensä kanssa, sai tuon pienen miehen hurmouksesta hämilleen.

Olga kätki kuitenkin ihmetyksensä täst' yhtä pikaisesta kuin odottamattomasta kääntheestä.

Matka määrättiin pian, ja kun Andréta vastoin uutta miel'alaansa ei voinut pakoittaa antamasta muutamien voittoriemun kukkain maassa maata ja kiihtua niit' oitis poimimatta, niin -- vuoden ajan ankaruudesta huolimatta -- määrättiin matkustus tapahtumaan Hammarfestiin, Vardöön ja Vasinon kautta eräällä lotjalla, jonk' oli Vesisaareen määrä mennä. André sen ohessa toivoi, että hänen vaimonsa näkis nämä paikat talven aikana.

André, hänen vaimonsa ja appivaarinsa olivat kuitenkin tuskin Tromsööstä lähteneet ennenkun tieto Kautokeinon levottomuuksista saapui hiippakaupunkiin ja herätti hirmuista hälinää ja suurta murhetta.

Erinomaisiin toimenpitoihin ryhdyttiin ja virastot, nimittäin: pispa ja piirinamtmanni, suoriutuivat heti paikalla matkalle Kautokeinoon.

André läheni verkalleen Itäfinmarkenia.

Hänell' oli siellä joku työ tehtävänä -- mutt' itse ei hän aavistanut, mikä.

---

16. LUKU.

Louise Walter, jonka kasvatusvanhempainsa kanssa piti käymän tervehtimässä muutamia sukulaisia Vesisaareessa, seurasi mukana matkaseurassa. André'n huomio oli jotenkin höltynyt; hän väsyi, kun ei hän voinut mitään päätöstä puristaa näkyviin.

"Tuo nuori tyttö on liian alakyntinen hänelle, voidaksensa herättää hänen mustasukkaisuuttansa," ajatteli hän. "Minä saan silmäillä löytääkseni jonkun etevämpi lahjaisen naisen, joka paremmin osaa Olgaa pinteessä pitää. Minä en antaunu, Olga Vasili. Venhe kaatuu, ja sinun on silmäs avaaminen ja nostaminen!"

Joulupäivän ehto oli.

Vanhan Vardöhus'in -- muinoin Vargögarhus, luultavasti vuonna 1310 perustanut Gissur Galle, joka kuningas Hakon viidennen hallitessa oli lähetetty ylös Finmarkeniin veroa kiskomaan, -- mannermaast' eroittaa tuo

paria pyssyngantamaa leveä Busesundin salmi.

Saattavatpa kuitenkin talven myrskyt meuruta tuossa kaidassa salmessa niin, ett' yhdistys mannermaan kanssa usein on lakkautuneena, ja Vardöön asukkaat silloin ovat täydellisesti eroitetut koko muusta maailmasta. He näinä myrskyajan piustoina ovat kokonaan joutuneet jäämeren hillimättömän vihan lapsiksi.

Muutoin on talven kylmyys verrattain heikko ja meren rannikkoa pitkin nähdään koko talven aika kauttaaltansa lampaita, jotka haeskelevat jäkälää niillä main, joist' on lumi tuiskussa muualle siirtynyt.

André vaimoinensa ja kreivi Vasili Vardöön hienon, sivistyneen yleisön kera olivat kutsutut illallisille ja tanssiaisiin Vardöhus'in komendantin luo.

Myllyävä myrsky ulvoi. Venäläiset lotjat, jotka kelluivat kiinnitettyinä Busesundissa, repivät ja ruhjoivat ankkurivitjansa kuni voimattomassa kuolon kamppauksessa. Haahkatelkät ja kalalokit koettivat kirkuen saada töppösensä tarttumaan mastojen huippuihin, ja tuota viittäkymmentä kyynärää korkeata kallioseinää vasten, joka seiso i ryntähin avoimeen mereen päin, ja jonka suojelevassa turvassa kaupunki pienine kirkkoinensa rähjötti, pursuivat aallot semmoisessa raivossa, että poreilevan vaahdon pirottelivat kallioseinän suippoiset särmät, ja myrsky suomitsi eteenpäin yli saaren.

Sakea lumiryöppy esti vieraita näkemästä eteensä askeltakaan. Ainoastaan silloin kun revontulet leimahtelivat ylös pyryilman läpi, saattoivat he jonkun sekunnin nähdä komendantin asumuksen häämöittävä ja noita ystävällisiä, punaisiksi maalattuja huoneita, jotka kohottautuivat linnan muurien yli.

Väsyneinä ja melkeinpä uupuneina ryömivät vieraat edes kaitaa, kaadetuista koivun vesoista laitettua kujaa, jok' aina talven aikana yhdisti linnan ja kaupungin. Tämä varovaisuus oli samalla joku käskevä välttämättömyys; sill' ilman noiden alastomien, rapistuneiden tienosoittajain käsivarsitta olisivat kulkijat eksyneet lumi-pyryssä ja armotta joutuneet pois radalta ulos meren nieltäviksi.

Komendantin asunto oli valoisa ja hauska. Naisten valkoiset puvut ja kukkais-kiehkurat sointuivat sangen hyvin pyryn ja pakkasen maalaamien rusoposkien kanssa. Samovaara kiehui kihisten ja karavaanitee höyrysi.

André oli taas oma itsensä. Mielenkiihko oli haihtunut pois, hänen "paaninen kauhunsa" oli tyyntynyt ja tuntui hänestä nyt ainoastaan pieneltä jutkulta, jonka hänen kiihtynyt fanttasiiansa oli matkaan saanut. Hän tuns itsensä vakuutetuksi siitä, niin, hän saattais vaikkapa vetoa lyödä, ett'ei se ainakaan ollut hänen äitinsä. Melkeinpä hän naureli itse hänellensä, samalla kun hän kurttisieraili nuorta englannikkoa, Miss Hopea, jok' isänsä kera Kaasjordenista sinne tullut oli. Tuo oli nuori nainen, jonka nyt kaikkein sielutieteellisten olettamusten mukaan piti osaaman Olga pinteessä pitää. Hän tahtoi vaimollensa osoittaa, mitä hänell' oli oikeus tehdä. Hänen tuli nostaa ja avata silmiänsä!

Olga otti kuitenkin huomionsa tät' uutta lemmityistä yhtä vähän kuin entistäkään; sillä hänen ajatuksensa samassa saivat suunnan, joka hänet täytti tuskalla ja levottomuudella.

Aina sen mukaan kuin ilta kului, eivät nimittäin hänen silmänsä kääntyneet Louise Walterin kasvoista, joiss' oli kiusallinen väri vaihdos huomattava.

"Tuliskohan todellakin tämä kurja, syntinen leikki saamaan vakavat seuraukset!" ajatteli hän, ja närkästys valahti hänen keveästi kuohuvaan vereensä.

Katiljongitanssi alkoi. André valitsi Miss Hopen tanssikumppanittarekseen, mutta samana hetkenä, kun hän kiinnitti solmiota neitosensa vaatetukseen, käännähti Louise Walter nopeasti ympäri ja kävi vierehiseen huoneeseen.

Olga, jok' oli hoksannut kyyneleet hänen silmissään, nous istuimeltaan särjetyin sydämin ja kiiruhti heidän jäljissä tuohon vierailuhuoneeseen.

"Hyvä lapsi," sanoi hän, samalla kun hän koko hänen pikaisen luonteensa jalolla elävyydellä kietoi neiden sylhinsä juuri kuin suojellaksensa häntä, "ole levollinen, ole levollinen, kyllä se menee ohi, kaikki tyyni! Minä olen hänen vaimonsa ja näes, -- minähän tään kannan, sentähden että kunnioitus minulle itselleni sanoo: sinun täytyy se kantaa."

Hätäisessä kiitollisuuden tunnossa ja samalla häpeästä ja katumuksesta, painoi tuo nuor' impi lämpimän suutelon hänen huulilleen ja lennähti pois.

"Hän on pelastettu," ajatteli Olga. "Oi, Jumalani! -- Kuinkahan monta eloni ajalla tulen olemaan pakoitettu pelastamaan hänestä?!"

Kreivi Vasili avas nyt oven ja hiljaa sulki sen jälkeensä.

"Olga, minä olen nähnyt, mitä juonia sinull' on ollut; minä näin, että sinä kävit sisään hänen jäljissään. Allons (no hyvä)! Minä tahdon ainoastaan pyytää sinua, ett'et osanottavaisuuttas näytä niin ihan ilmeisesti. Tässä tilaisuudessa huomaan minä sen jopa jotenkin kiihkoutuneeksi ja exalteeeratuksi (intomieliseksi), eikä täysin motivieratuksi (aprikoituksi). Kunniani nimessä, tuo nuori nainen mahtaa varmaankin olla hyvin ahdasmielinen, sangen tyhmä, pöllöpää, jos hän vaan minkään syvemmän merkityksen on antanut André'n huomioon otolle. Minä itse aikoinani olen exelloinut (loistanut) samallaisissa viattomissa kurtttiiseissa, ja -- kunniani nimessä, tohdin käytännöllisen kokemuksen perusteella varmasti vakuuttaa, että tämmöisillä kurtttiiseill' on peräti pieni, ihmetyttävän vähäinen merkitys. Joku runoilija, taideniekka -- par exemple (esmerkiks) -- alinomaa tarvitsee yhden tai toisen viattoman stimulaationin (yllykkeen). Tämä on psykologinen tripuutti (sielutieteellinen vero) nerolle, -- voyez (katsokaas) Göthe!"

"Jota minä halveksun enemmän kuin sulttaani haaremissaan," keskeytti Olga hänet tukahtuneell' äänellä, mielipahan valloittamana rikki reväisten hansikkaansa.

"Te käytätte ylö'n ankaria lausumia, madame! Tuop' ei ollut comme il faut (miten olla pitää), -- noita modereeraten (kohtuullisentain) tehette te viisaimmin."

"En. Päinvastoin toivoisin löytyvän vieläkin ankarampia lausumia, voidakseni niillä täysin ilmaista sen inhon, jota minä tunnen tätä suunnittelun mukaista murhasysteemiä vastaan."

"Murha, madame?"

"Aivan niin, -- naissydämen pyhimpäin tunteiden murha, murha hänen sielussaan asuvasta parhaimmasta, murha sille hänen omaisuudelleen, joka kerran on kääntäivä vasten murhaajaa, vasten murhaajaa koston enkelinä, Nemesiksenä, koston haltijattarena."

"Sinua, tyttäreni, en jaksa seurata. Sinun ajatuksillas, minun silmissäni, aina on se vika, että ne saavat korkealle lennättävät siivet. Sinä puhut murhasta ja Nemesiksestä, jota vastaan minä ainoastaan sivumennen ryhdyin muistuttamaan sinua tuosta pienestä, huokeasti käsitettävästä ja helposti anteeks annettavasta etuusoikeudesta, joka -- --"

"On helvetistä kotoisin."

"Fi donc (hyi sentään)! Joka kerta, kun runoilija luo jonkun uuden naiskuvan, ja hän yhdenaikaisesti sattumoilta kohtaa jonkun kaavan kuvallensa, täytyy hänen, voidakseen tälle luonnoksellensa antaa elämän ja hengen, rakastua sulostautua siihen, siks kunnes sen vartalo valmis on, eikä hän sit' enää tarvitse. Tämä on

tarpeellinen värityksen vuoksi."

"Ja kuitenkin venyttää hän uhrinsa piinapenkille ja uskoo tehneensä velvollisuutensa, kun hän on piinapenkille ja uhrin päälle ruusuja riputellut; ja kun malli eli malli on kuollut, pusertaa jonkun kyyneleen hänen muistonsa kunniaksi ja lohdutuksen sillä, että hän tällä kyyneleellä, tällä surumielilisen suloisella, soinnukkaalla kukkiolla on lepyttänyt vihoitetun Jumalan."

"Tuop' on oikeen ihmetyttävää, miten sinun kieles on realistista, aineellista, aistillista; eip' uskoisi sinua minun tyttärekseksi."

"Se lienee realistista sentähden, että se valitettavasti on totta."

"Mutta myöskin epäkaunista, rumaa."

"No hyvä! Sata kertaa kernaammin rumaakin kuin valhetta."

"Pardon! Sinull' ei ole ideaalista perustusta, sinä et jaksa käsittää eikä sinulla sentähden ole mitään sympathiaa (myötätuntoisuutta) niihin uhreihin, joit' ideaali vaatii. Mieluisemmin toivoisin, että sinun miel' alas sointuis enemmän siihen suuntaan, minkä tanskalainen runoilija kuvaa antaessaan kuningattaren Dyveke'lle, joka hänen kanssaan kilpaili kuninkaan rakkaudesta, sanoa näin: 'olkaamme ystävykset! -- Me itse iloisina ja onnellisina, tulee meidän tehdä Kristiern'imme päivät onnellisiksi.' Tämä oli naisen rakkauden suuruus, madame, tähän unhoitti itsensä rakastetun tähden."

"Suuruus, jok' oli kiihoitettu ja siis naiselle liian halp'arvoinen. Tuo tanskalainen runoilija oli kuitenkin psykologgi kyllin, antaaksensa Dyveke'n kiittää itseänsä tuosta kunniaista. 'Hänen rakkauttansa en jonkun muun kanssa jakaa voi!'"

Kreivi Vasilin katsanto kävi perin norpalleen, saadessaan kuulla tuon äkkinäisen, odottamattoman varustusmuutoksen; kreivi haeskeli turhaan teorioissansa tuota odottamatonta.

"Vaimon täytyy taipua miehensä tahdon mukaan," sanoi hän vihdoin peljästyneenä.

"Tietysti, isäni! Mutta naisen jalous ja korkeus ei saa taipua miehen kurjuudelle ja itsekkäisyydelle." -- --

"Miss' olet ollut?" kysyi André, kun hän pian sen jälkeen meni Olgan sivuitse franseisin vuorossa.

"Minä olen koettanut tehdä hyvää vähäsen siellä, missä sinä olet tehnyt pahaa," vastasi hän matalasti.

"Mit' olet uskaltanut?"

"Minä en ole mitään uskaltanut," sanoi hänen vaimonsa. "Minä olen ainoastaan tehnyt velvollisuuteni."

Samassa silmän räpäyksessä riens eräs linnoituksen upseereista sisään tanssivien keskelle.

"Tietoja Kautokeinosta!" huusi hän. "Uskonvimma on tullut Karasuannosta ja tehnyt Kautokeinin lappalaiset hulluiksi. Siellä on täydellinen kapina ja meteli, väkivaltaisuus ja oma kosto, kukaan ei ole varma hengestään!"

Kovasti sattui tämä sanoma. Hämmästyneinä ja kauhistuneina kokoutuivat vieraat hänen ympärilleen.

André, jok' oli päästänyt neitonsa tanssin tau'ottua, puikahti piiriin. Hän oli kuolon kalpea kasvoiltaan. "Minun isäni!" huudahti hän.

"Kanttori on turvassa," vastasi luutnantti, "ei kukaan rohkene koskea hänehen."

André hengähteli syvästi, ikään kuin olis tahtonut jonkun odottamattoman ja vasten mieltä tulleen kuorman pois viskata rinnoiltaan.

Tällä kauhun sanomalla ja sen saattamalla pikaisella peloll' oli se kiitettävä vaikutus, ett' iltakemut kohta lakkautettiin ja kun ilmakin oli tyyntynyt, niin pääsivät vieraat aikaiseen kotihinsa.

"Mit' on uskonto!" huudahti André, kun he kävelivät takaisin Vardöhön.

"Esthetiikkiä," vastasi kreivi Vasili. "Joll'ei niin olis, niin tohtisin antautua sanomaan: sinull' ei ole mitään uskontoa. Sinä olet protestantti ollut, sinä olet -- sen verran, minkä minä tiedän, -- vielä roomalais-katolilainen."

"Bravo (hyvä)! Minä yhtä kernaasti saattaisin olla kreikkalais-katolilainen, tulenpalvelija, muhamettiläinen, -- minull' olis halu koetella kaikkia uskontoja, ko'otakseni --"

"Extraktia (mehustetta)!" virkkoi kreivi Vasili.

"Extraktia!" kertoi André. "Aivan hyvä! Ratkaise vaan minulle problemi (tehtävä)! Kuinka voipi jumalisuus tulla elinvoimaksi?"

"Sen ehkä tulet nyt näkemään," sanoi Olga.

André seisahti.

"No, mitäs sitten on olevinansa tämä uskonvimma?" virkkoi hän. "Minä Tromsöössä vaiston tapaisesti aavistin, kun minä seisoin, katselin akkunoihin ja virsiveisun kuulin kaikuvan ulos huoneista. Mitä taivahan nimessä on tämä?"

"En tiedä," vastas Olga. "Tiedän vaan, ett'ei elämä ole leikkiä, ei, vaan vakavuutta, eikä sillä sentään ole lainkaan leikkitelemistäkään. Uskonvimma ei ole luotu kokeiden tekemisen välikappaleeksi."

"Minun täytyy päästä Kautokeinoon," huudahti André. "Ken uskaltaa tulla seurassani?"

"Minä, minä," sanoi Olga, "minä tahdon tavata sinun isäs."

"Ja minä seuraan myötä, mes enfants (lapsukaiseni)," vakuutti kreivi Vasili. "Kosk' eivät lappalaiset uskalla koskea kanttoriin, niin eivät he uskalla meihinkään koskea."

"Varo sinuas, André!" pyys Olga. "Varo sinuas, kun Kautokeinoon tulemme. Vaatia taivasta taisteluun kanssansa, saa koston."

"Saamme nähdä," sanoi André.

---

17. LUKU.

Tunturiretki alkoi.

Lappalaiset olivat evästetyt kakkusilla, jotka, päällystettyinä sakealla nisujauhotahtaalla ja maidolla ja sitten kuivatut, siroeltiin voilla, siirapilla ja vihdoon piroteltiin jauhettua poron juustoa niiden päälle.

Poron lihaa, poron kieliä, kylmetettyä poron maitoa, ydinluita ja nahkoja sekä vuotia, määrätty myötäväiksi tuoll' alahalla Tenojoella, kaikki nämä kokohon suoritettiin ja tungettiin kuormarekihin.

Nuo vierahat, jotka ilman kylmyyden tähden näkivät olevansa pakoitettut paneimaan lappalaisten talvipukuun, pian näyttäytyivät maan omituisessa kostyymissa (pukineessa).

Karvaiset säärykkäät, jotka nilkoista polviin ulottuivat, valkoiset punaisella reunustetut komagit (puol'saappaat), täytetyt pehmoisella kuivatulla arovillalla, ja kiinni sidotut nilkoista värillisillä villanauhoilla, ynnä päski, jok' otetaan ylle miten paita pään ylitse, hetalevyö, poronahkaiset kinttaat ja puuhkea karvainen lakki loivat yhtenä jonkun kokonaisen, joka näiss' oloiss' oli yhtä käytännöllinen kuin se vieraiden silmissä sen ohess' oli täydellisesti originaalinen (alkuperäinen).

Porot ainoine hylkeennahkasine ohjaksinensa, päitsineen, kaulanauhoineen, nuorinensa ja kulkusinensa, tanssivat levottomina noiden pienten lattea tällaisten venhetten edessä, jotka venheet olivat sevältä suipot, mutta perältä tasapäiset. Nämä kantavat nimiä pulkka, kärris ja ahkio ja ovat lappalaisten rekinä. Tämmöisen re'en pohjalla sojottaa matkaava pitkällään.

Kärris on avonainen venhe, jota vastaan pulkka on varustettu eteenpäin kaartavalla ja peuran nahkalla päällystetyllä kannella, jonk' alle jalat työnnetään. Pulkka katteensa takia on turvallisempi naisten käytettäväksi.

Miss Hope ja hänen isänsä olivat päättäneet matkustaa mukana Karasjoelle, jost' aikoivat kääntyä takaisin Kaasjordeniin, eräälle englantilaisten kuparikaivokselle Finmarkenissa.

André, joka lahjoitti englannikolle koko jakamattoman huomionsa, jätti kreivi Vasilin toimeksi, saada Olga oikeen hyvin asetetuksi ja pakatuksi pulkkaansa.

Tuo nuori venakko pusers itkua, joka kiipes ylös hänen kurkkuunsa, ja näytti yksinomaisesti mieltävän vaan taidekäsitettä, mitenkä poroa ainoastaan yhdell' ainoall' ohjaksell' ohjataan.

Eikö hän edes yht' ainoata sanaa tule sanomaan, ennenkun lähdetään luistamaan?

Ei. Hän jo hyppäs kärrikseensä, mutt' oli tuskin pohjihin ennättänyt, ennenkun hän yht'äkkiä syöks ulos jälleen ja heitti hätäisen silmäyksen Olgahan -- pulmallisen, tuskaisen.

"Älä ole pelokas," selitti lappalainen, "vaimos on tunturilappalaisen hoteissa."

"Oletteko kaikki jo valmiit?" kysyi vappus (tien osoittaja).

"Kyllä, antakaatte mennä!" vastas André.

Vappus vaan kerran rostas poroansa ohjasperillä, ja katso, karavaani jo ens hetkess' oli täydessä vauhdissa.

Noiden meuhaavien, suippokuonoisten lapinkoirain kiihoittamina laskettelivat porot toistensa ohi vallattomimmassa ja hillitsemättömimmässä laukassa ja hyppeessä.

Pulkat ja kärriset kiitelivät ja kimpoilivat ja hillimättömimmästi kiepsahtelivat puolelle ja toiselle, kumohon keiskahtivat ja taas kääntyivät oikealle tallallensa, samalla kun lappalaiset hilpeä luonteisina ajoin istuivat pohjalla, toisin taas ratsastivat perälaudan syrjällä ja toisinaan taas seisoivat suorina rekilössään.

Vähitellen järjestyi jata paremmin; jyrkimpäin tunturisyvänteiden ääriä ajettiin niin täpärältä, että nuo tottumattomat matkustajat melkein luulivat joka hetki noine kiepsahtelevine rekinensä syöstyvänsä alas

syvyyteen.

Olgan huomioon ei tuo sattunut. Hänen sydämensä sykki kiihkeästi ja veri kuohui hänen suonissaan, ajatellessaan niitä vaaroja, joihin André'n isää uhkasivat.

Jospa me nyt vaan ehtisimme ajoissa perille pelastaaksemme hänet!

Sisällisessä levottomuudessa ja puoleks unessa, niinkuin elämänsä olikin ollut haaveileva talvisatu, vaelsi hän eteenpäin tasaisessa lakkaamattomassa vauhdissa läpi ykstoikkoisten lum'aavikkojen, jotka säteilivät eriskummallisen loistavass' aamu- ja iltaruskossa, joka pimeän ajalla valaisee taivaanrannan (horisont) yhdeksästä aamulla kolmeen iltapäivällä.

Juhlallisena ja synkkämielisenä säteili se hämärässä ja kuvasti lumitunturin alabasterikuvut (valkeakivi) ruusunpunaisiksi.

Olga ei voinut silmiänsä kääntää pois erästä edessään olevasta paikasta, joka kiilsi niinkuin kulta.

"Mitä on tuo?" kysyi hän.

"Se on hautakivi," vastas lappalainen.

Hätäisiä tervehdys, jonka hän teki, kun hän salaman nopeudella ajoi sen sivuitse, antoi tietää, hänen vielä salaisuudessa palvelevan samilaisten kivijumalia.

Kaukaa hämmötti Olgalle lappalainen, joka polvillaan laahas itseänsä kivelle rukoilemaan Ibmeä.

Sakea sumu levittihe tuon maiseman yli.

"Seis," kiljasi tienosoittaja. "Meidän täytyy nyt antautua rajuilman valtaan!" miten lappalaiset itse tavallisesti lausuvat.

Jata seisautti. Oli kokonaan tyyni ja niin sakea sumu, että sitä, vappuksen sanain mukaan, saattoi veitsellä leikata.

"Mik' ääni tuolta kaukaa sumusta kuuluu?" kysäs Olga.

"Se on Apparas (= salassa synnytetty ja murhattu lapsi), joka lepäjä tundurilla ja huutaa äitiänsä," vastas lappalainen. "Kysykäätte vaan! Apparas kyllä vastaa teille ja sanoo, kuka hänen äitinsä on"[12]

"Ajammeko eteenpäin?" kysyi André.

"Kyllä," vastas tienneuvoja, "minä ja minun poroni tiedämme tien."

"Onko tuo joku gaupe (susi), joihin ulvoo?" virkkoi Olga.

"Se on Apparas, joka valittaa," lausui lappalainen.

Karavaani eli matkue läksi taas liikkeelle ja mentiin entistä vauhtia, vaikka sumu oli niin sakea ja niin läpäisemätön, ett'ei kukaan matkueessa voinut omaa poroansa edessään erottaa.

"Eihän tuoll' ole ketään!" virkkoi Olga pelollisena. "Taivahan nimessä, sanos minulle, mikä tuo on?"

"Se on Apparas, joka nauraa," vastas lappalainen.

Ja kun Olga neljännen kerran hermokiihkoisessa levottomuudessaan kysyi:

"Mik' on tuo ääni tuoll' etäällä sumussa?" antoi lappalainen muuttumattoman vastauksen, min ennenkin:

"Se on Apparas, jok' itkee."

Yhäti eikä koskaan pettäväällä vakavuudell' ajoi kuitenkin vappus esinenässä; joka viides minuutti hän heittihe ulos kärriksestä, kaivoi kädellään pois lumen ja pulkan pohjaa koeteltuaan, hyppäs hän siihen taas takaisin.

Tämä omituinen sokean pukin matka oli jo kestänyt koko vihaisen tunnin, -- matkalaiset alkoivat jo tuntea merikipeän oireita, -- kun sumu yhtä päätä alkoi hälvetä tuntumatta vähimmänkään tuulen viuhkan, jok' olis puhallellut sitä pois.

Muutos tuosta sakeasta sumusta kirkkaimpaan sädeloistohon, joka, selittämättömän rikeneen sumun pois ajoi, ylös taivahalle ampuihe, oli niin pikainen ja valtaava, että nuo matkaajat, huikaistuinä, täytyivät pitää kätensä silmänsä edessä.

Revontulten kaarre näkyi taivahan rannalla ja ylenihe aina taivaslaelle.

Kaari katosi, ja valon luhkekielekkeitä ampulehti ylös pohjoisesta keltaisina, sinisinä, punaisina ja sinipunervina raketteina.

Pyöriviä tulilaineita vyöryi idästä länteen ja lännestä itään.

Suurenmoinen luonnon leikkitulitus muodostihe niin loistoisilla, vaihtelevilla värikuhteilla ja niin haaveellisissa muodostumissa, ett'ei minkään ihmisen kuvatteluvoima olis osannut loitsia edes vähääkään tuon kaltaista.

Valoisat usvat ja vaalevat kierteiskaarteet heijailivat taivaan ja maan välillä.

Vaikka kaiken maailman timantit, rubiinit, safiirit ja topaassit kaikk' olisivat ko'otut yhteen ainoaan säde kiehkeröön, niin eivät ne sittekään, lähi mainkaan, olis voineet olla kuvauksina tämän väririkkaus kaarten taivahaisesta loistoisuudesta.

Ilman läpi viilsi räjähtelevä kohiseminen.

"Onko tuo nyt sähkö?" kysyi Olga.

"Se on Saivo Sarvak (porot manalasta)," vastas lappalainen. "Revontulissa vaeltavat ne ain' yli vuorten."

Olga vaikkeni. Hän arvas ymmärtävänsä lappalaisten miel'kuvatin, niin että jokaisella purolla, kullain kukkasella, jok' ainoalla heinän korrella, niin, jopa sillä pulkallakin, missä hän istui, oli oma, kuolematon sielunsa; sillä kaikk' yht'äkkiä muuttui hänen ympärillään eläväksi.

Lappalaisen mielessä kiehuu koko avaruudessa, auringossa, kuussa ja tähdissä legiooneja sieluja.

Talvikuu tuli nyt revontulten sekaan, ja kaikki varjo katosi pohjoisnavan mailta.

Porot juosta hölkyttelivät äänettöminä matkojansa yli soiden ja maiden, yli tunturitasankojen; eivät porot eikä re'et heittäneet himmeintäkään varjoa lumelle.

Tämä luonnonilmiö vaikutti taikavoimaisesti, ylikuonnollisesti, ja täydellinen varjottomuus lopulta tuntui tuskalliselta.

"Kunniani puolesta!" jupisi kreivi Vasili arastavin hermoihin. "Ihminen ei kestä omaa varjoansa turhaan etsiessään."

Ei kukaan lausunut sanaakaan; hiljaisuus hiveli mieliä melkein kuin joku lohdullinen lumous.

Tälle taivahan itämaiselle loisteliaisuudelle alastomana vastakohtana levitettyinä lepäsi puuton talvimaisema. Kituvat vaivaiskoivut ja kaks pientä, mustaa lappalaistelttiä olivat ainoat esineet, joiden varjosteet näkyivät valkoisella lumella. Mutta muutoin vaan lunta, lunta ja taas lunta!

Metsikanat olivat kaivainneet hyydykseensä, tuohon talven pehmoiseen untuvavuoteeseen. Silmät vaan näkyivät ja nämä olivat nähdä ikäänkuin mustat kivihiihi-helmet, jotka matkaaville ystävällisesti tuikkivat.

"Miltäs teistä tuntuu tämä maa?" kysyi vappus.

"Täällä' on ylö'n paljon lunta," vastas kreivi Vasili.

"Aivan niin, mutta sepä juur' on hyvä poroille," virkkoi lappalainen tyytyväisenä. "Poro menestyy parhaiten lumessa."

Lyhkänen päivä oli illalle joutunut, ja koivuviidakko, jok' ylensi päänsä lumitasangon yli, valittiin yksikaksi.

"Täss' asuu Läibbe-olmai, metsän jumala!" ilmoitti lappalainen.

"Oletteko suurempaa puuta nähneet?" kysyi tienosoittaja riemuten.

Lappalaiset riisuivat porot. Sukset saatihin käytäntöön, sillä porot olivat oitis laitumelle laitettavat, sill' aikaa kun toiset lappalaiset laulaen ja nauraen heiluttivat teräviksi tahkottuja kirveitänsä, hakkasivat teltin varaseipäitä, kokoilivat oksia ja lapioivat tuon irtaimen lumen pois, laatien täydellisesti säännöllisen ympyrän.

Muutamien minuuttien kuluttua oli tuo musta, savuttunut liinainen telttikota kuntohon laitettu. Oivallinen valkea roihuten paloi keskellä, ja savu tupruili ylös tuost' avarasta, nelikulmaisesta teltin kattoaukosta.

Vaatteista lumen kopisteltua ripustettiin pata tulelle. Tähän pantiin kylmettynyttä poron lihaa, mutta tämän padan viereen pantiin kihisemään toinen lumella täytetty pata.

Allensa pistetyin jaloin kokoutuivat samilaiset rompsin ympärille, sammuttivat janoansa lumesta sulaneella vedellä, jota he ryypiskelivät padasta, sanoen:

"Jumalalle olkoon kiitos hyvästä ja lämpimästä huoneesta!"

Roihuava rompsi valaisi polvillaan kämpivän keittäjän kasvoja, samalla kun hän tuossa tärkeässä virassaan, pois puhallellen poron lihan päälle nousevaa rasvaa, siirteli suukostaan edes takaisin padan laidalla.

Matkustajat olivat asettainneet vähän etäämmälle roviosta, mutt' yhtä kaikki tuiskahtelivat kipinät toisinaan vallon vasten silmiä ja jokaisen kymmenen minuutin kuluttua täytyi heidän nostaa telttavaatteen lievettä saadaksensa hiemasen raitist' ilmaa.

Olgan sydän oli raskas. Savu ja kuumuus saattoivat hänet viel' enemmän ahdistavaan asemaan.

André, jonka silmät ja korvat taas uudestaan olivat englannikkoon kiinnitetyt, ei vaimolleen lausunut sanaakaan ja tuskinpa silmäs sinnepäinkään, miss' Olga oli asustava.

Epäily uudistui taas ja sen mukana miel'paha ja alakuloisuus.

Ruokaa laitettiin ja pian olikin uhkea illallinen syötävänä. Lappalaiset ahmivat kakkusia, ruisjauhopiirakoita, savustettua lohta ja kylmettynyttä poronmaitoa, jok' oli sekoitettu "variksenmarjoilla."

Yövahti valppaan koiransa, Tschalmon, tuon nelisilmän kera, laitettiin laitumelle poroja kaitsemaan ja vartioimaan, mutta jäljelle jääneet lappalaiset, päät toistensa polvilla, latoutuivat levolle tulisijan ympärille.

Nuo matkustajat liittyivät likelle heitä. Kaikki nukkuivat -- paitse Olga.

Tuli sammui. Hän kuuli ainoastaan noiden nukkuvain ihmisten hengityksen ja sutten ulvonnan teltin ympärillä. Semmoinen kamoittava, haikeasti vaikeroiva susikööri!

"Susi on ulkona!" mykisivät lappalaiset unimielissään.

Ilmeellinen, rampaava tunne jostakin oudosta ja hyljätystä käsitti hänen mielensä.

Olihan hänenkin elämänsä, aivan niinkuin tämä maakin, sumea ja vaaroja täynnä!

Hän kauhistui ajatellessaan näitä molempia. Lämpönen käsi laski hiljaa ja varovasti hienon nahkavaatteen hänen kasvoinsa yli.

Hän ties oitis tämän miehensä kädeksi. Hänen nuori sydämenä tuli kohta lämpimämmäksi, ja kun hän savuaukosta katseli tähtitaivasta ja sivutse sähähteleviä revontulia, ajatteli hän ahkerasti vanhusta Kautokeinossa. Olga rukoili hartaasti Jumalaa suojelemaan häntä.

"Oi, jospa nyt ajoissa joutuisimme sinne," kuiskas Olga.

"Eivät he rohkene koskea hänehen," sanoi André. --

Aamu tuli.

Lappalaiset syöksyivät ulos teltistä, pesivät kasvonsa ja kätensä lumella, laskeutuivat polvillensa aamurukousta pitämään, ottaen lakit päästensä kolmenkymmenen asteen pakkasessa.

Tuskin olivat he siitä polviltansa nousseet, ennenkun ympärill' olevat kukkulat, kunnahat ja tunturit kajahtelivat huudoista ja koirain haukunnasta.

Ja alas kukkuloilta, alas tuntureilta lasketteli poroja tuhansittain, kiitäen keveää laukkaa.

Porojen kyntyräiset eivät kopise.

Sitä vastaan antaa näiden jäsenten liike sähköllisesti räiskyvän äänen, jonka tuiskutuulen suhinan tai, pikemmin rankkasateen läiskinän tapaisena äänenpitona suittaa monen penikulman päähän kuulla.

Nuoret neitokset työpussinensa puumaljainsa kera kuljeskelivat eläimen luot' eläimen luo, -- samalla kun nuoret miehet pyydystivät lipsoilla poroja kiinni.

Porot olivat lypsettävät.

Punehtivina, naurellen ja hiestyneenä heittivät lappalaiset kirjaillut pästinsä, riisuen rintansa jähdyttääksensä tuota kuumettunutta verta, niin sanottiin.

Lappalaispojat kieputtivat lämpsiänsä. Nämä viuhuiivat ilmassa, porot nostelivat päitänsä pudistellen ilmassa ja kiinni ottivat lipsiä korkeilla, haaraisilla sarvillansa.

Lappalainen piti taas täydellä voimallansa. Poro hyppeli pystyyn ja veteli häntä mukansa, mutt' eipä lappalainen vaan hellittänyt, hän piti kiinni!

"Oletteko jotain uutta Kautokeinosta kuulleet? huudahti André.

"Hullusti ovat asiat," vastasivat lappalaiset. "Siell' ovat ne erään pieksämällä tappaneet ja kirkossakin tapelleet."

"No entäs kanttori?" kysyi André.

"Hän jaksaa aivan hyvin," vastasivat lappalaiset. "Ne perkeleet eivät uskalla koskea hänehen."

"Valjasta poro!" komensi tienosoittaja.

Matkaa jatkettiin Varangintunturin yli.

Lappalaiset alkoivat laulaa, muutamat kyselivät, toiset vastasivat.

Olipa Bäive barnek. Värsy värsyiltä luisti edes takaisin kärriksestä kärrikseen matkueen eteenpäin rientäessä.

Puolpäivän ajoissa tuli kuu näkyviin Tenojoen toisella puolella. Se valeli seudulle hiljaista, juhliivaa valoansa.

Olga ajatteli tuota muinoista kesäpäivää Varangin-tunturilla ja nääs: André sattui ajattelemaan juuri samaa. Mutt'ei kumpikaan tuost' ilmoittanut toisellensa.

Matkue seisautti sen jyrkän vierun harjamalle, joka laski Tenojoen alanteeseen.

"No eihän meill' ole varaporoa mukana!" huomautti André äkkiä. Hän huomasi nyt vasta, että varaporot olivat jätetyt jäkälälaitumille.

"Niit' emme tarvitsekaan," vakuutti tienosoittaja. Poro porohon ja pulkka pulkkahan köytettiin kiinni, toinen toisensa viereen yhteen riviin. Ja näin sitä sitten kiidettiin alas tuohon huimaavaan syvyyteen.

Olga sulki silmänsä.

"Jumalan nimessä!" sanoi hän itsekseen.

Tämä matka oli kuva hänen avioliitostaan. Ei hänell' ollut muuta tehtävää kuin "antaa mennä," ja jättää itsensä Jumalan käteen, ajattelematta sitä kadotuksenkuoppaa, joka hänen jokaisella puolellaan oli ehkä avautuva.

Porot ja pulkat sommiteltiin kaikk' yhteen sekasotkuun. Ohjakset, vetohihnat ja kärrikset koipien välissä syöksyivät eläimet suin päin yhdessä vyörehessä jyrkänteest' alas.

Vihdoin päästiin pohjahan. Notkeina ja elastillisina (kimmoisina) nostivat porot jälleen itsensä ylös vahingoittumattomin koivin, samalla kun lappalaisetkin limpoilivat pulkistaan ja asettivat kaikk' uudelleen järjestykseen.

Miss Hope oli tuosta jyrkästä mäenrinteest' alas tullessa päästänyt kovan kirkunan, jota vastaan Olga, miten tavallista, ei ääntänyt hituistakaan.

Ajopelist' ulos päästyä kääntyi André vaimoonsa päin ja uudisti ne kysymykset, mitkä hän jo poikana kaks kertaa oli tehnyt:

"Miks et kirkunut?"

Ja samoin, miten Olga silloin vastasikin:

"Minä en kiru koskaan."

"Hänell' on kaunis veri (= hän näyttää kauniilta)!" huudahti vappus, osoittaen Olga viattomuuden kuvailemattomalla ihmeellä. "Hän on Ruona niejdda (= kevään jumalatar)."

André käännähti hätäisesti, kieppas viinaryyppäimen lähimmän lappalaisen kädestä ja kaatoi sisään.

"Ryyppääs, tienosoittaja," huudahti hän ryyppäintä heiluttaen.

"Tämä on André Thorsenin malja," virkkoi tienosoittaja.

Martensnäs'istä Palmak'iin, Palmak'ista Karasjokeen!

Kertomukset Kautokeinosta muuttuivat yhä enemmän ja enemmän levottomuutta herättäviksi, mutta kun nämä samalla toivat sen rauhoittavan vakuutuksen, ett'ei kantoria mikään onnettomuus kohdannut, niin katosi kuitenkin Andrén pelko täydellisesti.

Ylimalkaan antoi hän aina helposti rauhoittaa itsensä ja kaikesta sielustaan inhoi jokaista häiritsevää huolta ja levottomuutta. Samall' aikaa kun Olga, kaikista järjen syistä huolimatta vaivasi ja vainosi tuskansa tuon vanhan, puolustusettoman miehen tähden, André tyytyväisenä lyöttihe lepohon, varmasti vakuutettuna, ett'ei kukaan rohkene koskea hänehen.

Erikoiskohdat ja asia noille matkalaisille maalattiin kaikilla todellisuuden, hirmua herättävillä väreillä.

"Voilà, (nääs tuossa), poetinen perkele, André!" huudahti kreivi Vasili käsiänsä käppäellen. "Tuossa se on! Sen häijyydess' on suuruus ja jokaisessa suuruudess' asuu joku jumaluus."

"Yhtä kaikki tohtis tapahtua, että te lähemmässä tuttavuudess' ette näkiskään tätä perkelettä niin täysin poeetiseksi," huomautti Olga ivallisesti. "Jumaluus ei pelkää mitäkään arvioimisia, se vois helposti nähdä hyväksi, ilahduttaa teitä kysymyksellä elämästä tai kuolemasta."

"Aivan, kyll' ymmärretään!" virkki André, jok' yhtämittaa puuttui kykyä "tätä elonvoiman" probleemia eli suoritettavaa ratkaisemaan, "mutta tässähän nyt juuri kohtaamme tuon gordiolaissolmun: kuinka voipi uskonto tulla kysymykseksi elämästä tai kuolemasta?"

"Etkö tästä jotain aavistusta tuntenut silloin, kun poikasena katolisen kirkon helmaan heittäisit?" kysyi Olga.

"Tuo oli vaan taiteen viehätys," tokas André, "se oli uskontoa, puettuna runollisuuden muotohon. Mutt' uskonto sinänsä ja pelkästään, kuinka taivahan nimessä voi se tulla joko -- -- tai."

"Sen lapsuudessas kumminkin kyllin kyllä näit."

André seisahti.

"Näinkö minä sen? missä sitten?"

"Isäs luona."

"Tuost' uskonnosta minä olen unhoittanut ihan kaikki, paitse ainoan sen, että minä inhoksuin sitä. Uskonto on joku aate, idea, ja siitä voipi väitellä, uskonto on eräs miel'ala, ja sillä saattaa fanttisierata".

"André, miks ei sinun sieluus koskaan se pelko pääse, että sinä kuitenkin mahdollisesti voisit joutua vääriin päätöksiin Jumalasta?"

"Sentähden, ett'en usko hänehen. Jumalan ovat luoneet ainoastaan meidän omat aivomme; hän on meidän oman kuvitteluvoimamme sikiö."

"Elämän nautinto," huudahti kreivi Vasili, "on määritelmä pahan ja hyvän alkuatoomeille (hiukkeille). Näiden alkuatoomien täytyy löytyä Kautokeinossa."

Oleskeleminen Karasjoessa tuli kuitenkin koko joukon pitemmäksi, kuin mikä oli määrätty. Täällä piti englantilainen matkaseurue hyvästi jätettämän, mutt' André lykkäsi hyvästijättöä niin pitkälle kuin mahdollista.

Miss Hopen englantilainen hidasluntoisuus ärsytti ja hänen välinpitämätön vastustamisensa kiihoitti häntä, ja kun André ei ollut tottunut *tahtomaan* voittaa naista, olematta hänellä myöskin *voimaa* osaamaan sen, tuli se viimein kunnian asiaksi hänelle, ei jättää taistelutannerta ennenkun oli saanut voiton ja tehnyt tehokkaan vaikutteen. Kainulainen tahtoi "esille!"

Tämä odottamaton vastaanottamattomuus alkoi huvittaa häntä, miten joku ilmiö, ja hänen huomionsa alkoi saada hieman vakavuuden hahmoa, jot' ikäänkuin kylmä teräs tunki sisälle hänen vaimonsa sydämeen.

Mit' oli tämä? Alkoiko hän tuta mustasukkaisuutta ja oliko hänellä todellista syytä siihen? Eiköpä hän muuta tiennytkään, kuin sokeana sinne tänne kuljeskella?

"Hän poimii kukkia kuni Göthe," selitti kreivi Vasili.

"Jotk' ovat kastellut sydänverellä," vastas Olga.

"Itkeekö hän? kysyi André."

"Ei," vastas kreivi Vasili.

"Jospa minä vaan yhden ainoan kerran jaksaisin pusertaa jonkunkaan kyyneleen näist' ylpeistä silmistä!" huudahti André kiihkeästi.

"Sit' et koskaan voi," makuutti kreivi Vasili. "Jos joku sydämen kavaltaja kohoaa, niin hän sen jo syntyessä tukahduttaa".

"Sep' ei ole naisellista! Kyyneleethän ovat sangen sopivat naiselle!"

Andrén puolisoa inhoitti kuitenkin tämä epäselvä ja luonnoton elämä, joss' ei kenelläkään ollut tolkkua itsestänsä eikä muistakaan; joss' ei kukahan tiennyt, millä perustalla hän seiso, mutta kukin vaan näytteli rooliansa komediassa (pilanäytelmässä). Tuo viheliäinen elämä, jota vietettiin, ei ollut senlaatuista,

jommoista hän tahtoi sen olemaan, parempi silloin siis paeta tuon vanhan isän luo!

Kärsimättömyys kiehui hänen koko olennossaan, hänen veressään. pitkällistä, asteettain tapahtuvaa varttumusta, joko hyvään tai pahaan ei hän jaksanut seurata. Olga Vasili vaati korjausta ja muutosta kohta paikalla. Ja ennen kaikkia; mik' oli väärin, se oli väärin. Vääryys täytyy huomata heti, ja kerran täytyy huomattuna, on se oitis ojennettava. Hän vaati täysin valmista, selvää seurausta, eikä hän tahtonut odottaa,

"Itkeekö hän?" kysyi André.

"Ei," vastas kreivi Vasili, "hän ei itke koskaan".

---

18. LUKU.

"En, minä en itke koskaan," ajatteli Olga, jok' oli kuullut heidän keskustelunsa, "minä en itke koskaan."

Sydämen syvä suru, joka kiristää aina epäilykseen asti, ei voi saada kyyneleitä. -- "Miks elämme, hän ja minä? Tehdäksemmekö toisemme onnettomiksi? Ja minähän tahdoin vaan onnea hänelle saaduttua."

"André," virkkoi Olga kolmantena päivänä jälkeen heidän tulonsa Karasjoelle, "toimita nyt niin, että minä saan vappus'sen, minä en jaksa varrota kauempaa, minun oitis täytyy päästä matkalle Kautokeinoon."

"Ole niin hyvä," sanoi André, "vappukses saat huomen aamulla."

"Etkö sinä tule myötä?"

"En," vastas André.

Kun Olga seuraavana päivänä pulkassaan varustettuna istui, uudisti hän varoituksensa: "varo sinuas, André, Kautokeinoon tultuas. Et osaa tietää, mikä vaikutus sanoilllas on."

"Siit' en huoli," vastas André kylmästi. "Jos lappalaiset minun kertomuksistani hulluiks tulevat, mitäpä minun siihen tulee!"

Olga silmäs häntä, mutta hänen silmäyksensä kohtas uudestaan vaan pelkkää -- kainulaisen uhmeutta.

"André," sanoi hän, "Nemesis vartioitsee sinua: varo, varo tutkainta vastaan potkimista!"

"Voitko vanhoa, ett'ei vaan vuorill' ole yhtäkään lappalaista?" virkki André vappukselle.

"Kyllä, aivan varmaan! Niit' ei ole Kautokeinossakaan, sillä ne kaikk' ovat vetäinneet Karasuantoon päin".

"Niinp' aja sitten! Minä 'annan nyt puolisoni sinun kunnias kätehen,' miten lappalaisen tapa on sanoa."

Heidän lähdettyä saattoi André heittäidä maahan ja kieritellä itseänsä aivan niinkuin kerran poikana ollessaan tehnyt oli.

"Minä rakastan ainoastaan sinua, sinua ainoastaan, ainoastaan sinua!" huusi hän, "mutta minä tahdon esille 'hyvän', joka sinuss' on. Parempi, kymmenkertaisesti parempi olis, jos olisit vähemmin hyvä; sillä silloin kumminkin voisimme paremmin yhteen sopia!"

Neljänneksen matkan kuitenkin seurasivat Olгаа, hänen tietämättänsä, hänen miehensä ja isänsä. Nämä seurasivat hänen pulkkaansa ja seisahtivat, arvatessaan hänen seisattavan, sillä he toivoivat, ett'ei Olga olis

aavistanut heidän läheisyydess' oloansa.

* * * * *

Jäätyneitä jäkälää ja jäätyneitä järviä!

Siellä täällä vaan sammaltuneita kiviä. Nämä lepäsivät hiljaa ja liikkumattomina.

Oli, näette, lappalaisia, jotka väijyivät yhtä ja toista, ja joita, pään yli vedettyine päskinensä ei tarkinkaan silmä sammalest' eikä sen kivist' osannut eroittaa.

Vappus hyräili ensimmäiset säikeet "Karhunampujan laulusta:"

"Kiitos, hyvä sä: et oo vahingoittanut, keihäst' etkä sauvoa!"

Tuo pitkäveteinen, ykstoikkoinen laulu soi kaihten surumielisesti tyveneessä ja hiljaisuudessa.

"Tuolla lensi joku lintu," virkkoi Olga.

"Se oli taikalintu," sanoi vappus.

Hän tuskin sai sanottavansa sanotuks' ennenkun eräs pilvi lumiryöpyn kera kulki heidän ohitsensa.

Vappus kieppas kohta lakkinsa päästään.

"Tuossa ratsasti Rota (= paholainen) ohi uhrihevosellansa!" huudahti hän.

Ympärihän tähystelemisestä väsyneenä, saamatta silmäilynsä esineeksi yht' ainoata elävää olentoa, keksi Olga vihdoinkin erään olennon, joka hypellen tuli heitä vastaan.

"Se on samilainen," sanoi vappus.

"Nyt olen minäkin saanut vallan tuomita!" huusi lappalainen, kättänsä huiskutti ja hyppeli edelleen.

"Luulisitteko jonkun lappalaisteltin tääll' olevan?" virkkoi opas.

Olgan sydän sykki ja hämäränä aavistuksena liikkui siellä joku kamoittava, jok' oli heitä kohtaava.

Kaks poroa keu'otti kuolleena tunturilla, sarvistaan sekautuneina toinen toisehensa. Sattuu, näette, toisinaan, että porot puskuillessaan käyvät sarvista irtipääsemättömästi kiinni.

Lappalaisteltti het' ilmestyi heidän eteensä.

"Olipa parempi ollut, ett'emme olis noita kohdanneet," virkkoi vappus, "mutta koska nyt nain on sattunut, niin paras käydä sinne ja lämmitellä."

Vaikka vastenmielistä, seurasi Olga kuitenkin hänen viittaustaan, mutt' astuttuansa sisään, hän kääntyi kauhistuneena takaisin.

Teltti oli tapo täynnä lappalaisia, joista muutamat hyppelivät valkean ympäri, toiset loikuivat maassa, vääntelehtivät ja suonenedon tapaisesti tempoivat itsiänsä, ikään kuin olisivat noidutut olleet.

Hurjamielinen ulvonta kaikui hänen ympärillään.

Eräs kymmen vuotias poika kirkui kaikesta voimastaan.

"Hän tahtoo antaa siitä hengestä, mikä hänell' on!" huusivat lappalaiset.

Vanha harmaa hiuksinen vaimo kävi ympäri paljain päin. Hän lyykisteli ja naureli:

"Minä olen neitsy Maria," sanoi hän, "minä olen siittänyt Pyhästä Hengestä. Minä olen siunattu vaimoin seassa."

Olga kiiruhti pulkkaan. "Joutuisasti matkalle!" käski hän. "Minä en voi tuolla sisäll' olla!"

Meluavain ihmisten raa'at huudot ja elämöimiset kohosivat korkeuteen hänen ympärillään, ikään kuin lainehtiva meri, ain' enemmän ja enemmän kuta kauemmaks alaspäin päästiin.

Vallattomuudet, ruoskimiset ja sisälle murtaumiset olivat kauhua ja hämmästyttä levittäneet porokylihin.

Hyppien, ulvoen ja kiroillen, kähein määräämättömin kurkkuaänin ärjähdellen kulkivat joukkiot maamajalta maamajalle.

"Herramme, katso armossa meidän puolehemme," rukoili vappus, "minä luulin Kautokeinin lappalaisten lapelleen Karasuuntoon käsin."

"Minä en ole pelkuri," vakuutti Olga. "Aja vaan!"

Yön hiljaisuudessa ja pimeydessä kaikuivat valitus- ja avunanomushuudot läp' ilman. Nuo harhauntuneet kuljeskelivat siellä täällä "suont'iskemäss' ihmis-lapsiin; sillä synnin meri piti uloslaskettaman."

"Tätäkö se onkin?" ajattel' Olga, inhoen ja kauhun valtaamana sulkien silmänsä. "Tätäkö se onkin?"

Hänestä tuntui siltä, kuin jos hän helvettiin joutunut olis.

He seisahtivat jälleen eräälle lappalaisteltille. Miehet ja vaimot hartaina piiriss' istuivat rompsin ympärillä; sisäänkäytävän edess' oikoi eräs lappalainen maaten.

"Hiljaa!" varoittivat miehet. "Noaid nukkuu,[13] ja henget käyvät hänen jalkojensa yli." ..

"Noaid nukkuu," tuumivat vaimot, "ja kuoleman lintu saattaa hänen sielunsa kuolletten valtakuntaan."

"Alits Tario on kipeä," sanoivat lappalaiset. "Noaid matkustaa kuolletten valtakuntaan, rukoilemaan hänen kuollutt' äitiänsä,[14] ett'ei tämä enää kiusais häntä."

"Ysss -- -- hiljaa!" kuiskasivat kaikki, "Noaid nukkuu!" Olga, hän lasihe taas pulkkaansa ja ajoi eteenpäin.

Uskonnollisen haaveilun keskellä viel' yks palanen rauhallista, uinailevaa pakanallisuutta! Vastään inttailu oli voittavana.

* * * * *

Olga tuli Kautokeinoon; siellä vallitsi kuolon hiljaisuus. Lappalaiset kaikin olivat vetäinneet vuorille, joilta hän nyt juuri oli tullut. Ei tuulen hievahdusta eikä jalan kapsahdusta.

Pulkka seisahti kanttorin huoneen edustalle. Hän tuns aivan hyvin tämän jälleen!

Olga nous ylös pulkasta, maksoi vappukselle, avas oven, joka tavallista tapaa vastaan oli lukeitsematta jäänyt, viistoista vuott' oli kulunut siitä, kun hän oli tämän kynnyksen yli astunut! -- ja kiiruhti sisään.

Tääll' istui hän tuon yksinäisen kynttelin ääressä, joka loisti akkunasta, ja Raamatustaan luki kertomusta tuhlaaja pojasta.

Liikkuminen häiritsi häntä, hän katsahti ylöspäin.

Olga heitti päskinsä päältään.

Hän se oli! Olga tuns hänet jälleen! Olivat nuo samat siunatut silmät.

Kunnia vanhukselle! Hän on yks noita kunniasukuisia ja yksnäisiä elämässä.

"Isä, isä auta minua!" virkkoi Olga, laskihe polvilleen ja ojens yhteen puristetut kätensä ylös häntä vastaan.

Andreas Thorsen kavahti seisoalleen.

"Minä olen Olga, sinun tyttäres. Auta minua, auta minua taistelussa mieheni itsepintaisuutta vastaan!"

Thorsen nojautui hänehen.

"Mit' on hän rikkonut sinua vastaan?" kysy Thorsen kähein äänin.

"Minun isäni ja minun mieheni ovat molemmat virittäneet paulan vangitaksensa minua, he ovat liittoutuneet pakoittaaksensa minua vääryyteen ja valheesen. Kuule sinä, vanha mies, kuule!

"Minun täytyy varoittaa miestäni omalta isältäni; hän on hänen henkensä vihollinen!"

"Mitä hän on pahaa tehnyt sinua vastaan?" kysäsi Thorsen. Hänen kasvonsa tulivat kalman kalpeiksi.

Olga kertoi. Hän avas sydämmensä ja sill' elävyydellä, joka virtas ulos, ilmaisi hän ikään kuin omaa taistelevaa, hiukenevaa sieluansa.

"Tuo oli itsekkäisyyttä ja itsenjumaloimista! Tämä oli se, jota minä hänessä vihasin jo vielä lapsina ollessamme, mutta kun minä sinulle lupasin, tullakseni hänen sisareksensa, niin silloin unhotin, sentähden että minä aloin rakastaa häntä ja uhrata minuni hänen tähtensä. Tuot' en, isä Thorsen, enää nähnyt, sit' en minä nähnyt, kun annoin nuoren rakkauteni hänelle! Minä rakastin häntä niin kiiwaasti, ett' unhotin taistelun, mutta -- nyt on se alkanut uudelleen. Oli ainoastaan aselepoa, ei rauhaa, ei!"

"Lapsukainen, lapsukainen," virkkoi vanhus, "maltas, älä sano enempää! Tuo on hänen äitinsä luonto."

"Ja onko tämä seuraava hänt' asti kuolemaan? Onko hurskas miel'paha ja halveksiminen tuomitseva minun rakkauteni sammumaan?"

"Halveksiminen on raskas sana. Paremp' itselles, jos halvekimises muuttuis sääliksi. Sääli on parempi sana."

"Ei sääliä mitään semmoiselle, jok' on alhaista ja kurjaa!"

"Älkääät tuomitko! Mitalla, millä muille mittaat, mitataan sinulle takaisin. -- Laps raukka, tule tänne! Sinull' ei

ole äitiä ollut ollenkaan."

"Ei, minull' ei ole äitiä ollut ollenkaan. Minä olen itse minuni kasvattanut. Yksinäni oman itseni kanssa olen minä kasvanut ja saanut siksi, mik' olen niin hyvässä kuin pahassakin."

"Sinull' on herttainen, ylevämielinen luonto," sanoi Andreas Thorsen, silmäillen häntä isällisellä rakkaudella, "ja sinull' on luja tahto. Sinun on huokea toimia ja taistella, mutt' aivan varmaan vaikea kärsiä ja suvaita."

"Sit' en minä voi," sanoi Olga, "mun täytyy sinulle tunnustaa totuus."

"Mutta Raamatuss' on vieläkin kirjoitettuna: rakkaus kärsii kaikki, suvaitsee kaikki, toivoo kaikki."

"Vaikeaa on, isä, vaikeaa on. Kun André tekee vääryyttä, niin minun täytyy siitä sanoa hänelle. Minä en jaksa olla vaihti, minun täytyy puhua."

"Paremp' on, lapsi, parempi, jos et niin paljoa puhuis hänelle, vaan olisit ääneti ja rukoilisit hänen edestään."

"Mahdotonta! Ken vaikkenee, hän suostuu. Isä Thorsen, minä kirjoitin sinulle: 'Rukoile minun puolestani, ett'en häntä rakastais enempää kuin Jumalaa!'"

"Ja tuon tottakin tekisin, joll'en olis hänelle sanonut totuutta."

"Mutta totuudenkin saattaa sanoa joko sopivaan tai sopimattomaan aikaan. Sinä työskentelet liiaksi, sinä oletkin aivan kuoleman rajahan väsynyt. Jätä nyt kaikki työ Jumalalle. Rukoile ja -- odota."

"Odot!"

"Rakastava ei koskaan vuottamisessa väsy."

"Ei koskaan väsy -- vuottamisessa!"

"Ei. Minä olen varronnut vaimoani jo seitsemänkolmatta vuotta."

"Seitsemänkolmatta vuotta!"

Olga katsahti ylöspäin ja alkoi saada aavistuksen rakkauden kaikkivallasta ja suuruudesta.

"Minä vieläkin vuotan häntä, minä vuotan häntä kuolemaani asti. Vaikk' en varrota *tahtoiska*an, niin vartoisin minä kuitenkin yhtä kaikki. Odota nyt sinäkin miestä, hän tulee kyllä. Hyvä Jesus on varmaan hänet herättävä uudestaan ja hänet saattava sinun luokses, mutta meidän, Olga, täytyy molemmin jättää tämä asia Jumalan huomaan, ei hätäillä eikä tahtoa pakolla saada mitataan edistymään. Mutta meidän täytyy vaan *uskoa*, että se tapahtuu! Uskotko sinä?"

"Uskon, minä uskon, isäni, mutt' auta minun epäuskoani!"

"Siispä tahdomme me molemmin, lapseni, odottaa Jumalalta vapahtamista ja valmistaa meitä Jumalan kirkkautta katselemaan."

"Antaos suudelma mulle, isäni! Minä olen äiditön ja isätön. Minull' ei ole ketäkään isää, paitse sinua."

Mutta juuri samassa, kun Olga laskeusi polvilleen tuon vanhan miehen edessä, ottaaksensa hänen siunauksensa, pilkistivät akkunasta sisään kalpeat, korskeat kasvot. Mustat silmät tähtäsivät kauan ja äänettä

heitä molempia.

Keveä kynsäys akkunan ruudulle sai Thorsenin ylöspäin katsahtamaan, ja kasvot katosivat, mutta kun hän hetkisen kuluttua kävi sulkemaan auki jäänyttä ovea, puikahti ylävä hahmo sivulle päin, samalla kun se isoovass' ikävöimisessä ojensi käsivartensa Thorseniin päin.

Oi, miks eivät tuon naisolennon silmäykset polttaneet vanhuksen kasvoja?

Tuo uskollinen kynttilä oli viimeinkin saanut kutsutuksi hänen vaimonsa kotihin.

Thorsen seisoj pikaisesti hiljaa ja kuunteli.

"Mit' on tuo ääni tuoll' etäällä' yön helmassa?"

---

19. LUKU.

Eräs yksinäinen lappalaismaja lepäsi tunturin keskellä; virren säveleet soivat sielt' ulos lum'aavikon hiljaisuuteen.

Lamik Rikkut saarnasi; lappalaismajassa pidettiin jumalista kokousta.

Mutta samalla hiipi "hänen sielunsa veli," Fantusus, varjotonna, ikään kuin joku revontulten kyöpeli, ylös tunturihökkelin ylitse.

Fanatismien eli vimman perkele oli pukeunut fantasiin loistoisimpaan pukuun.

André tuli ajaen kärryksessään pois yli ylänkötasankojen. Hän oli vähän verran päässyt kreivi Vasilin edelle, hän kun osas olla omana oppahanansa.

Poro juosta helkytteli matkoansa, ikäänkuin untuvaista tietä myöten, ja äänt' antamatta viilsi kärris va'on keveään lumiriittahan, mutta sitä seurasi Nemesis jäljissä.

André oli "syynalaisuudeton," ärtyhermoinen, kiihoittunut, hän oli haltijoissaan. Revontulet tekivät hänehen saman sähköllisen vaikutuksen kuin ukkonen tekee muihin. Lappalaisen Renvot oli hänehen käynyt käsiksi; hän näki näkyjä, ilmakuvaustelmia, hallucinationeja eli hourehullutelmia.

Talv'yöhyt! Kätkeös valo, joka punertavana ja suruisena yölamppuna loistaa ulos pimeyteen. Te ihmisten hyvät enkelit! Sammuttakaatte Jumalan tähden tämä valo, tämä köyhä, pettävä valo!

Myöhään! Lappalais-majan läheisyys oli Andrélle jo ilmitullut.

Hän seisahti ja astui ulos käärien ohjasta käsivarteensa. Hän kuuli virren veisuun ja itkun tiherrystä.

"Minä olen utelias," ajatteli hän ja kohoitti poron taljaa.

Eräs kuvaama hänen edessään näyttäytyi niin pistävältä, niin tavattomalta, että se olis voinut aikaan saada rajun mieltymismelun teatterissa.

Tuo peuran talilla täytetty lamppu olis tuskin kyennyt valaisemaan majan sisustaa, joll'ei roihuava rompsi tulisijalla olis heittänyt epätasaista paistettansa kokountuneiden päälle.

Ja tungokseen tungettuina, pästeihinsä punareunaisiin peittäytyneinä ja linkkuveitsiin vyöhön pistetyin seisoivat lappalaiset.

Ääneti seisoivat kaikki, lakittomat kurkistetut päät ja silmät tähdätyt eränsen mieheen, siihen lappalaiseen, joka heille julisti ilmestyksen Sanaa seitsenpäisestä pedosta. Olipa jotain mystillistä tuossa näössä, erittäinkin siinä punaisessa, helvetillisessä valaistuksessa.

"Tuo täytyy olla Lamik Rikkut!" ajatteli André, seisoessaan ulkopuolella ja katsellen peurannahkan alle.

Joku ihmeellinen, viel' uinaileva lausuma lepäs noissa kiinni vedetyissä pupilleissa (silmäteräsissä).

Tuo ol' itse Loke, joka jumalaistarun palatsista alas astuneena esteellisesti nautitsi tätä nykyä.

"Samelaiset!" huudahti Lamik Rikkut.

"Peljätöksensä Jumalaa, täytyy tehdä syntiä;[15] sill' ainoastaan hän, ken synteilee, pelkääpi Jumalaa. Mutta me, samelaiset, emme pelkää Jumalaa, sillä ne, joill' on henki, eivät voi synteillä. Me olemme Jumalan jäseniä, ja eihän Jumala jäsentänsä voi rangaista eikä tuomita. Me olemme kuolleet, emmekä sentähden enään voi kuolla. Löytyy hengellinen ja lihallinen ruumis, veljet, mutta meillä ei ole lihallinen, vaan hengellinen ruumis.

"Se kylvetään katoavaisuudessa, mutta nousee ylös katoamattomuudessa, se kylvetään kunniattomuudessa, mutta nousee ylös kunniasa, se kylvetään heikkoudessa, mutta nousee ylös voimassa.

"Samelaiset, me olemme uuden maan päällä! Me olemme Raamattu, me olemme uusi Testamentti, me olemme Sinai, meidän ruumiimme on laki, sentähden olemme oikeutetut tuomitsemaan mailmaa.

"Me olemme Isä Jumala, Poika ja Henki, me olemme kolminaisuus! Poika on kadottanut voimansa; sillä se on meille annettu, ja meissä se on saanut kuolonvoiman tappamiseen.

"Veljet! Me olemme tulleet tekemään sotaa. Siellä, missä me olemme, ei rauhaa saa olla. Te ette saa luulla minun tulleen rauhaa tuomaan maan päälle. Minä en ole tullut tuomaan rauhaa, vaan miekkaa. Lasten pitää riitelemän vanhempainsa kanssa, sillä kirouksen pitää menemän polvesta polvehen, aina meidän ensimmäisiin esivanhempihimme saakka.

"Jotka tässä mailmassa eivät pääse synnistä vapaiksi, eivät tule taivaan valtakuntaan.

"Samelaiset! Me tutkistelemme kaikkein ihmisten sydämmet ja munaskuut, me olemme kaikkietäviä! Me emme tarvitse antaa papeille, emme esivallalle veroa, emmekä osottaa sille kuuliaisuutta.

"Anna Isän tulen (= pitkäisen tulen) langeta maan päälle ja hävittää jumalattomat.

"Saata tänne minun viholliseni, jatk' eivät tahdo, että minä heitä hallitsisin, ja tapa heidät minun silmäini edessä!"

"Amen! Amen!" huusivat lappalaiset kätensä ylentäen. Seurakunta lankes polvillensa.

Tuop' oli kohta, joka kyllin oli vallitsemaan arvollinen!

Eikö Andrélla jo lapsuudest' ollut vakaa tunto siitä, että kaikki oli hänen tähtensä? Samoin kuin Lamik Rikkut oli runoilijakin jumala, jota tuomitsemaan ei kenelläkään oikeutt' ollut. Tässä' oli hengellinen sukulaisuus molempien fanttasioissa: ne lensivät taivaasen.

Ens hetkenä seisoi André kivellä korkeammalla polvillaan olevata joukkoa.

Varo sinuas, varo sinuas, runoilija! Onko innostukses Jumalasta vai saatanasta?

Luonto otti oikeutensa! Sivistyksen siteet katkaistiin tuokiassa, ja koko lappalaisen hillimättömyys oli päässyt vallalleen. Mutt' olihan André päässytkin ylös korkealle tunturille.

Paholaisen voimat, jotka vallitsevat Ultima Thulen talv'yössä, valittavat äänet, haikeat huokaukset, ja kauhun parkuna, joka kuuluu ylt'ympäri pohjannavan, kaikki tämä sai yllykettä.

Ne parkuivat kiukussa, raivossa, mielettömyydessä.

Käsitteet hairauntuivat, ja yks asia sekoitettiin toiseen yhdeksi sotkuiseksi sekamelskaksi.

Lappalaisten aivoissa suli kansallisuus kristillisyydeksi, synty kansallisuuspetokseksi, perkeleen ijes samaksi kuin eurooppalaiset, lappalainen samaksi kuin kristitty ja norjalainen ol' yhtä kuin pakana.

Ei André koskaan ollut niin tajutta luonnostellut (improvisoinut), niin saatanaisin ihastuksin kuin tänä hetkenä.

Mutt' edesvastaus, runoilija, edesvastaus? Milloink' olet syynalaisuudeton?

Ja lappalaiset kuuntelivat. He silmäilivät ylös noihin hehkuviin kasvoihin, paholaisemaisesti kauniit kaikessa kesyttömyydessä, langenneen enkelin kasvot, jumalallinen ilmestys.

Nämä ne olivat kasvot, joit' Olga jo lapsena aavistanut oli.

Hän tuohusti ne jollain manalan tulella, joka myrkyn tavoin virtas heidän suonissaan.

"André on tuo!" riemuitsi Lamik Rikkut ja taivuttihe ylivoiman edessä, jok' oli vallinnut hänen lapsuuttaan. Hänen onnenkohtalonsa oli tämä voima.

"Kosto! kosto!" huuteli André ankarasti. "He ovat juovuksissa jumalattomuuden hengestä. Pois juurittakaatte heidät, samelaiset!"

"Lappalaiset, te Jumalan valitut, eteenpäin suuruutehen, loistohon, ja vapauteen! Excelsior (etevämpi)!"

Hengellisesti päihtyneinä tulivat lappalaiset ulos.

Erämaan lasten fanttasiia on helposti liikutettu, ja se on synkkä kuin itse sydänyö.

He riensivät ulos. Ajatuksesta tekohon on ainoastaan yks askel samelaisilla.

Sanaakaan virkkamatta Lamik Rikkut ja hänen toverinsa suorivat sukset jalkoihinsa. Sukset olivat asetetut pitkihin riveihin ja vartoilivat tuoll' ulkona maamajan edessä.

He ottivat sauvat kätehensä ja luistivat tiehensä.

Oi runoilija, runoilija, mit' olet tehnyt sä?

Porokylästä porokylään vyöryi joukkio.

Yön pimeydessä kolkuttivat he oville, huusivat asukkaita ulos Pyhän, Jehovan nimessä, Jumalan rangaistuksella perkeleen lapsia rangaistaviksi.

Kutsumus oli tullut cherubilta, sanansaattajalta, joka juuri samana yönä oli taivaast' astunut tunturille.

Tämä oli heille antanut jonkun jumalallisen tunnussanan, joka kuului: "Excelsior!"

Tuo muukalainen sana antoi kunnioituksen ainetta, juuri sentähden, ett'eivät he sit' ymmärtäneet.

Kolkkona talv'yönä kasvoi metelöitsevä joukkio. Kulkiessa porokyläin sivutse suurentui joukkio yhtämittaa, kuni kieriävä lumipallo nädällä lumella.

Mutta Kautokeino uinaili jäässä, lumipeittoisessa rauhassa. Nimismiehen rouva ja lapset lepäsivät unessa, lapset uneksuivat.

Silloin yön pimeydessä ja hiljaisuudessa marsivat nuo koston janoiset lappalaiset liukuen mustina varjoina myötämäkeen, joka laaksoa ympäröitsi.

"Excelsior! Excelsior!" mäen vierteheltä mäen viertehelle.

Kaikilta haaroilta, kaikilta kukkuloilta tulla huuhtoivat he, nämä äänettömät hahmot ja syöksivät kiireesti, äänettöminä tiikerin tavoin, noita kahta norjalaista huonetta kohti.

Nukkuvat herätettiin sotahuudolla: "Excelsior!" Tuo hirmua herättävä huuto kajahteli kuni villien ulvonta, aivan niinkuin perkelitten parku Gehennassa.

* * * * *

Kun André sai miettonsa takaisin jälleen, oli hän ypö yksinään.

Maamaja oli työpö tyhjä, ja lamppu räystähän all' alkoi sammua. Puut tulisijall' olivat jo tovi aikaa sitten tuhkaksi palaneet.

André kavahti seisoalleen ja syöksyi ulos. Tuoll' ulkon' oli tyhjää. Hänen kärriksensä, hänen poronsa, ja suksetkin olivat poissa, ei yht' ainoata elävää olentoa nähtävissä.

"Burist! Burist!" huusi hän.

Ei mitään vastausta, -- tunturitasanko oli tyhjä.

Silloin hiipi hänen mielehensä aavistus jostain hirmuttavasta, kauhistavasta -- hän ei tiennyt itsekään miksi, -- kalvaava katumus, jommoista joskus juopunut yht'äkkiä selittyänsä saattaa tuntea.

Mik' oli syynä lappalaisten arvoitukseksaasen katoamiseen? Minnek' olivat he menneet?

Jäljet! -- Jäljet? Kuinkahan olisivat jäljet yön aikaan löydettävät? Suksien latua kylmettyneellä hangell' on valoisimmalla päivälläkin työläs seurata.

Tekemistänsä tietämättä, kiinnitti hän ainoat jääneet sukset jalkoihinsa, koppoi sauvan käteensä ja läksi luistamaan.

Jyrkänteit' alas, kallion reustojen yli, tasangolta tasangolle! Nimeämätön kauhu käsitti hänet.

Porokylästä porokylään, -- ei niin yhden yhtä miestä' ollut koko tunturilla.

"Minnek' ovat ne menneet?" kysyi hän vaimoilta. "Alas laaksoon," vastattiin, "Jumalan tuomiota toimittamaan."

Alaspäin, lakkaamatt' alaspäin! Ei koskaan hän elämässään viel' ennen ollut tehnyt moista suksiretkä.

Hänen polvensa kangistuivat, veri huulilla karpaloitsi kovan ilmanpainon tähden, hänen hampaansa olivat yhteen purrut, kaula kiedottu, valtimosuonet löivät, jokainen veripisara hänen ruumissaan huusi: "eteenpäin!"

Pohjanpalon liemuavat liekit raivottarina seurasivat häntä ylähällä hänen päänsä päällä.

André oli alahalla. Arkaillen vilkasi hän ympärillensä, kuni pahan omantunnon kouristellessa.

Oli aivan tukahduttavan hiljaista, ja tämä kamottava hiljaisuus uudisti hänen tuskansa. Se oli kätkeytyneen, piilevän vihamiehen kaltainen.

Miettimättä miksi, ohjasi hän kuitenkin matkansa nimismiehen ja isänsä asunnoille armahille. Siell' ei hän ollut viiteentoista vuoteen ollut!

André taivutti muutamia kuuraisia oksia sivulle ja kuunteli.

Silloin kuuli hän yöss' äänen, jok' oli veren hyytää hänen suonissaan.

Eikä tämä mitään muut' ollut kuin kerrottu huuto: "Excelsior!"

Oi laupeas Jumala! Tuo oli murhaparku.

Hän kiirehti matkaansa. Nimismiehen rouva lapsinensa pakeni sisään ja sulkeutui huoneeseen, mies kiskottiin ulos.

Tili, tili, runoilija! Etkö sinä te'e tiliä tästä?

Linkkuveitsi nostettiin nimismiehen pään päälle.

André survaisi sauvan pois lumehen, syöksyi esille ja heittihe hänen päällensä. Hän nosti kätensä.

"Pidättäkää!" huudahti hän. "Hänen verensä tulkoon teidän ja teidän lastenne päälle!"

Mutta runoilija oli tullut heikoksi ja voimattomaksi sitä helvetin kummitusta vastustamaan, jota hän juur itse oli esihin kehoittanut.

Lappalaiset eivät häntä kuunnelleet.

André näki viimeisen silmäyksen vallesmannin sammuvista silmistä, silloin kun tämä kaatui lumelle, hän kuuli vaimojen selkiin lämähdeleväin ruoskain viahtelevat sävelyet, hän kuuli lasten viattoman hätäitkun; kääntyi hän minne kääntyi näki hän näitä pilkkahymyisiä, virnailevia lappalaisnaamoja, ja kaiken tämän yli kuun vaalevan, kauhuttavan kuolonpaistehen!

Hän luuli joutuneensa Rognarok'in hirmuihin. Sieluu tuskat, kauhu ja kipu musersivat hänet. André riensi toisen luota toisen luo, hän rukoili, hän uhkaili, hän kiroili -- turhaan!

Nemesis oli valloittanut hänet, sillä hän oli potkinut tutkainta vastaan ja vähänä pitänyt Jumalaa.

Runollisen perkeleen kera ei ollut leikittelemistä, sillä se käänsi kyntensä omaa itseä vasten.

Mutta vaikka lappalaiset joutuivat raivoon hänen sanoistansa, piti hän siitä vähät väliä!

Sitten käännähti hän ympäri ja näki isänsä ja vaimonsa raivoisan joukon keskellä.

Hänen isänsä, hänen vanha harmaapää isänsä, -- oi, kuinka vanhaksi hän oli tullut! Andreas Thorsen paiskattiin maahan, mutta samassa silmänräpäyksessä juoksahti ylevä kainulaisvaimo hänen päällensä, peitti hänet ruumiillansa ja vastaan otti sen kuolonpiston, jok' oli tarkoitettu Andreas Thorsenin sydämeen.

Hän otti sen omaan rintahansa.

Lamik Rikkut nosti linkkuveitsen Olgan pään varalle.

Silloin kiskas André veitsen hänen kädestään, sulki vaimonsa sylihinsä, ja melkein tainnuksissa laskiye polvilleen ja rukoili taivaan Jumalan apua soveliaiden sanojen sovittamiseen noille hillimättömille.

André kapsahti lähell' olevalle kivelle, pitäen Olgaa kiinteästi sylihinsä suljettuna hän nosti kätensä, miten Moses Israelin kansan puolesta, ja epäilyksen hehkusta loistivat hänen kasvonsa.

"Voi teitä! Te langenneet. Te, jatk' ette tiedä laupeudesta! Henki hengestä, silmä silmästä ja hammas hampaasta. Ken miekkaan tarttuu, hän miekkaan hukkuu. Kirous sulle, sä samalainen rotu! Sä kadotat ijankaikkisen autuutes, sanoo Herra Kaikkivaltias."

Väristen niinkuin kaisla, tuskallisest' odottamisesta, nojasi hän puunkantoa vasten.

Ja katso! Hänen vanha mahtinsa tuli takaisin, lappalaiset väistyivät peljästyksen lannistamina, melkeinpä kuin jos joku jumala olis heille puhunut.

Yks ainoa, vakoileva silmäys sivulle, peljästynyt kuni kärppä, varastihe ulos André'n silmistä.

Mielen maltti sai ylivoiman. Hänen täytyi yhtä mittaa käyttää tät' etua, minkä hän voittanut oli, ja käyttää se viimeiseen asti, jos hän voittaa tahtoi.

Hän osoitti ylös tuntureille ja katseli niitä.

Hiljaisina väistyivät lappalaiset takaisin.

André piti heitä silmällä, hän piti kätensä ojennettuna, pitäen heit' edelleen peloitettuina. Hän ties tämän kohtauksen maksavan puolisonsa ja isänsä hengen. Hänen hermonsä olivat pinnistetyt niinkuin eläinkesyttäjän hermot.

Ja nuo kesyttömät eläimet tottelivat heidän herransa käskeviä silmäyksiä. Lamik Rikkut taivuttihe taas "kohtaloonsa" ja -- esimiehensä valtaan.

Arastaen ja vavisten kätki hän kasvonsa, samoin kuin Mefistofeles piiloutui ristin edessä.

He pistivät veitsensä vöihinsä, sitasivat suksensa ja hiihtivät ylös tunturille päin.

Mutta hiihtäessä viimeisen lappalaisen mustahkona varjona kuvastellen tähtitaivasta vasten tuolt' ylähältä

valkean mäen harjulta, lankes André tainnoksiin. Sielun jännitys oli liian ankara ollut.

Runoilija oli oppinut voimansa tuntemaan, -- mutta millä hinnalla?

Hän oli langennut alas tuon murhatun kupehelle ja sai pilkun otsahansa tämän verestä.

Todistaneekohan tämä veri häntä vastaan ja huutaneekohan se taivaasen tuomiopäivänä.

---

20. LUKU.

Siinä makasivat he -- -- äiti ja poika. Olgan haudellessa André'n otsaa lumella, seisoi hänen isänsä kumartuneena, yli tuon vierahan, jok' oli hänen henkensä pelastanut. Veri virtasi hänen rinnastaan, punasi lumen siltä kohdalta.

Thorsen katsoi noihin mustihin silmiin, jotka kiiluivat kuumehin välkkyyen tähtien tuikkivassa valossa. Thorsen hypähti taaksepäin.

"Aina!" äännähti hän vapisevin äänin, "näinkö saan sinut kohdata jälleen?!"

"Andreas," sanoi kuoleva, "minä olen syntiä tehnyt taivasta ja sinua vastaan, enk' enää ole kelvollinen sinun vaimokses nimittää."

André avas silmänsä. Samana hetkenä, jona hänen tajuntansa toipua alkoi, ei hän muuta nähnyt kuin synkeät kasvot, joita hän, aina siit' aikain kuin hän Tromsöössä nämä ensi kerran näki, pahan henkensä kasvoiksi nimitti. Täss' olivat ne taas! Nämä olivat kuitenkin hänen äitinsä kasvot!

Sama inho ja peljästyksenkäs kauhu valtasi hänet nyt, miten silloinkin.

Ja ikään kuin olis tahtonut työntää koko syyn nyt tapahtuneesta hänelle, ikään kuin olis tahtonut syyttää häntä siitä perinnöstä, minkä hän Andrélle antanut oli, ja joka kaiken tämän oli matkaan saanut, vieritti André koko vastauksen, koko syntikuorman tuon heikon olennon hartioille.

Hän kavahti seisoalleen.

"Kirottu ole sinä!" huudahti hän.

Thorsen nosti kätensä.

"Älä kiroa!" sanoi hän.

"Aina," virkkoi vanhus, "miehes oli viimeinen, ken tahtoi heittää ensimmäisen kiven".

"Andreas", lausui hänen vaimonsa, kätensä ristihin liittäin, "minä hylkäsin sinut erään miehen tähden, jok' ei ollut arvollinen sinun kenkärihmojas päästämään. Minä olin hänet erään kerran Karasuannossa nähnyt, mutt' et sinä siitä mitään tiennyt, siit' en sinulle mitään maininnut. Tämän miehen tähden jätin sinut, Andreas, ja luulottelin rakastavani häntä sentähden, että hän lupas minulle vapautta, loistoa ja diamanteja; tuohan oli kokonainen satu. Hän ei pitänyt mitään lupausta, Andreas, hän ei pitänyt mitään. Hän ryöväsi minulta viattomuuteni ja sitten -- hylkäsi minut."

"Hänen nimensä!" huudahti Andreas Thorsen kuolon kalpeana, raskaasti ja harnaasti henkeä vetäen.

"Kreivi Vasili!" virkkoi Aina.

"Kreivi Vasili!" huudahtivat nuo kolme, jotka seisoivat hänen ympärillään.

Tuo oli kolm'ääninen, hengetön huudahdus.

"Hänen nimensä oli Henri Vasili ja oli kotoisin Riiasta. Hänet näin minä kuukaus sitten Tromsöössä, -- hän oli tullut vanhaksi mieheksi. Andreas! Sittenkun hän minut hylkäsi, olen minä elänyt kunniallist' elämää: minä ajattelin sinua. Minä monessa maass' olen elänyt suuressa köyhyydessä, mutt' olen kuitenkin aina kunnialla henkeni elättänyt, häpeämättä ja punastumatta mitään tekoani. Tänne nyt olen hiihdellyt ain' ikävöiden sinua."

"Aina, Aina!" itkien nyhyki tuo vanha mies. "Miks'et ole ennemmin tullut kuin vasta nyt?"

"Häpeä esti minua takaisin tulemasta, Andreas. Syntini poltti, se korvensi sieluani, minä isosin, minä janosin nähdäkseni sinun kasvot, mutt' en saanut sanotuksi; 'Anna minulle anteeksi.' En voinut nöyryyttää minuani, Andreas, minun itsepintaisuuteni on tarvinnut seitsemänkolmatta vuotta päästäöksensä minut sinun luokses.

"Vaimo," sanoi Andreas Thorsen suudellen häntä. "Sinä tulit, vaikka vast' yhdennellätoista hetkellä. Sinä tulit ja annoit minulle sydänveres."

"Oi, jospa se vois sovittaa! Minä olen väsynyt, Andreas. Minä olen vetäinnyt esille niinkuin koira, kuollakseni sinun jalkais juuressa. Tuo oikeushan vanhalla vaimollas kumminkin oli".

"Lapsi, lapsi!" huudahti hänen miehensä kokiessaan uudestaan ehkäistä veren vuotamista, "minä tiesin sinun tulevan. En vielä koskaan ole epäillyt sinua, minä olen sinua rakastanut ja odottanut sinua."

"Sittenpä kuolen mä iloisena. Vapahtaja, jot' olet minut opettanut tuntemaan, on nyt minut kotihin saattanut. Anna veren vuotaa, Andreas, anna sen vuotaa, onhan se sinun tähtes, sinun edestäs. Minä olen saanut pelastaa sinun henkes! Anna nyt minun saada näin kuolla! Minä olen kumminkin ollut rakas sinulle, niin rakas!"

Andreas Thorsenin vaimo oli kuollut, kun kreivi Vasilin pulkka seisattui kanttorin asumuksen edustalle.

Veren näki hän lumella, kuolleen kasvot näki hän myös, hän tuns ne jälleen, ja nuo kolme, jotka hänen ruumiinsa ympärillä seisoivat. He silmäilivät häntä.

Kreivi Vasili seisahti, hän tuns olevansa liika olento, vastenmielisesti otti hän hatun päästään.

"Kreivi Vasili," virkkoi Andreas Thorsen vapajavin äänin, "mit' olette syntiä tehneet vaimoani vastaan, antakoon sen Jumala teille anteeksi! tänä hetkenä en minä sitä tehdä voi. Menkääte, menkääte!"

Sanaakaan sanomatta, silmäystäkään heittävä heittihe ryssä pulkkaansa ja -- ajoi matkahansa.

---

21 LUKU.

"Karasuanto -- Tammikuulla.

Ma chera fille![16]

Koska persoonallinen läsnäoloni Kautokeinossa nykyisten katalain ja erittäin tukalain asianhaarain vallitessa olis täydellisesti väärin asetettua, nim.: olis poissa paikaltaan, matkustan minä täältä suoraan Pietariin, joss' ai'on viettää talven ja päälliseks odottaa teidän tuloanne.

Ilma Finmarkeniss' ei minusta tunnu hyvältä, se ei soinnu minun ruumiini rakennukseen.

Viattomaksi ja syyttömäksi todistaminen olis kerrassaan liiallista, -- tarkoitan tuota tapahtunutta, -- vielä sitäkin suuremmalla syyllä, kun minä jollain tämmöisellä tulisin samalla tunnustaneeks erään vian, jota minä -- rikoksena -- en voi osakseni ottaa. Herrasmies on velvollinen täyttämään kaiken sen, minkä hänen omantuntonsa hänelle myönnyttää.

Ett' yhden kerran nuoruuteni päivinä olen hätäisän matkustuksen tehnyt ruotsalaisessa Lapinmaassa, mutta norjalaisell' alueella käymättä, on tosiaa, mutta mi myöskin on tosiaa, on se, että minä -- parole d'honneur! -- olen yhtä vähän aavistanut, että tuo murhattu Karasantolais-vaimo oli Kautokeinosta kotoisin, kuin myöskin, että hän -- quel fatalite (mikä sattuma!) -- oli kanttorin vaimo.

Käytökseni häntä kohtaan oli luonnollisesti järjestynyt hänen arvonsa mukaan, eikähän aatelismiehen kunnialta voitane enempää vaatiakaan.

Tyttäreni, sä lienet niin hyvä, että sillä hellyydellä, mikä näin tukalassa tilaisuudessa tarpeellinen olla saattaa, appi-isälles esihin viet minun sympathiani eli myötätuntoisuuteni ja vilpittömän osanottamiseni hänen aviolliseen tragediaansa (surunäytelmäänsä), jossa minä kaikessa viattomuudessani, onnen kohtalon määräyksestä, olen noin onnetonta näyttöosaa näyttelemään joutunut. -- Ken kohtaloansa vastaan voi sotia?

Aivan epäilemättömänä pidän, että hän minulle anteeks antaa, kun minä, kiitos kaunis täydelliselle tietämättömyydelleni, en tuota vaimoa tiennyt hänen puolisokseen enkä siis tosiasiaa ole tahtonut enkä myös olekaan loukannut häntä.

Mitä hänen pojalleen sitä paitse olen tehnyt, täytynee näin bon ton'isten (hyväsointuisten) herrasmiesten kesken pitää jonakuna satisfactioonina (loukkauksen sovituksena).

Sinun mielistynyt isäs Henri Vasili."

Olga kietas kätensä Andreas Thorsenin kaulaan.

"Anna anteeks hänelle, isä," lausui hän. "Anna hänelle anteeks minun tähteni."

"Minä olen hänelle anteeks antanut," vastas vanhus, "minä olen hänelle anteeks antanut *hänen tähtensä*. Lapseni, oletko oikeen hänen kasvonsa nähnyt?"

Aivan kuin marmoriin hakattuna lepäs siellä kainulaisvaimo valkoisella vuotehella ja rauha kuvautui hänen kasvoillaan.

Poliisipalveliat olivat, olivat vihdoinkin Kautokeinohon saapuneet, ja Lamik Rikkut toisten vallattomimpain kapinan nostajain kera oli vangittu.

Andreas Thorsenin vaimo ja vallesmanni haudattiin, ja pispä, joka päivää ennen oli paikalle saapunut, itse toimitti hautausmenot.

Myrskyn jälkeen oli tyyni tullut.

Katuin, surren ja murehtien kokoutuivat lappalaiset noiden murhattujen vereksille haudoille.

Hehän olivat murhanneet nuo kuolleet, ja olihan Jumala vaativa heidät heidän kädestään!

He olivat selvinneet juovustilastaan ja kauhistuen näkivät nyt, että lyönti oli kohdannut kanttorin vaimoa, häntä, juuri häntä, jota he kaikin olivat odottaneet, ja joka nyt oli tullut hänen henkeänsä pelastamaan -- -- heiltä, ja sitten kuolla!

"Jumala antakoon anteeks! Jumala antakoon meille anteeksi!" huusivat he. "Anna meidän itkeä kanssa! Isä Thorsen! Suo meidän hänet ostaa takaisin kyynelillämme!"

Ja Andreas Thorsen katseli heitä, kun nämä, yks toistansa seuraten, heittäytyivät kasvoillensa maahan hänen jalkojansa halailemaan. Vanhuksen kasvot olivat ikäänkuin kirkastetut.

"Sä olit kuitenkin niin rakas mulle!" lausui hän.

Hänen elämänsä pulmaisa arvoitus oli nyt ratkaistu, ja nyt oli hän katsellut Jumalan vapahdusta.

Sittenkun pispä oli puheensa lopettanut astui Jakob Tudekas esihin haudan partahalle.

"Samelaiset," sanoi hän paljastaen päänsä, "minä tunnustan, että minä olen mennyt harhaan, minä olen poikennut Jumalan sanan totuudesta. Minä olen anteeks anonut Jumalalta ja ihmisiltä, ja nyt minä hylkään tuon väärän uskon." Tuskin kuuluvalla äänellä, itkun pusertamana, lisäsi hän:

"Minä pyydän noilta kuolleiltakin anteeks." Huokailten ja ähkyen lankesivat lappalaiset polvilleen, nostivat ylös kätensä ja huusivat:

"Kuolleilt' anteeks anomme!" Sitten lukivat he kuuluvasti niitä rukouksia, joita pispä heidän luettavikseen edellä luki.

Kapina oli ohitse; tukahdutettu yhdell' iskulla.

Hitunen todellisuuttakin tuossa liikkeess' ilmautui siellä ja täällä, mutt' useimmat kuitenkin pian hokasivat, ett' uusi paikka vanhaan vaatteesen pantuna rikkoo koko vaateen.

Nuo herätyksen hedelmät, jotka näkyvin pääsivät, osoittivat kuitenkin, "ett' uskonvimma oli sisältänyt jonkun verran Jumalalle mieleistäkin murhetta, vimmaiset tuulahdukset kumminkin tähtäsivät Häntä, jok' yksin ja ainoastaan antaa sielun rauhan." [17]

Paloviinan juonti samoin kuin sen kauppakin oli täydellisesti lakannut ja vanhemmat nauttivat lasten opetusta kaksinkertaisell' innolla.

Jumala oli antanut "hengen tuulahduksen" leuhahtaa kansansa ylitse, ja Kautokeinon seurakunta lähetti uudistetun pyynnön saadaksensa papin, jok' asuis vakinaisesti siellä ja osais heidän omaa kieltänsä.

Kun hallitus edellisiin tapahtumiin ja pyyntöön nähden oli huomannut papin tarpeellisuuden, niin lappalaisten toivomus vihdoin viimeinkin täytettiin vuonna 1852.

Ruumissaaton kirkosta lähdettyä, istui vielä jäljellä lappalaisvaimo eräällä hautakivellä nyhkyttäin itkien.

Seimke oli tuo. Laps hänen polvellaan oli ruvennut itkemään, vaikk'ei hältä mitään puuttunut, mutta Seimke ties tämän itkevän isänsä synteilyjen tähden.

Lamik Rikkut noiden toisten vangittujen kanssa oli lähetetty vankeuteen Tromsööhön, missä hän esivaltaan vaikutti urhealla lujuudellaan ja hehkuvalla vakuutuksellaan.

Kaikki kokeet, saada häntä huomaamaan syntinsä, olivat kuitenkin kerrassaan hedelmättömät. Jok' ainoan Raamatun lauseen odan, joka häntä vastaan asetettiin, käänsi hän taitavuudella ahdistajaa itseä vastaan.

Joka kerta kun pispä jätti hänet hyvästi lausuen: "Jumala olkoon sinun kanssa", vastas Lamik Rikkut aina

uhmeasti ja itseensä tyytyvänä:

"Aivan varmaan! Minä jään tänne kaiken Jumalan voiman kanssa, ja niinpä menee pispa tiehensä ilman Jumalatta!"

Muutamat metelin nostajista tuomittiin vankeuteen, mi lyhemäksi, ku pitemäks ajaksi, toisia taas vesi- ja leipä-vankeuteen, mutta metelin itse johtajina tuomittiin Lamik Rikkut, eräs toinen lappalainen ja kaks vaimon puolta kuritushuoneesen Kristianiaan. Se lappalaisista, jok' antoi kuolon iskun vallesmannille, mestattiin.[18]

Heidän tuomioissaan otettiin kuitenkin melkoisesti huomioon armoittamiseen kehoittavat asianhaarat, että, näette sen, fanatismi oli jollain tavoin saattanut heidät syynalaisuudettomiksi.

"Tuomios, Lamik Rikkut, on langennut," vakuutti pispa.

"Minä vetoan isän, kuninkaan päätettäväksi," vastas Lamik Rikkut karskisti. "Minä tahdon koetella, onko hän Jumalasta vai perkeleestä."

Kun tuomio armoituksetta palas takaisin, repäs Lamik Rikkut sen kahtia, huudahtaen:

"Isä kuningas on tuomittu! Anathema (kirus) langetkoon tuomitulle!"

---

22. LUKU.

Tällä välin väiipyi André elämän ja kuoleman välillä.

Hänen elonsa rakennus hänen ympärillään oli rojahtanut kokohon ja haudannut hänet.

Hänen teeskennelty ideaalinsa katosi tyhjyyteen. Todellisuus asettautti hänen eteensä; se pakotti hänet itseänsä silmihin katsomaan.

Hänen äitinsä oli langennut vaimo, hänen johtajansa ja kasvattajansa oli hänen äitinsä viettelijä, ja kaiken tämän romun keskellä seisoj ainoastaan hänen isänsä horjumatonna, suorana, ilman huojahtamatta; se isä, jota hän oli epäillyt ja kartellut häntä. Sielläp' oli viimeinkin suuruus, ja tuossa suuruudessa varmaan asui joku jumaluus.

Täm' oli hirvittävä herääminen unelmasta. Tuossa kuolon taistelussaan sai hän todellisuuden tuekseen ja havaitsi, ett'ei se ollutkaan etheriä (ohuinta kaasua), vaan tanevaa lihaa ja verta.

Hänell' oli syytä äitinsä kuolemaan, samaa myöskin vallesmannin, hän oli tappanut nämä, ja Herran käsi lepäs raskaasti hänen päällään.

André oli havahtunut ja näki, että hirmuist' oli langeta elävän Jumalan käsiin.

Hän oli nyt kokenut, kuinka uskonto saattaa tulla joksikuksi joko -- tai, hän oli tuntenut, että se oli elinvoima, ja hän oli kokenut, että löytyi Jumala, joka sanoo: "minä olen Jumala, eikä minua paitse ole ketäkään."

Kuni Herodes oli hän tuomittu, ja hänen pilkkaava ylpeytensä oli punnittu ja aivan köykäiseksi löydetty.

Hän muisti sen kerran, kun poikana heitti kivellä nimismiestä päätä kohti: Laupeas Jumala, kuinka polttivat nämä kuollehen sanat: "Jumala antakoon anteeks, lapsukaiseni", niinkuin palavat kekäleet hänen päänsä päällä. Kuinka paljo hän olis antanut jos vielä kerran nämä sanat olis saanut kuulla.

Se nimi, jota hän oli ylenkatsonut, olis nyt ollut hänen suurin lohdutuksensa.

Tämä raskas, kömpelömainen käsi, jonka koskettamista hän oli vihannut, se lepäsi nyt hengetönnä ja kylmänä.

Taudin houreissa pyysi André, että tämä laskettaisiin hänen pänsä päälle.

Hänen isänsä ja vaimonsa eivät saaneet mennä hänen luotansa.

Hän huus heidän nimiänsä, ja raivoisassa kuumeessansa taisteli hän lakkaamatta heidän elämästänsä. Hän oli olevinaan näiden kahden vainajan kuolonkamppauksess' uudelleen ja uudelleen, siks kunnes se hänet itsensä kulutti.

Andrén rakkaus vaimohonsa ja isäänsä murtautui viimein aivan estämättä esihin läp' itsekkäisen kalliomuurin, aivan kuin kaikkea nielevä, tulivuoresta tupruten vyöryvä laavavirta. Itsekkäisyys oli murrettu ja epäjumalan kuva kukistunut maahan. Rakkaus tasoitti epäsoinnut ja loi uudelleen tuon rikkuneen yhteyden.

Ja Olga sovitti pojalle sen, mink' isä oli äidille rikkonut.

Ahdistuksessa rakastettunsa kadottamisesta, oppi tuo voimakas vaimo tulemaan lapseksi, jättämään tahtonsa Jumalan kätehen.

Pelkistettynä ja puhdistettuna kasvoi hänen rakkautensa niin, että se tuli yhtä suureks kuin tuon vanhan miehen, jok' äskettäin oli vaimonsa ruumista siunannut.

Vanhus vei hänet edes Jesuksen jalkain juureen, ja siellä taisteli Olga puolisonsa hengen edestä, siks kunnes Jumala oli siunannut hänen rukouksensa ja vapahtanut Andrén Olgalle ja hänelle itselleen.

André katsoi alinomaa vaimoonsa; hän ei voinut luovuttaa silmäyksiänsä Olgan kasvoista.

"Olga", sanoi hän, "minä olen syntiä tehnyt Jumalaa ja sinua vastaan, rakastatko minua vielä?"

"Rakastan, minä rakastan sinua!"

"Minä olen tappanut äitini ja vallesmanni-vanhuksen, minä olen tappanut lapsuuteni ystävän sielun, minä olen tallannut isäni sydäntä, minä olen kolmimurhaaja, rakastatko minua yhä vielä?"

Olga laskei polvilleen miehensä kupehelle ja kieriävin kyynelin vakuutti:

"Rakastan, minä rakasta sinua!"

"Voiko Jumala anteeks antaa?" kysyi André. --

Jo ens päivänä, kun Andrén sairaus oli tietoon tullut, tuli Seimke Olgan luo.

"Sinä olet yksin," sanoi hän, "suo minun saada auttaa sinuas ja sinun palvelijattarens olla".

Ja uskollisesti täyttikin Seimke ne velvollisuudet, mitkä hän täyttääkseen oli ottanut, sillä hän ties miehensä veistä nytkyttäneen Olgan pään päällä.

"Sinä olit hyvä minulle lasna viel' ollessas," sanoi Seimke koko sydämen tulvivalla kiitollisuudella. "Sit' en mä unhoita koskaan."

André tervehtyi, mutt' oli heikko vaan ja jokin hänessä oli taittunut. Elinhaava, jonka hän saanut oli, näytti olevan ylön vaikea parantaa.

Tähän aikaan ennätti kritiikki (arvostelu) hänen eepoksestaan Kautokeinoon. Se puhui fiasco'a (epäonnistunutta). André'n ylimielisyys oli paistanut kaikkein rajojen ylitse, ja kritiikki lopult' oli kohdannut hänen päätänsä.

"Tämä on Nemesis," sanoi André tyveneesti. "Minä olen rangaistukseni ansainnut sentähden, että minä runoelmassani kielsin isäni rakkauden."

Aikaa kului.

"Oi, jospa vaan aurinko tulis", virkkoi André.

"Oi, josp' aurinko pian tulis!" kertoi isä. "Sitä hän tarvitsee, se vuodattaa lohdutusta hänen sairaasen mieleensä; pimeys turmelee hänet."

Idässä kuumoittava heikko valo, joka koko Tammikuun osoittaa auringon kulkua taivaan rannan alapuolella, kävi ain' enemmän ja enemmän rusoittavammaksi, värihohteisemmaksi.

Viimein ilmestyihe korkea leimuava pyramiidi.

André'n silmät olivat kääntämättömät tähdätyt itäänpäin. Oi, kuinka hän ikävöi aurinkoa!

Ja aurinko tuli.

"Aurinko tulee!" kajahteli suusta suuhun. Tuhannet sielut riemuitsevat vuos vuodelta kahdennenkymmenennen Tammikuun päivän aamuna.

"Tänään tulee aurinko!"

Ilo lennähti kuni sähkön kipinä sydäimestä sydämeen, huoneesta huoneeseen. Jokainen, ken vaan saattoi kätensä käyttää, oli jalkeilla.

Seisottiin ja vuotettiin; siellä oli hiljaista niinkuin kirkossa.

Kello oli kymmentä minuuttia vailla kakstoista.

Pinnistys kävi melkeen kärsimättömäksi.

Kello oli viittä minuuttia vailla kakstoista.

Katsos! Silloin alkoi kultainen hohde levittäytyä pyramiidissä noiden kahden tunturihuipun välillä, johonka kaikkein silmät tähtäsivät.

Hohto kävi yhä heleämmäksi ja heleämmäksi. André ei hengittänytkään.

Joki levittäisi louhien välillä kirkkaana kuvastimena vastaan ottaakseen tuon jumalallisen kuvan; jok' ainoa aalto oli sileä ja tasoitettu.

Aurinko nous esihin!

Verkalleen kohoitti se sädehtivän silmänsä.

Vuoriseinät avasivat valtaporttinsa, ja sen kautta nähtiin tuota pikaa taivasten taivahasen, Jumalan ijankaikkiseen autuuteen.

Katselijat laskeusivat polvilleen ja lauloivat:

"Kuin kulta aurink' esiin käy."

Mutt' André puhkes itkuun; jokin häness' oli nyt tullut vapautetuksi.

"Anna anteeks minulle!" virkkoi hän vaimolleen ja isälleen, "anna minulle anteeks, samoin kuin Jesus Kristuskin katkeralla kärsimisellään ja kuolemallaan minulle anteeks antanut on."

---

23. LUKU.

Kertomat Lamik Rikkutin tuomiosta ehtivät nyt Kautokeinoon.

André, jok' oli vielä niin heikko, ett'ei hän jaksanut matkalle lahtea, kääntyi Olgahan päin ja tarttui hänen käteensä. Kyyneleet kiiluivat hänen silmissään:

"Vaimoni," virkkoi hän, "matkustatko minun sijassani Tromsööhön ja rukoilet Lamik Rikkutia minulle anteeks antamaan?"

"Kyllä, minä matkustan!" myönnytti Olga.

"Sano hänelle, ett'en minä saa lepoa ennenkun tiedän, ett'ei hän kannata vihaa minua vastaan."

Kun Olga oli matkahan valmistainnut, tuli Seimke hänen luokseen ja lapsi seljässä komsissaan.

Hän laskihe polvilleen ja nosti kyyneleiden kostuttamat kasvonsa Olgaan päin.

"Anna minun seurata myötä",anoi hän. "Isän kaari (= vesikaari) on uskollinen. Minull' on jano, nähdä mieheni viimeiset silmät." [19]

E erityiset esteet viivyttivät kuitenkin niin, ett' Olga ja Seimke saapuivat Tromsööhön vasta paria päivää ennen, kun Lamik Rikkut oli vietävä laivaan, jok' aikoi matkata etelään päin.

Seimke kiiruhti kohta paikalla lapsinensa vankihuoneelle.

"Kuink' on hänen laitansa?" kysäs hän.

"Hän on yhtä taipumaton," vakuutti vanginvartija, "hän ei tahdo katuen tunnustaa."

"Päästäkääte meidät sisään,"anoi Seimke.

Vanginvartija avas oven.

Lamik Rikkut nous seisoalleen, hänen kahleensa kalisivat.

"Seimke!"sanoi hän.

Seimke otti lapsen ja nosti sen ylös käsivarsillaan.

"Totisesti, totisesti sanon minä sinulle!" virkkoi hän kyyneleitä tulvaavin silmin, "ell'et Jumalan valtakuntaa vastaan ota, miten pieni lapsi, et suinkaan pääse sisälle sinne!"

Kun Lamik Rikkut näki lapsensa, lankes hän polvilleen. Hän riipas lakin päästään ja kätki kasvonsa.

Iloa säihkyvin silmin kiiruhti Seimke Olgan luo takaisin.

"Lapsemme on vapahtanut hänet," riemuitsi hän. "Hän katuu ja tunnustaa!"

Lamik Rikkutin katumus oli yhtä raju kuin hänen rääväämisensäkin oli ohjaton ollut.

Oli kauhea yö.

Lamik Rikkut ei saanut unta.

Kuu hopeoitsi tuon ruosteisen rautaristikon ja paistoi vankilaan, jonka täytti vaalean sinertävä valo, juuri kuin jos se Belialin tempeli ollut olis.

Hän kavahti ylös ikäänkuin miel'puoli, kiskoi kahleitansa. Näiden kilisevä ja kaliseva ääni sytytti kauhua viel' enemmän hänen verehensä.

"Mit' oli hän tehnyt?"

Hän lähettiin otsalleen, jonka hän loukkas kiviseen permantoon niin, että veri virtas hänen kasvojansa myöten.

Hänen esisäinsä jumalat, lum'aavikon autuus ja koko maailman ääretön kaikkisuus vetäytyivät hänen luoksensa. Tunturin alkehishenget täyttivät vankilan, nämä marsivat hänen jalkainsa yli, nämä pieksivät noitarumpua, he lauloivat laulujansa, he tarttuivat hänen sieluhunsa. --

"Mit' on hän tehnyt?"

Lamik Rikkut kavahti seisoalleen. Kylmä hiki valui hänen ruumiiltaan, hän riisti päskin päältään ja paljasti rintansa. Omantunnon piti sitä piiskaella.

Oliko tuo joku varjo kuun paistehessa?

Se oli Rota (= paholainen), joka tuli, ajaen uhrihevosellaan, noutamaan häntä kuolleitten valtakuntaan.

Lamik Rikkut päästi kipeän kirkunan, -- raatihuoneen tornikello löi kakstoista.

"Puol'yön aikaan!" jupis Rikkut, hänen polvensa lysmistyivät hänen allansa.

Helvetiss' oli hän. Lappalaisten kuolleitten valtakunta oli muutettu kristittyjen helvetiksi.

Saatana seisoi hänen edessään: hän katseli saatanaa silmästä sisään.

"Mit' oli hän tehnyt?"

Lamik Rikkut paiskahti pitkälleen permannolle, permanto luokkoutui pois hänen altaan: hän vajos alas pimeyteen.

Silloin näki hän itsensä rauhattomana, kirottuna henkenä vaeltelevan ympäri maamajalta maamajalle Kautokeinosssa, nostavan porontaljaa ja löytääksensä vaimonsa huutaakseen: "Nanna! Nanna! Nannacam (rakastettusein)!"

Ja silloin seisoj hänen vaimonsa hänen edessään, laps käsvarsillaan, sen kohoitti ylös äännähtäin:

"Totisesti, totisesti sanon minä sinulle, *joll'et* Jumalan valtakuntaa lapsen tavoin ota vastaan, niin *et* sinne sisähän pääse!"

Mutta hänen takanansa seisoj Vapahtaja, Jesus Kristus, joka sanoi: "Totisesti, totisesti sanon minä sinulle, tänään olet sinä minun kanssani oleva paradiisissa!"

Ja Lamik Rikkut laskihe polvilleen.

Kaikella lappalaisen lapsenuskolla omisti hän armon ja anteeksantamuksen juur samana hetkenä, minä se hänelle annettukin oli. Miten ryöväri ristillä, antoi hän koko sydämensä ristiinnaulitulle, Jesukselle Kristukselle.

"Seimke", sanoi Lamik Rikkut, "minulle on tunturiasukasten kirous julistettu, mutta minä siinä kärsin ansioni mukaan. Kun maamajassas istut, laps käsvarrellas, niin ajatelloh hänen isäänsä, jok' on korkeiden muurien sisälle suljettu, ja rukoile Jesusta, että Hän pian tulis vankihuoneen oven avaamaan, että vangittu siit' ulos vois käydä."

"Lamik," sanoi Seimke, "vapauteni on vankiutta, ell'en sitä sinun kanssas jakaa saa!"

"Terveisiä isälles," sanoi Rikkut.

"Kyllä, hänelle vien terveisiä."

"Terveisiä poroille", anoi Lamik Rikkut.

"Minun on niitä tervehdittävä," sanoi Seimke itkien.

Vanginvartija avas oven, ja Olga astui sisään.

Olga astui vangin luo ja tarttui hänen kätehensä.

"Lamik Rikkut", pyysi hän, "André lähettää minut, vaimonsa, sinun luokses ja pyytää: anna anteeks hänelle!"

"Minä annan anteeks hänelle", lausui Lamik Rikkut, ja ylpeydellinen nöyryys levittihe tuon nuoren lappalaisen voimakkaissa kasvoissa. "Hän oli sieluni sukulainen. Me molemmat olemme syntiä tehneet ja molempia koskee Jumalan kunnia. Suo anteeks mulle, sä! -- Jos vaan paholainen minuss' olis tekonsa täyttännyt, niin et enää elävien joukoss' oliskaan. Sano hänelle, rouva, että tämä kaikk' ei ollut mitään (= valhetta) ja että kirous karkoittuu, mutta siunaus lähestyy. Sanokaatte, rouva, hänelle, että me kohtaamme toinen toisemme Jumalan luona."

Lamik Rikkut puhkes itkuun ja suuteli vaimonsa ja lapsensa kättä.

"Lamik!" huudahti Seimke, kietoessaan kätensä hänen kaulaansa, "Jumala Kaikkivaltias suokoon meidän taas kohdata toinen toisemme taivaallisessa rauhallsuudessansa!"

Kun höyryalus luikui pois yli salmen, seisoj Lamik Rikkut laivan peräosiolla ristihin lyödyin käsin ja katseli

taaksensa Tromsööhön päin.

Hän ajatteli sit' aikaa, jona hän linkoili Javrisduoddarin tasangoilla.

"Jumalan kanssa", lausui hän. "Ken tälle kivelle lankee, hän olkoon muserrettu; mutta se, jonka päälle hän lankee, sen lyö hän kappaleiksi."

---

24. LUKU.

Nordkapin edustall' oltiin, kesä oli ja oli myöskin yö silloin.

André yksin keinui venheessään tuoll' ulkona Pohjolan merellä ja tähtäili etähälle avaruuteen. Puol'yöaurinko paistoi.

Runoilijan pursi piirs eteenpäin tuon läpikuultaisen vedenpintaa, ikäänkuin olis itse ilmassa keinunut.

Maailma hänen yläpuolellaan, maailma ympärillään ja maailma hänen allahan.

Maat' ei lainkaan nähtäviss' ollut. Euroopaa ainoastaan Nordkap, jok' yksin seiso i vahdissa Maggeröötä. Pohjoiseen päin olivat pohjoisnapa, Bären Ejland ja Huippuvuoret, muutoin -- ainoastaan taivasta ja merta.

Ei mitään esinettä silmälle, paitse sukeltavia kalalokki parvia ja eräs venäläinen lotja, jonka kaitainen runko kuvasteliin jyrkissä, mustissa linjoissa tuolla rauhaisalla kultamerellä.

André lepäs paikallaan venheessään, samalla kun aaltoset hiljalleen läiskehtivät hänen ympärillään, yksin puol'yön auringon ja tuomarinsa sekä vapahtajansa kanssa.

Ja katsos! Sielläpä juuri auringonterä hehkui, avas itse näköalan, taivasrannan, vaan taivasranta monin verroin korkeamman ja avaramman.

Levittihe maa, jota ruusuiset pilvet kannattivat. Enkelien päät pistäytyivät niist' ulos ja enkelien siipyet hopealta hohtelivat.

Eräs meri oli tuoll' ylähällä Fata Morganan[20] maassa niin kiiltoisana, niin läpikuultoisana, niin kristallikirkkaana, ett'ei semmoista maan päällä konsahan nähty.

Mutt' eteenpäin matkaansa liiteli joutsen.

Erään slavilaisen laulun säveleet kajahtelivat tuosta venäläisestä lotjasta, nuo suruisat säveleet vyöryskelivät etähälle pohjoisnavan merellä, mutta noissa säveliss' kuuli André joutsenen laulun, joutsenen, joka tuoll' ylähällä pyhässä puhtaudess' uiskenteli.

Sen tuns i hän. Täm' oli Ahdin kipua ja surumielisyyttä, joka kohos ylös Jumalan istuimen eteen.

Mutta -- mitä sin' yönä pohjoisauringon valossa runoilijan ja hänen sielunsa lunastajan välillä tapahtui, ei kukahan tiedä.

Mit' André näki tuossa luvatussa maassa, johonka hän sin' yönä silmäillä sai, ei tiedä kukaan.

Mitä joutsen lauloi, ei sitäkään kukaan tiedä.

Ainoastaan se, joka sen oli kuullut ja nähnyt.

Mutt' aamun tultua oli runoilija uudesti syntynyt, kastettu puol'yönauringon tulikylpehessä kaukana Jäämeren aaltoilla, -- hän oli katsellut Ahtia kasvoista kasvoihin.

André Kautokeinolainen saattoi sen hetken kuluttua kertoa ihmisille, mitä joutsen tuoll' ylähällä pohjoisnavalla lauloi.

VIITTESELITYKSET:

[1] Ultima = äärimmäinen, laidimmainen. Thulella ymmärsivät vanhimmat sivistyskansat jotakin satumaista saarimaata maailman viimeisessä ääressä. Ehkä tarkoitettiin sillä pohjoista Skotlandia, Norjan rannikkoa tai Islandia. Suomentajan muist.

[2] Tundra on aina jäässä oleva lakea kenttä.

[3] Tosiasia, jonka lääkärit Finmarkenissa ovat huomanneet.

[4] Sopinee epäillä.

[5] Eräs puinen purtilo, jok' on nahalla päällystetty, karitsan nahalla ja sammalella sisustettu ja varustettu pienellä suffletilla, jonka reunoiss' on useat rivit kirjavia lasihelmiä.

[6] Huolimatta tästä mielen keveästä ja pikaisesta muutteesta surust' iloon, saattaa kuitenkin lappalaisten suru ja kaipaus käydä niin syväksi jonkun rakkaan vainajan jälkeen, ett'ei se lakkaa ennenkun kuolemassa.

[7] Huomaatte, että vaikka vauhti on kylläkin suuri, täytyy kuitenkin soutaa siksi, että venhe paremmin peräsiintä tottelisi, kun, näette, venhe kulkee vettä kiireemmin!

[8] Jos 70:ttä leveysastetta tahtois vaan ympäri matkustaa, mitä merkillisen synkeitä ja kauhuttavia vastakohtia saiskaan silloin nähdä!

[9] Janus on entisten roomalaisten eräs jumalaisolento.

[10] Tosiallinen lappalaisten oma lausuma. Ks. norsk theologisk tidskrift. Kapina Kautokeinoss' oli vuosina 1851-52.

[11] Stocksleth'in mukaan tos'asia.

[12] Tämä taikausko sietää kiittämistä sentähden, että lapsen murhat lappalaisilla ovat sangen harvinaiset, ja jos tuo joskus tapahtuu, niin äiti leikkaa murhatulta lapseltaan kielen, ett'ei tämä muka kykenis hänt' ilmaisemaan.

[13] Noaidit edell' olleen paastoamisen jälkeen nukkuvat taikatarmoissess' unessa.

[14] Nuo kuolleet sukulaiset vaivailevat eläviä kaikellisilla taudeilla.

[15] Katso Stocksleth.

[16] Rakas tyttäreni.

[17] Pispä Juelin kirjeestä.

[18] Tosiasiallisesti tapahtui itse mestaus vasta marrask. 8 p. 1852.

[19] Halajan nähdä hänet ennenkun hän matkustaa.

[20] Fata Morgana = heijastusten maa. -- Nordkap'in sen tuvill' usein tapahtuu heijastuksia.

End of the Project Gutenberg EBook of André Kautokeinolainen, by Laura Kieler

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK ANDRÉ KAUTOKEINOLAINEN ***

***** This file should be named 32130-8.txt or 32130-8.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.org/3/2/1/3/32130/>

Produced by Tapio Riikonen

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you

must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT,

CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. **LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND** - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. **INDEMNITY**

- You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information: Dr. Gregory B. Newby Chief Executive and Director gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

